

Fantasia naisesta ja miehestä — Sukupuoli ja seksuaalisuus populaarissa seksologiassa

Marika Haataja
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuri-
tieteiden yksikkö
Naistutkimus
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2011

HAATAJA, MARIKA: Fantasia naisesta ja miehestä – Sukupuoli ja seksuaalisuus populaarissa seksologiassa.

Pro gradu -tutkielma, 89 s.

Naistutkimus

Kesäkuu 2011

Tutkielmassani analysoin sukupuolen ja seksuaalisuuden merkityksellistymistä populaarissa seksologiassa. Katse kohdistuu sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursseihin. Aineistona käytän Suomessa julkaistuja seksioppaita, seksuaalikasvatusta, seksitutkimusta sekä muuta seksuaaliopaskirjallisuutta. Tutkimusaineiston ilmestymisaikaväli on 1997-2010. Tutkielma rajautuu koskemaan aineistosta ainoastaan niitä lukuja ja kappaleita, joissa käsitellään seksuaalisia fantasioita.

Teoreettisesti analyysi nojaa Michel Foucault'n seksuaalisuuden jäsennyksiin, joissa seksuaalisuutta ei ymmärretä luonnollisena voimana eikä sisäsyntyisenä olemuksena tai kokemuksena. Foucault'n teoretisoinnissa seksuaalisuus ymmärretään diskursiivisena rakennelmana. Foucault tarkastelee seksuaalisuuden diskurssien kietoutumista vallankäyttöön. Toisena keskeisenä ajattelua ohjaavana teoreetikkona tutkielmassa on feministifilosofi Judith Butler. Hän tuo sukupuolen diskurssianalyttisen tutkimuksen keskiöön. Sukupuolen diskursiivisen rakentumisen pohjana on sukupuoli, joka sukupuolittaa naiset ja miehet toisilleen vastakkaisiksi. Naisten ja miesten sukupuolittaminen toisilleen vastakkaisiksi heteroseksuaalisiksi subjekteiksi toimii sukupuoli- ja seksuaalipoliittisena käytäntönä.

Metodologisesti analyysia ohjaa käsitys todellisuuden diskursiivisesta luonteesta. Diskurssianalyttisessä luennassani pyrin paikantamaan sellaisia seksuaalisuutta ja sukupuolta määrittäviä ja jäsentäviä tekijöitä, jotka toistuvat tekstistä toiseen siirryttäessä sekä tulkitsemaan niitä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Yksittäiset lausumat yhdistyvät laajempiin kokonaisiin aikakausia määrittäviin metadiskursseihin. Analyysissä nojaudun feministisen sukupuolen- ja seksuaalisuudentutkimuksen käsitteistöön.

Populaarissa seksologiassa sukupuoli määrittää seksuaalisuutta. Naiset ja miehet sukupuolittuvat keskenään vastakkaisiksi seksuaalisiksi toimijoiksi. Seksuaalisuus jäsentyy falloksenä ja heteronormatiivisena. Falloksenä ensisijaistaa miehen ja miehisen, jolloin naisen seksuaalisuus jää seksuaalisuuden diskursseissa näkymättömäksi. Heteronormatiivisuus ensisijaistaa heteroseksuaalisuuden, jolloin toisenlaiset seksuaalisuudet jäsentyvät poikkeuksiksi normista. Populaarissa seksologiassa homoseksuaalisuus merkityksellistyy pelon ja huolen aiheeksi.

Lisääntymiskeskeisyydestä nautintokeskeisyyteen siirtyminen on monipuolistanut seksuaalisuuden toteuttamisen muotoja. Seksuaalisuuden diskurssi muotoutuu yksilöllisen valinnanvapauden periaatteen mukaisena. Seksuaalisuuden muodot eivät ole järjestäytyneet valinnankohteina keskenään samanarvoisiksi, vaan heteroseksuaalisuus määrittänyt muita seksuaalisuuden muotoja toivottavammaksi valinnaksi. Seksuaalisuus jäsentyy populaarissa seksologiassa lähtökohtaisesti falloksenä ja heteronormatiivisena. Tällöin seksuaalisuuden moninaistuminen koskettaa nimenomaan heteroseksuaalista miestä. Falloksenä ja heteronormatiiviseen seksuaalikäsitelmään pohjautuvan seksologisen kirjallisuuden voidaan nähdä edesauttavan heteroseksuaalisten miesten seksuaalista hyvinvointia.

Asiasanat: heteronormatiivisuus, heteroseksuaalisuus, homoseksuaalisuus, seksuaalikasvatus, seksuaalioppaat, seksuaalisuus, sukupuoli, sukupuolierot

Sisällysluettelo

1. Johdanto: sukupuolieroon pohjautuva seksologinen tieto	1
2. Sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssien jäljittäminen populaarista seksobiasta	8
Tutkimusaineisto	8
Diskurssianalyttinen lähestymistapa	16
Diskurssianalyysi sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa	21
Toimijuudet, toistot ja hiljaisuudet analyysiä ohjaamassa	26
3. Jokanaiset ja jokamiehet	30
Romantiikan janoa ja pitelemätöntä kiimaa	32
Asuuko joka naisessa strippaava kurtisaani?	38
Fetissit ja porno miesten yksityisoikeutena	42
Suuseksiä vain miehille	49
Sukupuolten toisin toistamista	52
4. Heteroseksuaalisen halun näyttämöllä	57
Nimeämätön yksiavioinen heteroseksuaalisuus luonnollisena ideaalitulana	58
Homoseksuaalisuus uhkana	63
Yksiavioiden, yhdyntäkeskeisen heteroseksin haastajat	66
Jokamies homona – seksuaalisuuden toisin toistamista	74
5. Lopuksi	77
Kenen seksuaalisuus?	77
Sukupuolieron, fallosentrismin ja heteronormatiivisuuden kritiikki	79
Lähteet	82

1. Johdanto: sukupuoliin pohjautuva seksologinen tieto

” -- sukupuolen kategoria ja heteroseksuaalisuuden luonnollistettu instituutio ovat *konstruktioita*, sosiaalisesti asetettuja ja sosiaalisesti säädeltyjä fantasioita tai 'fetissejä', eivät *luonnollisia* vaan *poliittisia* kategorioita -- ” (Butler 2006, 216, kursivointi alkuperäinen).

Käsityksissäni sukupuolesta ja seksuaalisuudesta nojaan feministifilosofi Judith Butlerin näkemyksiin sukupuolen ja seksuaalisuuden sosiaalisesta rakentuneisuudesta. Tähän käsitykseen pohjautuu tutkielmani otsikko *Fantasia naisesta ja miehestä*. Käsitykset siitä, mikä ymmärretään naiseudeksi ja mieheydeksi, eivät pohjautu luonnollisiin tosiasioihin. Naisen ja miehen kategoriat ovat aika- ja paikkasidonnaisia konstruktioita. Käsitys naiseudesta ja mieheydestä piirtyy eri aikakausina hyvin erilaisena. Myös paikasta toiseen siirryttäessä käsitys siitä, mitä on todellinen naiseus ja mieheys, muuttuu. Sukupuolten kategoriat ovat sidoksissa vallitseviin ihanteisiin ja ideologioihin. Ihanteiden ja ideologioiden kohdalla on aina myös kyse vallasta.

Lähestyn sukupuolta ja seksuaalisuutta toinen toisiinsa kietoutuneina sosiaalisina konstruktioina. En etsi totuutta sukupuolesta ja seksuaalisuudesta, vaan pyrin tuomaan esiin sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursiivista rakentuneisuutta. Keskeisenä analyysiä ohjaavana kysymyksenä on, miten sukupuoli ja seksuaalisuus merkityksellistyvät populaarissa seksologiassa.

Seksuaalisuuden ja ruumiillisuuden näkyvyys arjessamme on lisääntynyt viimeisten vuosikymmenien aikana. Tämän seurauksena seksuaalisuus ja ruumiillisuus on tullut 1990-luvun taitteesta lähtien yhä tärkeämmäksi osaksi myös sukupuolijärjestyksestä käytyä poliittista keskustelua (Julkunen 2010, 191). Julkunen (2010, 188) esittää Anthony Giddensin näkemyksen siitä, kuinka julkisissa instituutioissa näkyvä sukupuolieron kaventuminen nostaisi naisten ruumiillisen ahdistelun ja heihin kohdistuvan väkivallan tärkeämmiksi miesvallan ylläpidon alueiksi. Julkusen mukaan sukupuolten läheneminen yhteiskunnan eri osa-alueilla vaikuttaisi siihen, että sukupuolieron tekeminen seksuaalisuuden ja ruumiillisuuden alueella korostuisi. Tästä hän mainitsee esimerkkinä kulttuurin seksualisoinnin ja pornoistumisen, jotka ovat tulkittavissa eräänlaisina takaiskuina. Naiset ovat saavuttamassa aikaisemmasta poikkeavaa itsenäisyyttä ja tasa-arvoisuutta, mutta naisen ruumiillisuuden seksualisoinnin ja miehen katseen kohteeksi asettamisen kautta naista ikään kuin painetaan takaisin perinteiselle ”naisen paikalle”.

Seksikeskeisyys on Michel Foucault'n mukaan ominainen piirre modernisoituvalla länsimaisella yhteiskunnalla. Foucault näkee seksuaalisuuden tulleen yhteiskunnallisen vallankäytön piiriin siirryttäessä esiteollisesta yhteiskunnasta moderniin yhteiskuntaan. Seksuaalisuudesta alettiin tuolloin tuottaa tieteellistä tietoa. Varhaismodernin ajan perintönä voidaan nähdä se, että seksuaalisuus toimii yhtenä identiteetin määrittäjänä. Erilaiset seksuaalisuuden muodot, luokitukset ja identiteetit

ovat modernin ajan ilmiö. Foucault'n mukaan esimerkiksi homoseksuaaleja ei voida nähdä olleen olemassa ennen vuotta 1869, sillä käsitystä homoseksuaalisesta seksuaali-identiteetistä ei ollut olemassa. Ennen kyseistä vuotta oli olemassa samaan sukupuoleen kohdistuvaa seksuaalista halua, mutta tätä halua ei määritelty homoseksuaalisuudeksi. Heteroseksuaalisuuden käsite otettiin käyttöön kymmenisen vuotta homoseksuaalisuuden jälkeen. Myöskään varsinaisesti heteroseksuaaleja ei voida ajatella olleen olemassa ennen tätä, sillä identiteetikategoriana heteroseksuaalisuus muotoutuu vasta 1800-luvun lopulla; oli vain samaan sukupuoleen kohdistuvaa seksuaalista halua. Modernilla ajalla seksologisessa tieteessä luotiin oma seksuaalisanasto ja seksuaalisten muotojen luokitusjärjestelmä. Tietoa seksuaalisuudesta oli tuotettu aiemminkin, mutta modernilla ajalla seksuaalisuutta koskeva tutkimus systematisoitui ja lisääntynyt seksuaalisuutta koskeva tieto pakotti ihmiset tiedostamaan itsensä nimenomaan seksuaalisina subjekteina. (Foucault 1998, 17-18, 30-32, 117-118; Hekanaho 2010, 150-151; Karkulehto 2006, 44,46,49.)

Seksuaalisuutta koskeva tieto toimii seksuaalisuutta säätelevänä ja rajoittavana. Seksuaalisen identiteetin muodostumisessa sillä, millaisia käsityksiä ja millaista tietoa seksuaalisuudesta tarjotaan on merkitystä. Seksuaalinen identiteetti muodostuu suhteessa ympäröivään maailmaan. Seksuaalisuuden analysoiminen on väistämättä myös sukupuolen analysoimista, sillä sukupuoliero on keskeinen seksuaalisuutta jäsentävä tekijä. Seksologisen tiedon pohjalla on ymmärrys naisista ja miehistä toisilleen vastakkaisina. Seksuaalisuus on sukupuolittunutta. Tässä tutkielmassa pyrin kriittisesti analysoimaan populaarissa seksologiassa tuotettuja käsityksiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Kriittisessä analyysissä keskeistä on tuoda esiin valtasuhteita, jotka vaikuttavat siihen, miten ja millaista tietoa tuotetaan. Katse kohdistuu niihin taustalla vaikuttaviin tekijöihin, jotka osallistuvat todellisuuskäsityksemme muotoutumiseen. Todellisuus ei ole arvovapaa, vaan erilaisten normatiivisten ihanteiden ja ideologioiden lävistämä.

Sukupuoli ja seksuaalisuus jäsenyvät keskinäisen vastakkaisuuden ajatuksen varaan. Sukupuolieron korostumiseen on ollut vaikuttamassa 1800-luvulla kehittynyt evoluutiobiologia. Evoluutiobiologiassa lisääntymisellä on keskeinen rooli. Lisääntymisen fysiologiaa koskevissa tutkimuksissa sukupuoliero jäsenyi elämän eriytymisen perusmuodoksi. Evoluutiobiologiassa seksuaalisuutta määrittää lisääntyminen. Sukupuoliero lävistää myös seksuaalisuuden. Lisääntymisbiologian rinnalla kehittyi sukupuolipsykologia. Sukupuolipsykologiassa yksilöiden psyykkisiä ominaisuuksia tarkastellaan sukupuolieron kautta. Sukupuolipsykologiassa naisten ja miesten persoonallisuus, tunne-elämä sekä elämysmaailma sukupuolittuvat. (Helén 1997, 88-101, 277-280.)

Katja Yesilova (2001, 194-202) esittää, kuinka 1990-luvulla Suomessa ilmestyneissä seksuaalikasvatusoppaissa seksuaalisuutta jäsenetään sukupuolieron tekemisen kautta. Seksuaaliseksi kasvaminen on sukupuoleen ja sukupuolisuuteen kasvamista. Naisen ja miehen seksuaalista halua sekä seksuaalista ruumiillisuutta jäsentää sukupuoliero. Sukupuolieron kautta jäsenyvä seksuaalisuus

määrittää naisille ja miehille eriytyneet seksuaalisen toimijuuden paikat. Yesilovan mukaan seksuaalikasvatusoppaissa irtisanoudutaan monogaamisen avioliiton ihanteista. Ihanteeksi muodostuu liberaalin seksuaalietiikan mukainen vastuullinen vapaus, jossa pyrkimyksenä on eheä seksuaalinen kasvu ja omasta seksuaalisuudesta nauttiminen. Käsitelmä seksuaalisesta kasvusta on sukupuolittunutta sen nojautuessa sukupuolieroa korostaviin näkemyksiin naiseudesta ja mieheydestä. Sukupuolittunut seksuaalikasvatus tarjoaa tytöille ja pojille erilaiset seksuaalisen toimijuuden paikat. Tyttöjen seksuaalista toimijuutta jäsentää vastuullisuus, poikien seksuaalista toimijuutta vapaus.

Tässä tutkielmassa mukana olevat teokset osallistuvat omalta osaltaan seksologian perinteen jatkamiseen ja uusintamiseen. Seksologisen ajattelun voidaan nähdä vaikuttavan taustalla voimakkaimmillaan siinä, miten aineistossani tuotetaan mielikuvia sukupuolirooleista ja sukupuolten vastakkain asettelusta. Seksologisessa perinteessä sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuus ymmärretään seurauksina biologisesta sukupuolesta. Seurauksena biologiseksi ymmärretyin sukupuolen sukupuolittamisesta toisilleen vastakkaisiksi syntyy myös käsitys toisilleen vastakkaisista sukupuoli-identiteeteistä, feminiinistä ja maskuliinisesta sekä käsitys toisilleen vastakkaisista seksuaalisista toimijuuksista, jossa nainen määrittyy passiiviseksi ja mies aktiiviseksi. (Karkulehto 2006, 50.)

Aineistona käytän Suomessa julkaistuja seksioppaita, seksuaalikasvatusta, seksitutkimusta sekä muuta seksuaaliopaskirjallisuutta. Tutkimusaineiston ilmestymisaikaväli on 1997-2010. Tutkielma rajautuu pääasiassa koskemaan seksologian alaan lukeutuvasta kirjallisuudesta niitä lukuja ja kappaleita, joissa käsitellään seksuaalisia fantasioita. Seksuaalisten fantasioiden käsittely aineistossani on pääasiassa erilaisten fantasiatyyppeiden kuvailua. Kertomuksellisia fiktiivisiä seksuaalifantasioita aineistossani on mukana ainoastaan yksi.

Tutkimuksen rajaaminen seksuaalifantasioihin perustuu oletukseeni siitä, että seksuaaliset fantasiat toimisivat sellaisena diskursiivisena alueena, jossa seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden rajoja on mahdollista edes jossain määrin venyttää. Seksuaaliset fantasiat eivät kiinnity siihen, mitä pelkästään fyysisesti tapahtuu. Sen sijaan fantasioissa keskeistä on se, mitä ihmisen mielessä tapahtuu. Fyysiset rajoitukset ovat mielen rajoituksia ahtaampia, jolloin mieli näyttäytyy paikkana, jossa vallitsevien normin kyseenalaistumisen voi olettaa mahdollisempaa.

Käsityksissäni seksuaalisuudesta nojaan hyvin pitkälti Michel Foucault'n seksuaalisuuden jäsennyksiin, joissa seksuaalisuutta ei ymmärretä luonnollisena voimana eikä sisäsyntyisenä olemuksena tai kokemuksena. Foucault ymmärtää seksuaalisuuden biologian, lääketieteen, psykiatrian, juridiikan, moraalin ja pedagogiikan diskurssien rakennelmana. Foucault tarkastelee, miten seksuaalisuuden diskurssit kietoutuvat vallankäyttöön. Valta näyttäytyy esimerkiksi siinä, kuinka jotkut ruumiilliset käytännöt sekä seksuaali- ja sukupuoli-identiteetit luonnollistetaan ja ymmärretään normaaleiksi, toisenlaisten identiteettien ja ruumiillisuuksien määrittäessä epänormaaleiksi. Seksuaalisuuden diskurssit määrittävät käsityksiämme seksuaalisuudesta ja vaikuttavan siihen, miten koemme

sukupuolisuutemme ja seksuaalisuutemme. Ruumiit nautintoineen on Foucault'n mukaan järjestäytyneet historiallisessa prosessissa erilaisiksi järjestelmiksi, seksuaalisuuden diskursseiksi ja seksuaali-identiteeteiksi. (Charpentier 2001, 37; Foucault 1998, 30-31; Karkulehto 2006, 60-61.)

Metodologisesti analyysiä ohjaa foucault'lainen näkemys todellisuuden diskursiivisesta luonteesta. Lähdän tavoittelemaan tutkielmassani populaarissa seksologiassa ilmeneviä sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursseja. Toistuvuus ja seurauksellisuus ovat tekijöitä, jotka luonnehtivat diskursiivista käytäntöä (Reinikainen 2007, 58). Diskurssianalyttisessä luennassani pyrin paikantamaan sellaisia seksuaalisuutta ja sukupuolta määrittäviä tekijöitä, jotka toistuvat tekstistä toiseen siirryttäessä sekä tulkitsemaan niitä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Ymmärrän aineistossani rakentuvat sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssit siinä mielessä seurauksellisina, että uskon niiden omalta osaltaan muovaavan käsityksiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta sekä ohjaavan yksilötasolla tapahtuvaa sukupuoli- ja seksuaali-identiteettityötä.

Marjo-Riitta Reinikainen (2007, 59) näkee foucault'laisen diskurssianalyysin merkityksellisyyden siinä, että se mahdollistaa tietoiseksi tulemisen erilaisista diskursseista ja diskursiivisista käytännöistä, joiden kohteena olemme ja joihin myös itse omalla toiminnallamme osallistumme. Reinikainen arvelee tämän tietoisuuden auttavan ymmärtämään henkilökohtaisten kokemusten yhteiskunnallisen, diskursiivisen sekä poliittisen luonteen. Parhaimmillaan diskurssianalyysi voisi mahdollistaa tietoiseksi tulemista monimutkaisista vallan verkostoista, joiden alaisia ja osallisia olemme. Vallan verkostoista tietoiseksi tuleminen on ensiaskel poliittiselle toiminnalle.

Foucault'n ohella toisena keskeisenä ajattelua ohjaavana teoreetikkona tutkielmassani on johdannon alussa esiin tuomani feministifilosofi Judith Butler. Hän jatkaa siitä, mihin Foucault jäi tuoden sukupuolen diskurssianalyttisen tutkimuksen keskiöön. Sukupuolen diskursiivisen rakentamisen pohjana on sukupuoliero, joka sukupuolittaa naiset ja miehet toisilleen vastakkaisiksi. Butler kyseenalaistaa sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuvan sex/gender- jaottelun. Tässä jaottelussa biologinen sukupuoli (sex) erotetaan kulttuurin muokkaamasta sosiaalisesta sukupuolesta (gender). Butlerin mukaan biologista sukupuolta ei voida erottaa sosiaalisesta sukupuolesta. Biologiseksi ymmärretty sukupuoli on myös osa sosiaalista, sillä myös biologinen sukupuoli tuotetaan instituutioissa, diskursseissa ja käytännöissä. Butlerin ajattelussa biologinen on yhtä lailla diskursiivista kuin sosiaalinen sukupuoli. Biologista sukupuolta olisikin lähestyttävä kuten sosiaalista sukupuolta tarkastelemalla sen historiallista, kulttuurista ja diskursiivista rakentuneisuutta. (Butler 2006, 54-63; Karkulehto 2006, 45, 63-64.)

Biologisen sukupuolen sosiaalinen rakentuneisuus tulee esiin esimerkiksi siinä, kuinka toisissa kulttuureissa sukupuoliluokkia on useampia kuin kaksi. Modernin länsimaisen kulttuurin voidaan nähdä sulkevan ulkopuolelleen sukupuolen erilaiset variaatiot tavassaan esittää kahden sukupuolen malli biologisena totuutena. (Huuska 2010, 155.) Naiset ja miehet vastakkaisiksi sukupuolittavan

kahden sukupuolen mallin taustalla eivät ole biologiset tosiasiat, vaan taustalla vaikuttavat poliittiset ja ideologiset tekijät. Butlerin mukaan sukupuolen kategoriat on ymmärrettävä aika- ja paikkasidonnaisina sosiaalista todellisuutta säätelevinä poliittisina tekoina. On kyse identiteettipoliitikasta, jolla on valta määrittää sukupuolta, seksuaalisuutta ja seksuaalista halua. (Butler 2006, 216).

Foucault'n ajattelussa seksuaalisuus toimii subjekteja muokkaavana tekijänä, Butlerin ajattelussa puolestaan sukupuoli on keskeinen identiteettejä muokkaava tekijä. Butlerin sukupuolen teoretisointi kohtaa seksuaalisuuden ajatuksessa, jonka mukaan mielikuvat sukupuolista ovat riippuvaisia heteroseksuaalisuudesta. Heteroseksuaalisuus on riippuvainen kahteen jakavasta sukupuolijärjestyksestä: naiset ja miehet ovat heteroseksuaalisen järjestyksen päätoimijoita, joita ilman ei voida ymmärtää heteroseksuaalisuutta. Heteroseksuaalinen halu jäsenyy vastakkaiseen sukupuoleen kohdistuvaksi haluksi, jolloin se tarvitsee käsityksen vastakkaisista sukupuolista olemassaolonsa takeeksi. (Butler 2006; Karkulehto 2006, 62-64.)

Naisten ja miesten sukupuolittaminen toisilleen vastakkaisiksi heteroseksuaalisiksi subjekteiksi toimii Butlerin mukaan sukupuoli- ja seksuaalipoliittisena käytäntönä (Butler 2006, 216). Heteroseksuaalisuutta luonnolliseksi itsestäänselvyydeksi jäsentävistä käytännöistä Butler käyttää nimityksiä ”heteroseksuaalinen matriisi” ja ”heteroseksuaalinen hegemonia” (Butler 1993, 1-23; Butler 2006, 98-150). Heteroseksuaalisuuden kriittisessä tutkimuksessa heteronormatiivisuuden käsitteen voidaan nähdä tulleen korvaamaan Butlerin käsitteitä ”heteroseksuaalinen matriisi” ja ”heteroseksuaalinen hegemonia”. Heteronormatiivisuus on keskeinen sosiaalisen yhteisön rakentumista ohjaava tekijä. Heteroseksuaalisuus määrittyy normaaliudeksi, joka sulkee ulkopuolelleen toisenlaisia seksuaalisuuden muotoja. Heteronormatiivisia oletuksia on tarpeellista horjuttaa esimerkiksi silloin, kun niiden voidaan nähdä rajoittavan ihmisten tasavertaisuutta kansalaisina. (Jokinen 2005, 142; Rossi 2006, 19.)

Heteronormatiivisuuden käsitteen avulla on mahdollista tutkia seksuaalisuuksia sekä sukupuolia. Institutionalisoitunut heteronormi ei ole säätelemässä ja hierarkisoimassa pelkästään hetero- ja homoseksuaalisuuden keskinäistä suhdetta, vaan sen voi nähdä säätelevän myös sukupuolia. Heteroseksuaalisuus perustuu ajatukseen keskenään vastakkaisiksi sukupuolitetuista naisista ja miehistä. (Rossi 2006, 26.) Analyysini rakentuu sukupuolieron, fallostrismin ja heteronormatiivisuuden käsitteiden varaan. Sukupuoliero, fallostrismi ja heteronormatiivisuus toimivat toinen toisiinsa limittyneinä. Esimerkiksi fallostrismiä ja heteronormatiivisuutta on mahdoton ymmärtää ilman käsitystä sukupuolierosta. Fallostrismin pohjalla on sukupuolihierarkia, joka ensisijaistaa miehen. Heteronormatiivisuus ensisijaistaa ja idealisoi sekä heteroseksuaalisuuden että normatiivisella tavalla keskenään vastakkaisiksi sukupuolittuneet naiset ja miehet. Fallostrismi ja heteronormatiivisuus ovat vallankäytönmuotoja, jotka pohjaavat sukupuolieroon. Feministisessä tutkimuksessa on olennaista epätasa-arvoistavan vallan kyseenalaistaminen. Feministisen tutkimuksen yhtenä tehtävänä

on fallostristen olettamusten näkyväksi tekeminen. (Liljeström 2004, 11.)

Populaarissa seksologiassa naisille ja miehille esitetään konkreettisia seksuaalisen toimijuuden paikkoja. Analysoin, kuinka populaarissa seksologiassa seksuaalisen toimijuuden paikat rakentuvat suhteessa sukupuolieroon. Lisäksi seksuaalisen toimijuuden paikkoja ohjaa fallostrismi, joka ensisijaistaa miehen ja miehisen. Tarkastelen, kuinka populaarissa seksologiassa fallostrismi ohjaa seksuaalisuuden muotoutumista. Sukupuolen ja seksuaalisuuden muodostumisessa keskeistä on myös heteronormatiivisuus. Analysoin, kuinka heteronormatiivisuus jäsentää seksuaalisuuden normaaleiksi ja epänormaaleiksi seksuaalisuuden muodoiksi.

Butler on vaikuttanut länsimaiseen postfeministiseen sukupuoli- ja seksuaaliteoriaan sekä sukupuoli- ja seksuaalipolitiikkaan. Heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää kriittisesti tarkasteleva queer-tutkimus on rakentunut Butlerin ajatusten varaan. Queer-tutkimuksen pyrkimyksenä on kyseenalaistaa heteroseksuaalisuuden hegemonista asemaa sekä tuoda esiin marginaalisten seksuaalisuuksien ja sukupuolten moninaisuutta. (Karkulehto 2006, 65.) Queer-tutkimuksessa keskeistä on analysoida ja pohtia, kuinka käsitykset normaalista ja poikkeavasta kulttuurissamme tuotetaan. Queer-teoriassa erilaiset identiteetit ymmärretään valtasuhteiden tuloksina. (Hekanaho 2010, 149-150.)

Queer-teoreettisen näkökulman voi nähdä yhtenä tämän tutkielman lähtökohdista. Analysoin, kuinka populaarissa seksologiassa tuotetaan käsitystä sukupuolista ja seksuaalisuuksista sekä sitä, millaiset sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset tehdään ymmärrettäviksi luonnollisina ja millaiset sukupuolen ja seksuaalisuuden esitykset puolestaan jäsenyvät aineistossa poikkeuksiksi. Ajattelussani sukupuoli ja seksuaalisuus eivät jäseny luonnollisiksi tosiasioiksi, vaan ovat ymmärrettävissä erilaisten valtasuhteiden tuottamina ja ylläpitäminä.

Sukupuolen sosiaalista rakentuneisuutta korostavan queer-teoretisoinin pyrkimyksenä on ollut essentialistis-biologisen näkemyksen purkaminen. Essentialistis-biologisessa näkemyksessä sukupuolten keskinäisten erojen syinä nähdään biologiset seikat. Essentialistis-biologisessa näkemyksessä sukupuolet sukupuolitetaan toisilleen vastakkaisiksi, jolloin sukupuolen biologinen moninaisuus ei tule näkyväksi.

Sukupuolen sosiaalista rakentuneisuutta korostavassa queer-teoretisoinnissa ei useinkaan tunnu olevan tilaa materiaalisen ruumiillisuuden olemassaololle. Julia Serano (2007, 73-75, 320-327) on onnistuneesti sukupuolen teoretisoinnissaan yhdistänyt sekä biologisen että sukupuolen sosiaalista rakentuneisuutta korostavan sukupuolen jäsenystävän. Serano ei kiellä biologian merkitystä sukupuoleen. Serano näkee esimerkiksi sukupuolihormoneilla olevan vaikutusta naisten ja miesten käytökseen. Biologiset seikat eivät kuitenkaan ole ainoita tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, miten naiset ja miehet käyttäytyvät, vaan myös naisten ja miesten sosiaalistamisella on merkitystä. Ilman sosiaalista säätelyä naisten ja miesten väliset erot olisivat pienempiä. Sosiaalisessa järjestyksessä biologista sukupuolieroa korostetaan ja liioitellaan. Nais- ja miestyypillisyyttä liioitellaan ja

vahvistetaan sosiaalisessa järjestyksessä, jossa poikia ja miehiä ei kannusteta ilmaisemaan tunteitaan eikä itkemään ja jossa tytöt ja naiset tulevat helposti tuomituiksi esimerkiksi seksuaalisesta aktiivisuudestaan. Sosiaalinen säätely vaikuttaa siihen, että ne naiset ja miehet, joiden käyttäytyminen ei vastaa sukupuolelle tyypillisiä odotuksia joutuvat piilottaan ja hillitsemään itsessään sukupuoli-odotuksiin vastaamatonta puoltaan. Sosiaalistamisen kautta epätyypillisten sukupuoliominaisuuksien ilmaisemista rajoitetaan. Rajoittaminen vahvistaa sukupuolieroa naisten ja miesten välillä ja sitä kautta luodaan vääristynyt vaikutelma naiseudesta ja miehisyydestä toisilleen vastakkaisina muuttumattomina kategorioina.

Seranon ajatus sukupuolieron liioittelemisesta on hyödyllinen tutkielmassani. Käsitteellinen sukupuoli-erottelu mahdollistaa sukupuolen ymmärtämisen sosiaalisena kieltämättä biologisen sukupuolen olemassaoloa. Populaarissa seksologiassa käsitys naisista ja miehistä pohjautuu sukupuoli-eroon, jonka vuoksi naiset ja miehet sukupuolittuvat populaarissa seksologiassa toisilleen vastakkaisiksi. Populaarissa seksologiassa sukupuolesta ja seksuaalisuudesta tuotetaan tietoa tavalla, joka korostaa ja liioittelee naisten ja miesten keskinäistä vastakkaisuutta. Huolimatta siitä, että tässä tutkielmassa keskityn sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursiiviseen muotoutumiseen, ei pyrkimykseni ole kieltää biologian olemassaoloa.

Lähden luvussa kaksi liikkeelle tutkimusaineiston esittelystä. Luvussa kaksi esittelen myöskin millaista diskurssianalyysiä tässä tutkielmassa on tarkoitus käyttää. Tuon esiin lisäksi, millaisin tutkimusmenetelmin analysoin aineistoa. Luvussa kolme analysoin niitä sukupuolittamisen tapoja, joilla käsityksiä naisesta ja miehestä tuotetaan populaarissa seksologiassa. Keskeisenä kysymyksenä on, millaisia merkityksiä naiseus ja mieheys analysoitavissa teksteissä saavat sekä miten sukupuoli rajaa ja määrittää seksuaalisia toimijuuksia. Analyysissäni seuraan tekstistä toiseen toistuvia naiseksi ja miehiksi sukupuolittamisen tapoja, jolloin nimenomaan sukupuoli-erottelun tekemisen tavat nousevat analyysissä keskeisiksi. Luvussa kolme analysoin sukupuolta ja seksuaalisuutta myös sukupuolihierarkian näkökulmasta, jolloin sukupuolten mahdollisuudet seksuaalisuuden diskursseissa eivät näyttäyty yhtäläisinä. Sukupuolihierarkian ollessa analyysin keskiössä fallosentrismin käsite on hyödyllinen. Fallosentrismin käsitteen avulla analysoin miehisestä normista käsin rakentunutta todellisuutta, jossa mies ja miehisuus on normi, jota vasten käsitys naisesta ja naiseudesta muotoutuu.

Luvussa neljä analysoin heteroseksuaalisen järjestyksen muotoutumista populaarissa seksologiassa. Heteroseksuaalinen järjestys ei ole ymmärrettävissä ilman naisiksi ja miehiksi sukupuolitettuja toimijoita, joten siinä mielessä myös luvun kolme voi ymmärtää heteroseksuaalisen järjestyksen muotoutumista koskevaksi analyysiksi. Luvussa neljä keskeisenä kysymyksenä on, miten populaarissa seksologiassa rakennetaan käsitystä heteroseksuaalisuudesta normina ja millaisten ulossulkemisten kautta tämä tapahtuu.

2. Sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssien jäljittäminen populaarista seksologiasta

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu heterogeenisestä joukosta Suomessa vuosina 1997-2010 julkaistuista suomenkielisistä seksuaalisuutta käsittelevistä teoksista. Osa mukana olevista teoksista on ilmestynyt alunperin englanninkielisinä. Tässä tutkielmassa mukana olevan aineiston olen hankkinut Tampereen kaupunginkirjastosta. Mukana olevat teokset löytyvät kaikki kirjastosta luokasta Seksologia (59.35) ja muutamia mukana olevista teoksista käytetäänkin oppikirjoina seksologian opinnoissa.

Mukana olevat teokset voidaan ymmärtää seksologian alaan liittyvinä, kun seksologia käsitellään laajana kattokäsitteenä moninaiselle joukolle, joka pyrkii omalta osaltaan määrittämään seksuaalisuutta. Tieteellistä tietoa aineistossani edustavat ainoastaan mukana olevat seksuaalisuutta koskevat yleistajuiset tutkimukset. Mukana olevat teokset määrittelen populaariksi seksologiaksi, joissa toisissa seksuaalisuutta koskevan tiedon tuottaminen on keskeisemmässä asemassa kuin toisissa. Osassa teoksista viihteellisyys on selkeästi keskeisempää kuin seksuaalisuutta koskevan tiedon tuottaminen. Siinä mielessä niiden nimittäminen populaariksi seksologiaksi voi tuntua kyseenalaiselta.

Kirjoittajien joukossa on muun muassa seksologeja, pari- ja seksuaaliterapeutteja, seksuaalineuvojia- sekä kouluttajia, Väestöliiton seksuaaliterveysklinikalla työskenteleviä asiantuntijoita ja psykologeja. Kirjoittajien asiantuntijuuden taso vaihtelee huomattavasti, johtuen jo siitä, että teokset ovat luonteeltaan hyvin erilaisia. Kuvitetut seksioppaat ovat enemmän viihteellisiä, eikä niissä tuoda esiin seksuaalisuutta koskevaa tietoa samassa määrin kuin muissa teoksissa.

Teoksia yhdistää se, että ne kaikki osallistuvat määrittämään sitä, miten seksuaalisuus ymmärretään 2000-luvun alun Suomessa. Teokset osallistuvat keskusteluun seksuaalisuudesta. Teoksia yhdistää myös se, että ne on kaikki kirjoitettu laajalle yleisölle. Raskasta terminologiaa teoksissa ei esiinny, vaan ne on kirjoitettu yleistajuisesti. Teoksia ei ole kirjoitettu asiantuntijoille, vaan kaikille, jotka ovat kiinnostuneita seksuaalisuudesta ja joita askarruttaa seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset. Muutamien teosten suosio kertoo se, että niistä on otettu useita painoksia.

Halusin tutkimusaineistokseni mahdollisimman monipuolisen joukon seksuaalisuutta käsitteleviä kirjoituksia ja siksi mukana on erilaisia tekstilajeja edustavia teoksia sekä erilaisille kohderyhmille suunnattuja teoksia. Tutkimusaineistossani seksuaalisuutta lähestytään erilaisista näkökulmista. Näkökulmien moninaisuus avaa mahdollisuuden analysoida seksuaalisuuden diskurssin moniäänisyyttä ja sisäistä ristiriitaisuutta. Mukana on yhteensä kaksikymmentäyksi teosta, joista varsinaiseksi

tutkimuskohteekseni ja tarkan lähiluvun alle olen rajannut teoksista ne osiot ja luvut, jotka käsittelevät pääasiassa seksuaalisia fantasioita ja fetissejä. Fantasioita ja fetissejä koskevissa osioissa puhe kääntyy usein myös pornoon. Varsinaisen tutkimuksen rajaaminen koskemaan fantasioita ja fetissejä auttoi rajaamaan myös tutkimusaineistoa. Aineistoon ovat päätyneet ainoastaan sellaiset teokset, joissa fantasioita ja fetissejä on käsitelty laajasti, usein jopa oman lukunsa verran. Aineistoksi päätyneiden teosten valintaan on vaikuttanut myös se, että olen etsinyt tutkimusaineistoa ainoastaan Tampereen kaupunginkirjastosta. Tampereen kaupunginkirjastosta saatavilla oleva aineisto on yleisessä käytössä ja siinä mielessä aineistohaun rajaaminen nimenomaan kaupunginkirjaston aineistoon on tämän tutkielman kohdalla perusteltua.

Tutkielmaani mukaan valikoituneissa teoksissa fantasioita ja fetissejä käsitellään vaihtelevasti, osassa useiden sivujen laajuisesti ja osassa vain muutaman sivun verran. Lisäksi osasta teoksia olen valikoinut mukaan varsinaisen fantasia- ja fetissilukujen ulkopuolelta kappaleita ja lukuja, mikäli olen nähnyt niistä löytyvän teemoja, jotka ovat tässä tutkielmassa keskeisiä. Teoksista, jotka sivumäärällisesti edustavat suurinta ryhmää, on luonnollisesti mukana enemmän lainauksia kuin toisista, sillä analysoitavaa tekstiä on saattanut olla monikymmenkertaisesti enemmän.

Seuraavaksi esittelen tutkimusaineiston tekstilajeittain. Olen jakanut aineiston kuuteen ryhmään. Osa aineistosta edustaa selkeästi tiettyä tekstilajia. Osa olen puolestaan yhdistänyt samaan ryhmään sisällöllisen samankaltaisuuden vuoksi.

1. Värivalokuvien kuvitetut seksioppaat heteropariskunnille

Tutkielmassani on mukana neljä kuvitettua seksiopasta, jotka toimivat käytännön oppaina heteroseksuaalisille pariskunnille. Seksioppaat pyrkivät kuvitetuin esimerkein antamaan pariskunnille käytännön ohjeistusta sekä virikkeitä onnelliseen ja aktiiviseen seksielämään. Esittelen seuraavassa heteropariskunnille suunnatut seksioppaat ilman mainintaa kirjoittajasta, sillä seksioppaissaakaan kirjoittajia ei varsinaisesti esitellä. Seksioppaat toimivat pääasiassa viihteellisenä virikkeenä pariskuntien seksielämään eikä asiantuntijatieto näin ollen ole keskeisessä asemassa.

Värivalokuvien kuvitettu (”Yli 300 aistikasta värivalokuvaa rakastelun eri vaiheista”) *Seksi ja aisti-ilot: käytännön opaskirja* (1999) käsittelee seksuaalisia fantasioita luvussa Seksifantasioiden jakaminen (82-93). Seksuaaliset fantasiat tuodaan esiin pariskunnan yhteisenä, jaettavana asiana, joiden avulla on mahdollista piristää seksielämää. Yksityiskohtaisesti naista opastaen kirjassa esitellään strippaamisfantasia (84-87). Naisen strippaamista koskevan sanallisen ohjeistuksen tukena on kuva-sarja, jossa tuodaan esiin mahdollisia tapoja poseerata strippausesityksen eri vaiheissa. Nimensä

mukaisesti juuri käytännöllinen ja yksityiskohtainen opastus painottuu teoksessa. Toinen huomiota saava teema on pukeutumisanfantasiat, joissa esitellään erilaisiin roolivaatteisiin pukeutumista ja ris-tiinpukeutumista (90-93).

Seksi- iloa. Ideoita nautinnolliseen rakasteluun (2000) -kirjassa seksuaalisuutta lähestytään tarjoten seksuaalisuudesta tietoa sekä erilaisia ideoita seksuaalisuuden toteuttamiseen. Yksityiskohtaista opastusta erilaisiin seksitekniikoihin ei ole tässä teoksessa tarjota. Seksuaalisia fantasioita käsitellään kirjan yhdessä luvussa (4. Fantasiat, 48-65). Kirjassa fantasiat jaotellaan esimerkkien kautta neljään tyyppiin: intiimeihin, kokeileviin, yleisluonteisiin ja sadomasokistisiin fantasioihin.

Ihanaa yhdessä (2000) kirjasta olen ottanut tähän tutkielmaan mukaan kappaleen Pukeutumisleikit (66-67), jossa tuodaan esiin perinteisiä pukeutumisanfantasioita korseteista, pitkistä sukista, korkeista koroista ja univormuista.

Seksileikkejä (2003) pyrkimyksenä on tarjota pariskunnille virikkeitä. Myöskään tässä seksioppaassa erilaisten seksitekniikoiden kuvaamiseen ei keskitytä. Seksuaalisia fantasioita käsitellään luvussa Unelmissasi (125-141). Luvussa keskitytään ryhmäseksiin. Luku aloitetaan viittauksella tutkimusaineistoon, jonka mukaan 87% naisista ja 92% miehistä on haaveillut ryhmäseksistä, mutta vain 8% naisista ja 13% miehistä tunnustaa kokeilleensa sitä. Unelmissasi-luku esittelee pariskunnille joukon erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa käytännössä fantasiansa ryhmäseksistä.

Värivalokuvien kuvitetuissa seksiooppaissa valokuvat ovat tärkeässä roolissa, sillä niitä on paikka paikoin jopa runsaammin kuin tekstiä. Tässä tutkielmassa jätän kuitenkin kuvat analyysin ulkopuolelle, sillä syventyminen ainoastaan teksteihin jäsentää moninaista aineistoani yhtenäisemmäksi. Keskittyminen teksteihin mahdollistaa samanlaisten analyysimenetelmien käytön tekstistä toiseen siirryttäessä.

2. Muillekin kuin pariskunnille suunnatut seksiooppaat

Muillekin kuin pariskunnille suunnattuja seksiooppaita tutkielmassa on mukana kaksi. Pääasiassa piirroskuvien kuvitetujen oppaiden tekijöitä ei kirjoissa esitellä, joten en pidä nimien mainitsemista esittelyssä tärkeänä.

Piirroskuvien ja osittain värivalokuvien kuvitettu opaskirja *Seksiopas: ensikokemuksesta alkaen: kaikki vuosimallit, muodot, värit ja koot* (2004) on opaskirja muillekin kuin pariskunnille. Seksuaalisia fantasioita ja fetissejä käsitellään luvussa 3. Mikä tahansa voi saada sinut kiihottumaan. Mukana on kirjan kolmannesta luvusta yksi alaluku (1 Fetissit, taikakalut). Erilaiset pukeutumisanfetissit

ovat merkittävässä roolissa tässä kirjassa. Kirjoituksen lomassa on neuvottomien ihmisten kirjeinä esitettyjä kirjoituksia, joissa esitetään fetisististä käyttäytymistä koskevia kysymyksiä. Näihin kysymyksiin ”Hyvä lääkäri” pyrkii vastaamaan.

Piirroskuvien kuvitetussa *Seksi: harrastajan opas: tärkeimmät tiedot, tekniikat ja apuvälineet toimintojen optimoimiseksi* (2010) ei myöskään keskitytä pariskuntiin, vaan kohderyhmä on monimuotoisempi. Muusta aineistosta poiketen tässä kirjassa kerrotaan kannessa teoksen olevan nimennään heteroille tarkoitettu. Seksuaalisia fantasioita ja fetissejä käsitellään luvussa 5. Seksuaalista kanssakäymistä edistyneille (152-175).

3. Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatusta tarjoavia teoksia mukana on kolme, joista yksi on suunnattu sekä tytöille että pojille ja kaksi pelkästään nuorille pojille ja miehille.

Nuorille, 18- 28- vuotiaille, miehille suunnatun teoksen, *Korkkari: jokamiehen jännityslukemisto* (2004), tekijät koostuvat asiantuntijaryhmästä, jotka toimivat Väestöliiton seksuaaliterveysklinikalla, seksuaalineuvojina ja -terapeutteina sekä perheterapeutteina. Kirja koostuu asiantuntijaosioista, joissa seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä valaistaan sekä fiktiivisistä kertomuksista, joissa nuoret miehet kertovat seksuaalisista kokemuksistaan. Tutkielmaani olen valinnut mukaan kappaleet: Seksuaalisuus, seksi ja porno (39-43) sekä kappaleen: Maailman seksikkäin (209- 212). Jälkimmäinen on fiktiivinen kertomus erään miehen fantasiasta. Kappale Seksuaalisuus, seksi ja porno puolestaan tarjoaa tietoa fantasioista ja mielikuvista.

Nuorille miehille on suunnattu myös opaskirja *Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* (2004). Seksuaalisia fantasioita käsitellään kappaleissa Itsetyydytys (masturbointi, onanointi) sekä Porno (111- 132). Aiheita käsitellään kirjoittajan omien sekä nuorten miesten ja naisten kokemusten kautta. Mukana on myös fakta- ja asiantuntijatietaa, mutta pääpaino on kirjoittajan omissa kokemuksissa ja mielipiteissä.

Hei beibi, mä oon tulta! (2004) on suunnattu sekä tytöille että pojille. Se esitellään takakanassa täsmäiskuna seksiin liittyvään epätietoisuuteen. Teoksen tekijäjoukko on pääasiassa sama kuin *Korkkarissa*. Tähän tutkielmaan olen valinnut *Hei beibi, mä oon tulta!*- kirjasta mukaan luvun Itsetyydytys ja fantasiat (199- 218).

Hei beibi, mä oon tulta!- teos on aineistossani poikkeus, sillä muut tähän tutkielmaan mukaan vali-

koimani seksuaalikasvatusta käsittelevät teokset ovat yksipuolisesti nuorille pojille/miehille suunnattuja. Valintaani on vaikuttanut se, että tytöille ja pojille suunnatut oppaat ovat luonteeltaan hyvin erilaisia. Pojille suunnatuissa oppaissa seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ovat keskeisessä asemassa, ja niistä voidaan puhua nimenomaan seksuaalikasvatusoppaina. Tämän voi nähdä jo teosten nimissä. *Kalun käyttöoppaan* lisäksi 2000-luvulla ilmestyneitä pojille suunnattuja seksuaalikasvatusoppaita ovat muun muassa *Sepaluksen alla* (2003) ja *Sexpack: tosi pojan ylä- ja alapäälle* (2003). Tytöille suunnattujen oppaiden kohdalla ei voida puhua seksuaalikasvatuksesta, sillä seksuaalisuus ei ole niissä keskeisessä asemassa. 2000-luvulla ilmestyneiden, tytöille suunnattujen opaskirjojen takakansissa niiden kerrotaan johdattavan muun muassa terveyttä, ulkonäköä, seurustelua, liikuntaa ja vastuunottamista käsittelevien kysymysten äärelle (ks. esim. *Näytä hyvältä* (2006); *Minä – nuori nainen* 2007; *Hyvän olon kirja* (2009)).

Seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten käsittely on tytöille suunnatussa opaskirjallisuudessa hyvin vähäistä eikä niistä ollut mahdollista löytää seksuaalisuuden käsittelyä samassa mielessä kuin pojille suunnatuissa oppaissa, joista jo nimien perusteella voi päätellä, että penis on kirjan keskipisteenä. Pojille suunnatussa opaskirjallisuudessa seksuaalisuuden käsitteleminen on monipuolisempaa. Tytöille suunnatuista oppaista ei ollut mahdollista löytää tähän tutkimukseen aineistoa, jossa käsiteltäisiin seksuaalisia fantasioita tai fetissejä.

4. Opaskirjat naisen ja miehen seksuaalisuuteen

Oman yhtenäisen joukkonsa muodostavat teokset, joissa keskitytään tarkastelemaan naisen ja miehen seksuaalisuutta omana erityisyytenään. Näissä teoksissa naisten ja miesten seksuaalisuus ei mahdu käsiteltäväksi samojen kansien väliin, vaan seksuaalisuutta käsitellään kirjasarjan erillisissä teoksissa. Tällaisia kirjoja tässä tutkielmassa on mukana neljä, jotka ovat ilmestyneet kirjasarjana, joista toinen käsittelee naisen ja toinen miehen seksuaalisuutta.

Naisen ja miehen seksuaalisuutta omana erityisyytenään käsittelevistä kirjoista olen ottanut mukaan tutkielmaani fysioterapeuttina ja seksologina toimivan Kari Heusalan *Naisen seksuaalisuus* (2001) ja *Miehen seksuaalisuus* (2003). Heusala lähestyy naisen ja miehen seksuaalisuutta fysiologisesta näkökulmasta. Näissä kirjoissa fantasioita on käsitelty omissa luvuissaan: V Seksifantasiat (*Naisen seksuaalisuus*, 124-137) ja XIV Fantasiat ja todellisuus (*Miehen seksuaalisuus*, 202-228). Lisäksi mukana on *Miehen seksuaalisuudesta* luvut: XX Nainen kuin unelma (294-301), miehelle annettavaa suuseksiä käsittelevä luku XX Hyväilevä suu (368-379). Vastaavia lukua ei löydy *Naisen*

seksuaalisuus- kirjasta.

Kirjaparina ilmestyneet *Naisen/Miehen seksuaalisuus* (2001, 2003) tarjoaa mahdollisuuden tarkastella vertaillen, miten ja millaisia teemoja esiin nostaen samainen kirjoittaja kirjoittaa naisen seksuaalisuudesta ja miten miehen seksuaalisuudesta. Olen valikoinut kyseisistä teoksista mukaan myös lukuja fantasia- ja fetissilukuja laajemmin. Miehillä annettavaa suuseksiä käsittelevä luku sitoutuu muuhun aineistooni siinä, että niemenomaan suuseksi kuvataan toistuvasti yhdeksi suosituimmaksi miesten seksifantasiaksi. Kiinnostavaa on jo se, että miehille annettavalle suuseksille varataan sivumääräisesti tilaa hieman yli kymmenen sivua, kun taas vastaavasti naisille annettava suuseksi on käsitelty puolen sivun mittaisessa tekstissä. Miehillä annettavan suuseksin tärkeyden voi nähdä määrittävän jo tässä mielessä kulttuurissamme tärkeämmäksi kuin naisille annettavan suuseksin.

Naisen ja miehen seksuaalisuutta kirjasarjan erillisissä teoksissa on käsitelty myös Anneli Kivijärven kirjoittamassa kirjassa *100 kysymystä naisesta ja seksistä* sekä Jukka Virtasen kirjoittamassa kirjassa *100 kysymystä miehestä ja seksistä*. Molemmat kirjoittajat ovat koulutukseltaan seksologeja, Kivijärvi lisäksi naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri. Kirjoissa naisen ja miehen seksuaalisuutta lähestytään sadan kysymyksen kautta, joihin kirjoittajat antavat oman asiantuntija vastauksensa. *100 kysymystä naisesta ja seksistä* -kirjasta olen ottanut tähän tutkielmaan mukaan kysymykset: 5. Mitä on sooloseksi ja kuka sitä harrastaa? (16-20), 35. Mitä vikaa on naisessa, jonka mies viihtyy internetin seksisivuilla? (71-72), 72. Mitä merkitystä on fantasioilla? (117-119), 73. Pitävätkö naiset väkivaltaisesta seksistä? Mistä he unelmoivat? (120-121), 74. Mikä naisten mielestä mieheissä on seksikästä? (122-123), 75. Miten naisen ulkonäkö vaikuttaa hänen seksielämäänsä? (123-125). *100 kysymystä miehistä ja seksistä* -kirjasta mukana ovat luvut: 12. Millaisia ovat miehen seksifantasiat? (28-30) sekä 13. Onko miesten ja naisten seksifantasioilla eroja? (31-32).

Kirjasta *100 kysymystä naisesta ja seksistä* olen valinnut fantasioita ja fetissejä käsittelevien lukujen lisäksi muutamia lukuja, joiden katson liittyvän käsittelemääni aihepiiriin. Naisen ulkonäköä koskeva luku liittyy tutkimukseeni siinä, että toisaalla aineistossa käsitystä seksuaalisesta naisesta tuotetaan nimenomaan nivomalla se naisen ulkoiseen viehättävyyteen ja seksikkyyteen. Nimenomaan ulkoisesti viehättävä nainen kuvataan seksuaalisten fantasioiden kohteena. Luvussa Mitä sooloseksi on ja kuka sitä harrastaa? ei käsitellä fantasioita ja fetissejä, mutta halusin kyseisen luvun mukaan, sillä se on aineistossani ainoa tekstikatkelma, jossa useammalla sivulla paneudutaan naisten harjoittamaan itsetyydytykseen. Miesten fantasioiden ja fetissien käsittely punoutui usein osaksi miesten itsetyydytyksen käsittelemistä, joten tutkimusaineistossani on mukana miesten itsetyydytystä käsitteleviä kohtia. Naisten itsetyydytystä koskevan kappaleen mukaan ottaminen on siten perusteltua, vaikka siinä ei fantasioista ja fetisseistä puhutakaan. Luvun Mitä vikaa on naisessa, jonka mies viihtyy internetin seksisivuilla? valitsin mukaan, sillä fantasioista ja fetissejä käsittelevissä osioissa lähes aina sivutaan myös kaupallista pornoa.

5. Muu parisuhde- ja seksuaaliantuntijoiden kirjoittama kirjallisuus

Näissä kuudessa seksuaalisuutta käsittelevässä kirjassa seksuaalisuutta lähestytään muusta kuin fysiologisesta näkökulmasta. Tämä on aineistossani selkeimmin ryhmä, jossa tekstintasolla irtaannutaan voimakkaasta sukupuolten vastakkainasettelusta ja useimmiten puhutaankin ihmisistä eikä naisista ja miehistä.

Ylva Franzénin kirjoittamassa kirjassa *Lisää orgasmeja: tie naisen nautintoon* (2002), pyritään tuomaan esiin naisen seksuaalisuuden erityisyyttä. Kirjan takakannessa teos esitellään oppaaksi naisille itselleen sekä oppikirjaksi miehille. Fantasioita käsitellään luvussa: Fantasiatäyteinen viettely ja leikki (236-245). Luvussa esitellään käytännön esimerkkejä siitä, miten pariskunnat voisivat piristää seksielämäänsä.

Parisuhdeneuvoja Jenny Haren kirjoittamassa kirjassa *Seksi mielessä: Onnellisen seksin salaisuus* (2003) pyrkimyksenä on romuttaa käsitystä seksuaalisuudesta pelkästään fyysisenä asiana. Kirjassa seksuaalisuus määritellään ennen kaikkea mielen asiaksi. Kirjassa ei keskitytä pelkästään parisuhteeseen, vaan takakannen teksti lupaa ”onnistuneen seksisuhteen rakennuspalikoita” myös yhden illan juttuihin. Seksuaalisia fantasioita käsitellään luvussa Mielikuvitus, sinä ja nautintojen kokemusmaailma (61-79).

Amerikkalaisten psykologien Sheree Conradin ja Michael Milburnen kirjoittamassa kirjassa *Seksiäly* (2003) pyritään korostamaan naisten ja miesten samanlaisuutta. Sukupuoliroolit kuvataan rajoittavina ja androgyynit kuvataan seksuaalisesti tyytyväisempinä. Seksuaalifantasioita on käsitelty luvussa 8. Mikä on normaalia? (161- 177), jossa tuodaan esiin tekstikatkelmia ihmisten fantasioista. Keskeistä fantasioidenkin käsittelyssä on korostaa naisten ja miesten fantasiamaailmojen samanlaisuutta.

Shannon Ethridgen kirja *Sensuelli nainen: yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto* (2009) on suunnattu parisuhteessa eläville naisille. Kirjan kirjoittaja erittelee seksuaalisuutta omien ja muiden ihmisten kokemuksiin pohjautuen. Seksuaalisiin fantasioihin paneudutaan luvussa 11. Terveissä rajoissa (128- 144).

Seksi kaikki mitä olet halunnut tietää (2009) tarjoaa tietoa seksistä ja seksuaalisuudesta tuoden esiin ihmisten mieltä askarruttavia kysymyksiä, joihin ”asiantuntijääni” antaa vastauksensa. Tästä kirjasta mukana ovat luvut Seksifantasiat (302-309) sekä Fetisistisyys (309-321).

Suomessa aikuisviihdealalla työskennelleen kuvataiteilija Rakel Liekin kirjassa *Hyvän olon seksiä* (2010) fantasioita ja fetissejä käsitellään luvussa Rajut leikit. Tähän tutkielmaan olen valinnut mukaan Rajuista leikeistä alaluvut Roolileikit (127-133) sekä Sodomasokismi ja fetisismi (138-146). Roolileikki- luvussa keskitytään burleskiin ja sukupuoliroolien vaihtamiseen.

6. Tutkimukset

Seksuaalisuutta koskevaa tutkimusta tässä tutkielmassa edustaa kaksi laajaa suomalaista seksuaalisuutta käsittelevää teosta. Tutkimuksissa on käytetty omaelämäkerrallista aineistoa sekä haastatteluja. Kirjojen tekijällä, Osmo Kontulalla, on suomalaisessa seksuaalisuuden tutkimuksessa merkittävä rooli. Kontula toimii tutkimusprofessorina Väestöliiton väestöntutkimuksenlaitoksella, ja häneltä on ilmestynyt useita suomalaista seksuaalisuutta käsittelevää teosta. Tutkimusaineistona on usein käytetty haastatteluja sekä omaelämäkerta-aineistoa.

Omaan tutkielmaani olen valinnut mukaan Osmo Kontulan ja Elina Haavio-Mannilan *Intohimon hetkiä. Seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttymys omaelämäkertojen kuvaamana* (1997). Sosiologina toimiva Haavio-Mannila on osallistunut useisiin sukupuolirooleja ja suomalaisten sukupuolielämää kartoittaviin tutkimuksiin. Seksuaalisia fantasioita teoksessa käsitellään luvussa 3. Au-toerotiikka (86-124). Keskeisessä asemassa on omaelämäkerralliset tekstiotteet. Tekstiotteita kirjan kirjoittajat pyrkivät tarkastelemaan suhteessa kulttuuriin. Heidän tulkintansa ovat hienovaraisia ja pääpaino on tekstiotteissa.

Mukana on myös Kontulan *Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* (2008). Teoksessa tutkimusaineistona on käytetty neljän vuosikymmenen aikana kerättyä suomalaista seksuaalisuutta kartoittavaa tutkimusaineistoa (FINSEX- tutkimushanke). Fantasioita käsitellään kappaleessa Seksipalveluiden myynti ja ostaminen (254-259). Kappaleessa käsitellään sitä, millaisten fantasioiden ja mielikuvien ohjaamina miehet hakeutuvat seksipalveluiden pariin. Tutkimusaineistona on käytetty haasteluilla kerättyä aineistoa sekä omaelämäkerrallista aineistoa, mutta itse tutkimusaineistosta lainattuja tekstiotteita ei tässä kirjassa ole käytetty.

Seksuaalisia fantasioita lähestytään aineistossa nojautuen tietoon ihmisten yleisistä ja tyypillisistä fantasioita. Tämän vuoksi seksuaalifantasiat toistuvat tekstistä toiseen siirryttäessä varsin samankaltaisina. Niitä vain käsitellään eri tavoin. Toisissa teksteissä seksuaalifantasioista tarjotaan pääasiassa tietoa ja toisissa tarjotaan myös käytännön esimerkkejä fantasioiden toteuttamiseen. Seksuaalisiin fantasioihin suhtaudutaan myönteisesti.

Tässä tutkielmassa mukana olevan seksologisen kirjallisuuden voidaan nähdä olevan suunnattu lähes yksipuolisesti heteroseksuaaleille. Homoseksuaalisuutta sivutaan joissakin teoksissa. Esimerkiksi *Jokamiehen jännityslukemiston* fiktiivisessä kertomuksessa ”*Maailman seksikkäin*” käsitellään homoseksuaalista halua toteutumattomana fantasiana. Tampereen kaupungin kirjastosta lainattavissa olevat seksioppaat on suunnattu heteroseksuaaleille, eikä seksioppaiden joukosta löydy esimerkiksi homoseksuaaleille suunnattuja oppaita, vaikka sellaisia kirjamarkkinoilla onkin saatavilla.

Sitä, että kirjastosta ei löydy kuvitettuja seksioppaita muille kuin heteroseksuaaleille, voi pitää merkittävänä valintana, joka on tehty aineistohankintojen yhteydessä. Heteronormatiivisen ajattelun voidaan nähdä vaikuttavan tällaisiin valintoihin. Oletus heteroseksuaalisuudesta tekee mahdottomaksi nähdä ei-heteroseksuaalisten tarpeiden olemassaolon.

Homoseksuaalisuutta käsitteleviä teoksia löytyy kirjastosta luokasta seksologia. Nämä ovat kuitenkin pääsääntöisesti enemmän tieteellisiä asiantuntijatekstejä, jotka eivät ole yleistajuista kuten tässä tutkielmassa mukana oleva aineisto. Tässä tutkielmassa mukana olevat seksuaalisuutta käsittelevät teokset ovat kevyttä, jopa viihteellistä lukemista. Niihin on mahdollista tarttua myös sellaisten ihmisten, jotka eivät ole lukemisesta kiinnostuneita. Erityisesti nuorten kohdalla on tärkeää, että kirjasto tarjoaa tietoa seksuaalisuudesta tavalla, joka nuoren on mahdollista omaksua. Seksuaaliseen identiteettiin kasvamista helpottaa, kun on saatavilla kasvun tueksi tietoa. Kirjasto tarjoaa seksuaalisen kasvun tueksi aineistoa pääasiassa heteroseksuaalisille.

Diskurssianalyttinen lähestymistapa

Tutkielmassani analysoin sukupuolen ja seksuaalisuuden merkityksellistymistä seksuaalifantasioita käsittelevissä teksteissä. Analysoin, millaisia käsityksiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta tuotetaan populaarissa seksologiassa. Populaarissa seksologiassa sukupuoli ja seksuaalisuus saavat merkityksensä kielen kautta. Ymmärrän kielen yhteiskunnallisena ja kulttuurisena toimintana. Kielellinen ilmaiseminen on sidoksissa esiintymiskontekstiaan laajempaan yhteyteen. Populaari seksologia on sidoksissa siihen yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen todellisuuteen, jossa se on syntynyt. Foucault'laisen diskurssianalyysin avulla tavoittelen kielen yhteiskunnallista ja kulttuurista ulottuvuutta.

Diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen ja selkeärajanen tutkimusmenetelmä. Sitä on ennemminkin luonnehdittu väljäksi teoreettiseksi viitekehykseksi. Erilaisia diskurssianalyyseja yhdistää diskurssin käsite sekä käsitys kielestä sosiaalista todellisuutta rakentavana. Kieli ymmärretään käytäntönä, joka merkityksellistää, järjestää, rakentaa sekä uusintaa ja muuttaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kielen käyttö on aina sosiaalisen todellisuuden konstruoimista ja merkityksellistämistä. (Jokinen 2000, 108-110; Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 17-24.) Erilaisia diskurssianalyysejä yhdistävinä tekijöinä voidaan nähdä myös oletus rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssys-

teemien olemassaolosta sekä oletuksen merkityksiä tuottavan toiminnan kontekstisidonnaisuudesta. Lisäksi diskurssianalyttisiä suuntauksia yhdistää oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin sekä se, että kielen käytön luonne ymmärretään seurauksia tuottavana. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 17-45.)

Diskurssianalyysi jakautuu useiksi erilaisiksi tutkimussuuntauksiksi. Monista tutkimussuuntauksista voidaan erottaa kaksi tutkimuksellista painopistettä: Foucault'lainen diskurssianalyysi sekä vuorovaikutuksen tutkimisen traditio. Foucault'laisessa diskurssianalyysissä, jota tässä tutkielmassa käytetään, keskeistä on pohtia kielen ja diskurssien yhteiskunnallista ulottuvuutta. Vuorovaikutuksen tutkimiseen keskittyvä diskurssianalyttinen tutkimus on usein tiukasti aineistolähtöistä tutkimusta. Diskurssianalyysin erilaisista suuntauksista puhuttaessa erotetaan toisistaan kriittinen ja analyttinen diskurssianalyysi. Kriittinen diskurssianalyysi lähtee usein liikkeelle alistussuhteiden olemassaolon oletuksesta. Tällöin tutkimuksen tehtävänä on sellaisten käytäntöjen tarkastelu ja purkaminen, joiden kautta alistussuhteita ylläpidetään ja oikeutetaan. Monet feministiset diskurssianalyttiset tutkimukset, myös tämä käsillä oleva, ovat peruslähtökohdiltaan kriittisiä, sillä niissä keskeistä on usein naisten alistetun aseman ja erilaisten alistusmekanismien näkyväksi tekeminen sekä niiden purkaminen. Analyttisessä diskurssianalyysissä pyritään välttämään etukäteen tehtyjä oletuksia tiettyjen valtasuhteiden olemassaolosta. Pyrkimyksenä on avoimuus tutkimusaineistolle ja sieltä käsin löytyville jäsenyksille. (Jokinen 2004, 192-193; Jokinen & Juhila 1999, 85-87; Vuori 2001, 96-97.)

Näin jäseneltynä kriittinen ja analyttinen diskurssianalyysi näyttävät toisilleen vastakkaisina: kriittinen analyysi pyrkii tuottamaan poleemisen puheenvuoron vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen valtasuhteita purkamalla analyttisen analyysin pitäytyessä sosiaalisen todellisuuden yksityiskohtaisessa erittelyssä. Kriittistä ja analyttistä diskurssianalyysiä ei tulisi kuitenkaan nähdä toisiaan poissulkevinä. Kriittisessä tutkimuksessa on yhtä lailla mahdollisuus avoimuuteen suhteessa aineistoon kuten analyttisessä diskurssianalyysissä. Myös lähtökohtaisesti analyttisestä tutkimuksesta voi tulla lopulta kriittinen puheenvuoro. Jaana Vuori (2001) on tutkimuksessaan nimenomaan pyrkinyt kyseenalaistamaan ja ylittämään kriittisen ja analyttisen diskurssianalyysin vastakkainasettelun. Vuori etenee tutkimuksessaan laajoista diskursiivisten prosessien ideoista kohti tekstien sisäistä analyysiä palaten sitten loppupäätelmissä takaisin suurempien kysymysten pariin. (Jokinen & Juhila 1999, 87; Vuori 2001, 96-98.)

Huolimatta kiinnostuksesta ajattelujärjestelmiin laajoina historiallisina prosesseina myös Foucault'lle avoimuus suhteessa aineistoon on tärkeä: ”On pysyteltävä valmiina ottamaan vastaan diskurssin jokainen hetki sen tullessa äkkiä esiin tapahtumana” (Foucault 2005, 39). Foucault'n mukaan kaikenlaisista kyseenalaistamattomista jatkuvuuksista, jotka järjestävät diskurssin etukäteen, olisi päästävä eroon (mt, 38-39). Pelkästään jatkuvuusiin kiinnittyminen estää näkemästä diskurssin moniulotteisuutta.

Carol Bacchi (2005, 2-3) jaottelee diskurssianalyysin linjoja kirjoittaessaan kielen sisäisiin variaatioihin keskittyvästä diskurssianalyysistä (discourse analysis). Tästä erotuksena Bacchi puhuu rakenteellisen vallan kysymyksiin keskittyvästä diskurssien analysoinnista (analysis of discourses). Vuori erottelee havainnollistavasti pienet ja suuret diskurssit. ”Pikku d:stä” erotuksena voidaan nähdä ”Iso D”, jossa lausumat ja tekstinpätkät liittyvät osaksi suuria historiallisia prosesseja ja ajattelujärjestelmiä. Näiden kahden väliin Vuori hahmottelee tutkijoiden rakentamat ”keskisuuret diskurssit”, joissa yksittäisiä diskursseja suhteutetaan toisiinsa. (Vuori 2001, 82-84.) Tämän tutkielman näkisin sijoittuvan juuri keskisuurten diskurssien suuntaan. Aineistolla on tässä tutkielmassa merkittävä rooli, mutta en näe tutkimukseni sijoittuvan yksioikoisesti analyttisen diskurssianalyysin puolelle, sillä kriittiselle diskurssianalyysille tyypilliset kysymykset hegemonisesta vallasta ovat tutkimuksessani keskeisiä.

Määrittelen ja tarkastelen diskursseja ensisijaisesti foucault'laisen diskurssianalyysin pohjalta, sillä työssäni on keskeistä pohtia kielen ja vallan suhteita sekä kielen ja diskurssien yhteiskunnallista ulottuvuutta. Yksi osa analyysiäni on keskittyä tarkastelemaan aineistostani niitä yksittäisiä lausumia, joissa rakentuu käsitys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Tässä tutkielmassa lausuma on pienin tutkittava diskurssin osa. Lausumiksi kutsun niitä sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisuja, jotka ovat analyysini kohteena. Toistensa kanssa suhteisista lausumien joukosta koostuu diskurssi. Foucault on käyttänyt diskurssin käsitettä rinnan diskursiivisen muodostelman käsitteen kanssa (Vuori 2001, 83). Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa diskurssin ja diskursiivisen muodostelman välille on haluttu tehdä käsitteellinen ero ja diskursiivisesta muodostelmasta onkin puhuttu silloin, kun tarkoitetaan yleisemmän tason metadiskursseja (Vuori 2001, 83-84). Metadiskurssit niveltävät yhteen yksittäisiä diskursseja. Metadiskurssien avulla on mahdollista hahmottaa kokonaisille aikakausille tyypillisiä diskursiivisia prosesseja. (Vuori 2001, 83-84.)

Aineistossani metadiskursiivista tasoa edustavat naisen ja miehen diskurssit. Sukupuolieroa korostavan naiseksi ja mieheksi sukupuolittamisen ymmärrän laajana diskursiivisena prosessina, jonka voidaan nähdä määrittävän kulttuuriamme kokonaisvaltaisella tavalla. Metadiskursiivista tasoa edustavat myös fallostrismi ja heteronormatiivisuus, jotka havainnollistavat pidemmän aikavälin diskursiivisia prosesseja. Sukupuolihierarkiaan pohjautuva fallostrismi ensisijaistaa miehen ja miehisen. Tämä näkyy esimerkiksi naisen seksuaalisuuden ja seksuaalisen halun diskursiivisena hiljaisuutena. Heteronormatiivisuus ensisijaistaa heteroseksuaalisuuden. Seksuaalisuuden diskursseissa tämä näkyy toisenlaisten seksuaalisuuksien hiljaisuutena sekä marginalisoimisena.

Analyysin kohteena eivät ole mitkä tahansa aineistossa esiintyvät lausumat, vaan mukaan ovat valikoituneet lausumat, joiden näen parhaiten vastaavan sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursiivista rakentumista koskeviin tutkimuskysymyksiin. Mukaan valitut lausumat tuovat esiin niitä sukupuolen ja seksuaalisuuden rakentumista koskevia teemoja, jotka näen oman tutkielmani kannalta oleellisina.

Analyysissä kohdistan katseen sellaisiin teemoihin, joiden kautta näen mahdolliseksi laajempien diskursiivisten muodostelmien hahmottamisen. Tarkemman analyysin kohteeksi valikoituneiden lausumien hahmottamisessa tietyt tekijät ovat olleet ohjaamassa valintojani. Lähtöoletukseni on ollut ajatus siitä, että analysoitavista teksteistä on mahdollista paikantaa erilaisia nais- ja miestoimijuuksia ja että tietyt nais- ja miestoimijuuden paikat toistuvat tekstistä toiseen siirryttäessä. Lähtöoletuksena minulla oli myös se, että teksteissä järjestelmällisesti vaietaan jostain. Tästä vaikenemisesta puhun diskursiivisina hiljaisuuksina.

Diskurssianalyttisessä luennassani olen käyttänyt metodina lähilukua, jolla tarkoitetaan tekstien tarkkaa lukemista. Useita kertoja toistuvan, tarkan lähiluvun avulla olen löytänyt teksteistä teemoja, jotka toistuvat eri teksteissä. Toistuvista teemoista rakentuu diskursseja ja näiden diskurssien tarkastelu suhteessa ympäröivään kulttuuriin mahdollistaa laajempien diskursiivisten muodostelmien ja metadiskurssien hahmottamisen. Tarkka lähiluku paljastaa teksteistä myös diskursiivisia hiljaisuuksia.

Sara Mills (1995, 39, 159-171) määrittelee feministisen tekstintutkimuksen tavoitteeksi neutraaleilta ja itsestäänselviltä näyttävien sukupuolen ilmaisujen lukemisen uudessa valossa. Näin on mahdollista kyseenalaistaa teksteissä esiintyvien sukupuolen ilmaisujen itsestäänselväksi ymmärretty luonne. Feministisessä tekstintutkimuksessa huomio kiinnittyy sellaisiin sukupuolen ilmaisiin, joiden kautta sukupuolta tekstin tasolla tuotetaan. Tällöin huomiota kiinnitetään siihen, miten naisia ja miehiä teksteissä kuvataan: millaisiin rooleihin heidät asetetaan ja millaisilla piirteillä heitä luonnehditaan.

Lähilukuani ohjaa feministiselle tekstintutkimukselle tyypillinen sukupuolen ilmaisujen lukeminen niin, että sukupuolen jäsenystavat ymmärretään ideologisina ja aina jostain positiosta käsin tuotettuina. Purkamalla hegemonisia sukupuolen jäsenystapoja on mahdollista jäsentää sukupuolta vaihtoehtoisesta positiosta. Feministinen tekstintutkimus tarjoaa mahdollisuuden rakentaa feministiseen ideologiaan sitoutuneen vastadiskurssin.

Foucault'n (2005, 41-42) mukaan ”on rekonstruoitava toinen diskurssi, löydettävä mykkä, mutiseva ja ehtymätön puhe, joka liikuttaa kuultua ääntä sisältä päin. On rekonstruoitava vähäinen ja näkymätön teksti, joka kulkee kirjoitettujen rivien raoista ja joskus tönii niitä.” Foucault'n mukaan ilmeisen ja näkyvän alla on ”toinen diskurssi”, joka jäsentää olemassaoloamme. (mt.) Feministisesti orientoituneessa analyysissäni puheeksi, joka ”liikuttaa kuultua ääntä sisältä päin”, voidaan ymmärtää falloentrinen ja heteroseksistinen järjestelmä. Falloentrinen järjestys tuottaa seksuaalisuudesta käsitystä, joka ensisijaistaa miehisen seksuaalisen halun, jolloin naiselle seksuaalisuudelle jää järjestyksessä ainoastaan miehisen halun heijastelijan paikka. Heteroseksistinen järjestys puolestaan tuottaa heteroseksuaalisuudesta käsitystä normaalina, jolloin siitä poikkeavat seksuaalisuuden muodot näyttävät seksuaalisuuden diskursseissa ainoastaan poikkeamina normaalista.

Foucault'n ajattelussa keskeistä on halu kurkistaa tutun ja totutun tuolle puolen. Hän kirjoittaa: ”Oletan, että tahdotaan rakentaa abstrakteja ja ongelmallisia yksiköitä sen sijaan että otettaisiin vastaan niitä, jotka oli annettu – ellei epäilemättömän ilmeisinä, niin ainakin lähes aistittavan tuttuina” (Foucault 2005, 107). Diskurssianalyysistä puhutaankin usein tutun tekemisestä uudelleen tunnistettavaksi ja sitä kautta muutettavaksi (Vuori 2001, 81). Ymmärrän tämän uudelleen tunnistettavaksi tekemisen olevan juuri sitä ei- ilmeisen ”toisen diskurssin” esille tuomista, josta Foucault kirjoittaa. Foucaultlaisen diskurssianalyysin pyrkimyksenä on ulottua syvälle niiden diskurssien sisäiseen rakentuneisuuteen, jotka olemme oppineet ymmärtämään totuutena, luonnollisuutena ja normaaliutena. Diskurssien sisäisen rakentumisen analysoiminen paljastaa, kuinka valta rakentuu diskursiivisesti. Seksuaalisuuden tutkimuksen kohdalla analyysin kohteena ovat seksuaalisuuden diskurssit, jotka osallistuvat muotoilemaan käsitystä seksuaalisuudesta. Seksuaalisuuden diskursseissa toiset seksuaalisen halun muodot ensisijaistetaan, kun taas toisenlaiset halut pyritään sulkemaan järjestyksen ulkopuolelle.

Foucault´laisen diskurssianalyysin tehtävänä on päästä käsiksi niihin käytäntöihin, ”jotka muotoilevat järjestelmällisesti kohteet joista puhuvat” (Foucault 2005, 69). Hegemoniset valtaa pitävät diskurssit ovat osa diskursiivista maailmaa. Hiljaiset ”toiset diskurssit” toimivat näkymättömällä tavalla, hegemonisten diskurssien määrittelijöinä. Diskurssit muotoutuvat suhteessa toinen toisiinsa. Foucault puhuu diskursiivisesta muodostelmasta, jossa on kyse ”pikemminkin aukkoisista ja toisiinsa sotkeutuneista sarjoista, erojen, poikkeamien, korvautumisten ja muodonmuutosten leikeistä” (mt, 53).

Foucault ei etsi tutkimuskohdetta aukottomasti selittävää johdonmukaisuutta ja yksiselitteisyyttä, vaan hän haluaa tuoda esiin tutkimuskohteidensa monimuotoisuuden (Foucault 2005, 51). Foucault'n mukaan olisi ”luonnehdittava ja yksilöitävä hajanaisten ja heterogeenisten lausumien rinnakkaiselo, niiden jakautumista ohjaavaa järjestelmää, niiden tunkeutumista toinen toisiinsa, tapaa, jolla ne viittaavat toisiinsa tai sulkevat toisensa pois, niiden kokemaa muodonmuutosta sekä niiden luetteloitumista, jäsentymistä ja korvautumista.” (mt, 50).

Foucault´n ajattelussa intertekstuaalisuudella on merkittävä rooli. *Tiedon arkeologiassa* (s.36) Foucault esittää kirjallisen tiedon olevan yhteydessä järjestelmään, jonka puitteissa se on syntynyt sekä toisiin kirjoihin, toisiin teksteihin ja toisiin lauseisiin. (Foucault 2005, 36). Lausumat saavat merkityksensä suhteessa toisiin lausumiin: ”Ei ole olemassa lausumaa, jolla ei olisi ympärillään rinnakkaiselojen kenttää, -- ” (Foucault 2005, 133). Analysoin aineistonani olevia tekstejä suhteessa toinen toisiinsa. Tätä kautta aineiston yksittäiset lausumat muuttuvat toistuviksi teemoiksi. Tekstistä toiseen toistuvien teemojen analysoiminen suhteessa laajempaan kontekstiin, mahdollistaa diskurssien hahmottelemisen.

Tutkielmassani hyödynnän Norman Faircloughin käsitystä vertailevasta intertekstuaalisesta

tekstianalyysistä, jonka hän nostaa lingvistisen tekstianalyysin rinnalle. Lingvistinen tekstianalyysi on pääasiassa kuvailevaa ja intertekstuaalinen tekstianalyysi puolestaan on tulkitsevaa. Lingvistisessä analyysissä keskitytään siihen, mitä paperilla, ääninauhalla tai kuvanauhalla varsinaisesti on. Intertekstuaalinen analyysi on tästä abstraktimpaa, sillä siinä pyritään tavoittamaan aineistolähtöisesti diskurssikäytäntöjen yhteiskunnallista ulottuvuutta eli diskurssijärjestystä. Intertekstuaalisessa analyysissä tekstiä tutkittaessa siitä etsitään jälkiä diskurssikäytännöistä. Intertekstuaalisessa analyysissä tekstiä tulkitaan suhteessa muihin teksteihin ja sijoitetaan tulkinnan kautta diskurssijärjestyksiin. Fairclough kuvaa intertekstuaalista analyysiä kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä ikään kuin siltana tekstin ja diskurssikäytännön välillä. (Fairclough 1992, 124-130; Fairclough 1997, 84-85, 100-104.)

Intertekstuaalisessa analyysissä keskeiseksi nousee tutkijan oma sosiaalinen ja kulttuurinen ymmärrys, jonka avulla tulkintaa rakennetaan (Fairclough 1997, 84-85, 103). Tutkijan omaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen ymmärrykseen nojautuminen voi Faircloughin mukaan tuntua ongelmalliselta, jos tutkimukselta odotetaan perinteisesti ymmärrettyä objektiivisuutta (mt, 84-85). Feministisessä tutkimuksessa perinteisestä objektiivisuuden käsityksestä ollaan pyritty eroon ja on korostettu kaiken tiedon ja tietämisen paikantuneisuutta (Liljeström 2004, 11). Myös diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota tutkijan paikantuneisuuteen, sillä diskurssianalyysin tekeminen on kielessä toimimista siinä missä itse tutkimuskohteetkin (Juhila 1999, 201). Diskurssianalyysin tekijä on diskursiiviseen toimintaan osallistuva, jossa hän tekee tulkintansa aina omasta positioistaan käsin, jolloin toisenlaisten tulkintojen mahdollisuus jää avoimeksi (Juhila 1999, 230).

Diskurssianalyysi sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa

Michel Foucault'n tutkimuksissa keskeistä on tiedon historiallisen rakentuneisuuden esiin tuominen. Foucault ei tutkinut kielenkäyttöä yksityiskohtaisesti, vaan hänen kiinnostuksensa kohteena olivat ajattelujärjestelmät laajemmin. Erityisesti Foucault oli kiinnostunut seksuaalisuuden ja hulluuden teemoista sekä siitä millaisen vallan tuloksena käsityksemme seksuaalisuudesta ja hulluudesta ovat historian saatossa muodostuneet. Foucault'n tutkimustyön suurimpana tuloksena on nähty se, että hän on politisoinut ja depsykologisoinut seksin. Foucault'n myötä freudilaisille seksuaalisuuden

tulkinnoille on löytynyt kilpailija. (Pulkkinen 1998, 253, 260; Vuori 2001, 80.)

Foucault'ille ruumis, sukupuoli ja seksuaalisuus ovat kulttuurisesti, diskursiivisesti muodostuneita. Hänen näkemyksissä ei ole ”luonnollista”, alkuperäistä ruumista ja siksi käy mahdottomaksi myös se, että olisi olemassa jokin ”luonnollinen” sukupuoli. Foucault'n ruumiin ja vallan analyysissä keskeistä on pyrkimys purkaa ajatusta ihmisruumiin esidiskursiivisesta luonteesta, jossa ruumis näyttäytyy luonnollisena objektina. Foucault haluaa murtaa illuusion muuttumattomasta, luonnollisesta olemuksesta ja pysyvästä identiteetistä. Hän on kiinnostunut siitä, minkälaisen vallankäytön tuloksina hänen tutkimansa kohteet ovat muotoutuneet. (Foucault 1998; Oksanen 1997, 170-171; Pulkkinen 1998, 256.)

Seksuaalisuuden historiassa (1998/1976, 1984) Foucault tuo esiin, ettei ole mielekäästä tarkastella seksuaalisuutta luonnollisena voimana, jota valtajärjestelmä pyrkii hillitsemään eikä myöskään mystisenä alueena, jonka salaisuutta tieteen avulla pyrittäisiin avaamaan. Foucault'n hylätessä naturalistisen näkemyksen ruumiista muuttumattomana rakenteena, on ruumiista mahdotonta löytää enää perustaa sukupuolierolle. Tällainen näkemys ruumiista ja sukupuolisuudesta on feminismille vapauttava, sillä nainen ei näyttäydy biologisen kohtalonsa, taloudellisten rakenteiden tai lapsuuden kokemusten määräämänä. Feminististä tutkimusta ja Foucault'a yhdistää kytkeytyminen valtaa koskeviin kysymyksiin. (Butler 2006, 168; Foucault 1998; Koivunen 1996, 51-53; Oksanen 1997, 169, 171.)

Foucault'n näkemys vallasta poikkeaa aikaisemmin esitetyistä näkemyksistä, joissa valta ymmärretään juridis-diskursiivisena. Juridis-diskursiivisen valtakäsityksen mukaan valta ymmärretään ainoastaan negatiivisena, kieltoina ja rajoituksina ilmenevänä. Seksuaalisuutta Foucault tarkastelee historiallisena ilmiönä, jolloin seksuaalisuus ymmärretään erilaisten tieto-valta-järjestelmien eli diskurssien tuotteena. Näin se, mitä nimitämme seksuaalisuudeksi, on tulosta biologian, lääketieteen, juridiikan ja pedagogiikan diskursseista. Foucault'n mukaan valta olisi ymmärrettävä ensisijaisesti tuottavana, jolloin tärkeäksi nousee kysymys siitä, miten erilaiset vallan muodot tekevät yksilöstä subjektin. Foucault'n kiinnostuksen kohteena on valta, joka pyrkii sisäänrakentamaan yksilöön tiettyjä käyttäytymismalleja. Tällainen valta toimii luokittelemalla yksilöitä ja liittämällä heihin identiteetin. (Koivunen 1996, 53-54; Oksanen 1997, 169-170.)

Foucault käyttää biovallan käsitettä kuvatessaan syvälle ruumiiseen ulottuvaa normalisoivaa valtaa. Biovalta on tehokas ja syvälle tunkeutuva sosiaalisen kontrollin muoto, mutta ilmiöltään se näyttää hyvää tarkoittavana ja suojelevana. Normien merkitys kasvaa biovallan kehityksen seurauksena. Valta ei toimi ainoastaan ulkopuolelta asetettuina lakeina, vaan sisältyy kaikkiin sosiaalisiin suhteisiin tuottaen normeja ja terveitä käyttäytymismalleja. Biovalta toimii ruumiissa ja ruumiiden kautta. Normalisaation kautta ilmenevä normi ei sulje epänormaalia ulos, vaan ennemminkin epänormaali nousee keskiöön, sillä normi ja normaali määrittävät nimenomaan suhteessa siihen,

mikä on epänormaalia. Esimerkiksi heteroseksuaalisuus määrittyy suhteessa siihen, mitä se ei ole eli homoseksuaalisuuteen. Tässä prosessissa homoseksuaalisuus määrittyy heteroseksuaalisuuden kanssa vastakohtaiseksi epänormaaliudeksi. Sosiaalisen erottelun kategoriat, kuten sukupuoli, rotu, heteroseksuaalisuus ja homoseksuaalisuus, ovat esimerkkejä diskursiivisesta toiminnasta, jolla on materiaalisia seurauksia. (Koivunen 1996, 54; Koivusalo 1998, 270, 279; Oksanen 1997, 170.)

Foucault'n ajattelua on kritisoitu sukupuolisokeudesta. Judith Butler tuo omassa työssään sukupuolen diskurssianalyysin keskiöön. *Hankalassa sukupuoleessa* (2006/1990) Butler esittää teorian sukupuolen diskursiivisesta luonteesta. Sukupuoli ei ole luonnollista, vaan diskurssien avulla ylläpidetty fiktio. Voidaan puhua sukupuolen diskurssista, joka tuottaa naisen ja miehen. Butlerin mukaan biologinen sukupuoli tuotetaan vallitsevia normeja ja poliittisia järjestelmiä palvelevissa tieteellisissä diskursseissa. Butlerin ajattelussa keskeistä on kieltää biologiselta sukupuolelta (sex) ”luonnollisuuden” luonne. Hän ei näe biologisen sukupuolen ilmentävän esidiskursiivista ”luonnollista” sukupuolta, vaan ymmärtää biologisen sukupuolen olevan diskursiivisesti tuotettu kuten kulttuurinen sukupuolikin (gender). Butlerin työssä keskeiseksi määrittyy se, miten olisi mahdollista paljastaa ne valtarakenteet, jotka tuottavat käsityksen ”luonnollisesta”, esidiskursiivisesta sukupuolesta. (Koivunen 1996, 54-55; Oksanen 1997, 177; Vuori 2001, 90.)

Tutkielmassani lähestyn aineistoa pyrkimyksenäni paljastaa niistä sellaisia rakenteita, joiden avulla teoksiin on sisäänkirjoitettu oletus ”luonnollisesta” sukupuolesta. Käsitystäni sukupuolesta jäsentää Butlerin näkemys sukupuolesta diskursiivisesti tuotettuna performatiivina, jonka esidiskursiiviseen olemassaoloon ei ole mahdollista ylettää. Diskurssianalyttinen luentani on feministisesti orientoitunut, sillä keskeistä on tuoda esiin rakenteita, joissa sukupuolelle tuotetaan luonnollisuuden status. Feministisessä valta-analyysissä keskeistä on analysoida myös sitä hierarkiaa, joka vallitsee kahteen jakavassa sukupuolijärjestelmässä. Seksuaalisuuden kohdalla tämä hierarkisuus merkitsee miehisen halun ensisijaistamista seksuaalisuuden diskursseissa ja naisisen halun poissulkemista. Tätä sukupuolihierarkiaa jäsenän tässä tutkielmassa fallosentrismin käsitteen avulla.

Analyysissäni keskeistä on tarkastella sitä, kuinka kielelliset ilmaisut tuottavat sukupuolta ja seksuaalisuutta niissä seksologian alaan lukeutuvissa teksteissä, jotka ovat tässä tutkielmassa mukana. Luvussa kolme painopiste on siinä, kuinka analysoitavissa teksteissä tuotetaan käsityksiä sukupuolesta. Keskeistä on tarkastella sitä, millaiset käsitykset naiseudesta ja miehisyydestä ovat aineistossani hegemonisessa asemassa ja millaisia seksuaalisen toimijuuden paikkoja toisilleen vastakkaisiksi sukupuolitetuille naisille ja miehille tarjotaan. Keskeistä omassa analyysissäni on tarkastella myös sitä, miten aineistossani esiintyvät käsitykset naiseudesta ja miehisyydestä ovat yhteydessä laajemmin kulttuuriin ja yhteiskuntaan, jossa sukupuolet rakentuvat toisilleen vastakkaisiksi. Analysoin myös sitä, kuinka käsitystä seksuaalisuudesta tuotetaan seksuaalisesti aktiivisemmaksi ymmärretystä miehen ruumiillisuudesta käsin, jolloin naisen ruumiillisuudesta kumpuava seksuaalisuus näkyy

aineistossani pääasiassa hiljaisuutena.

Luvussa neljä painopiste on siinä, kuinka analysoitavissa teksteissä tuotetaan käsityksiä seksuaalisuudesta. Kriittisen tarkastelun kohteena on heteroseksuaalisuuden valta-asema. Analysoin teksteistä sitä, kuinka kielellisin ilmaisuin heteroseksuaalisuudesta tuotetaan käsitystä itsestään selvyytensä, jolloin toisenlaiset seksuaalisuuden muodot määrittyvät uhkaaviksi poikkeuksiksi. Lyhyesti ilmaistuna voisi ajatella niin, että ensimmäisessä analyysiluvussa painopiste on fallosentrismin ja toisessa analyysiluvussa heteroseksismin kritiikissä.

Butlerin mukaan sukupuoli-identiteetti ei ole syy tietynlaiseen käyttäytymiseen tai mielihaluihin. Naiset eivät halua miehiä siksi, että ovat naisia, vaan siksi, että ovat osa järjestelmää, jossa sukupuolten halut on lähtökohtaisesti osoitettu suuntautumaan vastakkaiseksi määriteltyyn sukupuoleen. Sukupuoli-identiteetti rakentuu heteroseksuaalisessa matriisissa, joka ei jätä tilaa toisenlaisille sukupuolille muuten kuin normaalista poikkeavina ilmentyminä. (Butler 2006, 228; Oksanen 1997, 178.) Butler kirjoittaa heteroseksuaalisuudesta normatiivisena säätelevänä ihanteena, joka ”on vain naamioitunut kehitystä ohjaavaksi laiksi, joka itse asiassa säätelee sitä seksuaalisuuden kenttää, jota se esittää pelkästään kuvaavansa” (Butler 2006, 228).

Käsitettä heteronormatiivisuus käytetään silloin, kun halutaan tehdä näkyväksi sellaisia ymmärtämisen rakenteita ja käytäntöjä, jotka saavat heteroseksuaalisuuden näyttämään johdonmukaiselta ja itsestään selvältä. Heteronormatiivisuus toimii usein tiedostamattomana tuottaen heteroseksuaalisuudesta käsitystä itsestään selvyytensä. (Jokinen 2005, 140.) Queer-tutkimuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, miten heteroseksuaalisuus ensisijaistetaan kulttuuristen normien kautta. Heteroseksuaalisuuden ensisijaistaminen saa muut seksuaalisuuden muodot näyttämään ainoastaan poikkeuksina siitä. (Hekanaho 2010, 153.)

Kuten johdannossa toin esiin, queer-tutkimus nojautuu pitkälti Butlerin ajatteluun. Foucault'n ajatteluun queer-tutkimus tukeutuu tavassaan jäsentää todellisuutta genealogian käsitteen avulla. Genealogia on käsitteiden ja ajattelutapojen hahmottamista niiden synty- ja rakentumisperiaatteita paikantaen. Käsitteiden ja ajattelutapojen genealogista muotoutumista tarkastelevassa tutkimuksessa keskeistä on kysyä, millaisia ovat ne kysymisen, ymmärtämisen ja käsitteellistämisen tavat, jotka ovat tuottaneet meistä luonnollisilta ja itsestään selviltä tuntuvat tavat ajatella. (Hekanaho 2010, 150.)

Sukupuolen tutkimuksessa genealoginen tutkimusote merkitsee pyrkimystä ymmärtää niitä syitä, joiden seurauksena käsitys sukupuolesta on muotoutunut sellaiseksi kuin me sen ymmärrämme. Sukupuolen genealogisessa analyysissä voidaan tutkia esimerkiksi, millaiset asiat liitetään oikeanlaiseksi ymmärrettyyn naiseuteen sekä millaiset asiat liitetään vääränlaiseen naiseuden toteuttamiseen ja miten raja oikeaksi ja vääräksi ymmärretyn välillä on rakentunut. (Roman- Lagerspetz 2008, 180.)

Queer-tutkimuksessa on tuotu esiin esimerkiksi homon, lesbon, biseksuaalin tai sukupuolivähemmistön käsitteen muovautuminen osana historiallista prosessia, jossa nämä määrittyvät rajan

”väärälle” puolelle kuuluviksi. Historiallisessa prosessissa toiset tavat olla sukupuolisena ja seksuaalisena määrittyvät normaalin vastakohtaksi. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat historiallisesti muovautuneita rakenteita. Sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevat käsitteet ovat sellaisia tietämisen, ymmärtämisen ja nimeämisen tapoina, joilla olemme oppineet jäsentämään todellisuutta. Toisenlaista lähtökohdista todellisuus olisi voinut jäsentyä myös toisin. Todellisuuden rationalisointi perustuu siihen, että joidenkin ihmisten tai ihmisryhmien osoitetaan olevan epänormaaleja. Erilaiset käsitteet ja tavat jäsentää sukupuolta ja seksuaalisuutta eivät kuvaa todellisuutta objektiivisesti, vaan ennemminkin sukupuolen ja seksuaalisuuden muodot on ymmärrettävä todellisuutta tuottavana. Vallitsevat käsitykset sukupuolesta ja seksuaalisuudesta määrittävät sitä, miten meidän on mahdollista kokea sukupuolisuutemme ja seksuaalisuutemme. (Hekanaho 2010, 151; Roman-Lagerspetz 2008, 182.)

Diskurssianalyysissä diskurssien ylläpidossa keskeiseksi määrittyy toisto. Toiston avulla tietyt diskurssit tulevat ymmärretyiksi kyseenalaistamattomina itsestään selvyyskinä. Diskurssianalyysin tehtäväksi jää riisua itsestäänselvyyden leima hegemonisilta diskursseilta. Sukupuoli jäsentyy Butlerin ajattelussa toistoteoiksi, jossa sukupuolta toistetaan tiettyjen tekojen, eleiden ja ilmaisuiden kautta saaden sukupuoli näyttämään luonnolliselta. Toiston kautta saavutetaan vaikutelma sisäisestä, näitä tekoja organisoivasta luonnollisesta sukupuoliolemuksesta. (Butler 2006, 229; Oksanen 1997, 178.)

Butlerin näkemys todellisuudesta on se, että kaikkien ajateltavissa olevien asioiden on oltava olemassa kielellisinä. Sanat ja termit jäsentävät todellisuutta ja samalla tuottavat todellisuuden. Butlerin mukaan sanoilla ei voida viitata kielen ja kulttuurin ulkopuoliseen todellisuuteen, vaan kieli olisi ymmärrettävä performatiivina, joka kuvaamisen sijaan tuottaa ja luo todellisuutta. Kielen avulla tuotetaan, myös käsitys sukupuoli-identiteetistä. (Roman-Lagerspetz 2008, 163-166.)

Butleria on kritisoitu siitä, että hänen käsitys sukupuolesta rajoittuu yksipuolisesti diskursiivisen alueelle. Psykoanalyttiset teoreetikot sekä ruumiillisuuden materiaalisuutta korostavat feministitutkijat ovat tuoneet esiin, ettei Butlerin näkemykset sukupuolesta ja seksuaalisuudesta huomioi diskursiivisen ulkopuolelle jäävää. (Hekanaho 2009, 14-15.) Johdannossa toin esiin Julia Seranon käsityksen sukupuolesta sekä biologisena että sosiaalisesti rakentuneena. Seranon ajatus sukupuolieron liioittelusta huomioi materiaalisuuden todellisuuden olemassaolon. Sosiaalisessa todellisuudessa biologista sukupuolieroa liioitellaan tavalla, joka sukupuolittaa naiset ja miehet toisilleen vastakkaisiksi. Sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursseissa sukupuolieroa liioitellaan tavalla, joka korostaa naisten ja miesten keskinäistä vastakkaisuutta. (Serano 2007, 73-75, 320-327.)

Käsitykseni sukupuolesta ja seksuaalisuudesta on yhteneväinen Seranon ajatusten kanssa. Sukupuolta ja seksuaalisuutta on mahdollista jäsentää sekä biologisena että sosiaalisena. Tässä tutkielmassa rajaudun tarkastelemaan sukupuolen sosiaalista ulottuvuutta. Populaarissa seksologiassa naisten ja miesten biologiaan pohjautuvaa sukupuolieroa liioitellaan. Populaarissa seksologiassa

sukupuolen diskurssi rakentuu liioitellun sukupuolieron varaan. Sukupuolieron liioittelu toistuu tekstistä toiseen siirryttäessä. Butlerin käsitykset sukupuolta toistavista toistoteoista ovat hyödyllisiä.

Butlerin käsitykseen sukupuolen performatiivisuudesta liittyy keskeisesti toisin toistamisen mahdollisuus. Butler ymmärtää kielen todellisuutta tuottavana, muttei kuitenkaan ajattele, että olisimme kielen determinoimia. Butler ei sulje pois poliittisen toiminnan mahdollisuutta. Butler ei näe mitään valtaa itsessään totaalisenä, vaan sen totaalinen luonne tuotetaan kielen avulla. Kielen valtaa on mahdollista haastaa performoimalla todellisuutta toisin. Kieli on siis paitsi vallan väline, niin myös vallankumouksen väline. Kieli toimii alistajana, mutta mahdollistaa myös poliittisen toiminnan ja alistussuhteiden purkamisen. (Roman- Lagerspetz 2008, 166-167.) Analyysissäni pyrin paikantamaan populaarista seksologiasta toisin toistamisen mahdollisuuksia. Tarkastelen toistuuko sukupuoli ja seksuaalisuus populaarissa seksologiassa toisinaan myös toisin. Pohdin myös sitä, onko toisin toistamisella butlerilaista vallankumouksellista poliittista potentiaalia.

Toimijuudet, toistot ja hiljaisuudet analyysiä ohjaamassa

Toimijuudet

Erityisesti sukupuolen analyysiin keskittyvässä luvussa kolme analyysini rakentuu hyvin pitkälti sen varaan, millaisia toimijuuden paikkoja naisille ja miehille tekstin tasolla myönnetään ja miten nais- ja miestoimijat ovat suhteessa toinen toisiinsa. Nais- ja miestoimijat rakentuvat aineistossani pääasiassa toisilleen vastakkaisiksi. Keskeistä analyysissäni on tarkastella myös sitä, millaista seksuaalista toimijuutta naiseksi ja mieheksi sukupuolittaminen mahdollistaa, mitä sulkee pois. Feministisissä lähestymistavoissa sukupuolinen asema ymmärretään aina valtapositiona, sillä sukupuoli rajaa ja mahdollistaa toimijuutta. Sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa valta näyttäytyy esimerkiksi siinä, kuinka jotkut ruumiilliset käytännöt ja identiteetit ymmärretään luonnollisiksi, normaaleiksi sekä hyväksyttäväksi ja toisenlaiset ruumiillisuuden ja identiteetin ilmaisut puolestaan määrittyvät epänormaaleiksi. (Charpentier 2001, 37; Lempiäinen 2007, 109.)

Feministisessä toimijuustutkimuksessa yksilöllisellä kokemuksella on vankka sija. Toimijuus

ymmärretään neuvotteluna rakenteellisen vallan ja erilaisten yksilötoimijoiden välillä. Tutkimuksellisen painotuspisteen ollessa rakenteissa ja kulttuurisissa käytänteissä toimijuuden nähdään muotoutuvan diskursiivisesti. (Ojala 2010, 37- 39.) Omasta tutkimuksestani puuttuu yksilöllinen kokemuksellisuus. Toimijuuden osalta tutkimukseni paikantuu rakenteiden ja niihin kiinnittyvien kulttuuristen voimien analysoimiseen. Kulttuurisiksi voimiksi ymmärrän yksilöiden elämää ohjaavat normit, säännöt ja odotukset, jotka osallistuvat toimijuuksien rajaamiseen ja mahdollistamiseen.

Diskurssianalyttiselle tutkimukselle on tyypillistä ymmärrys myös omasta toiminnasta diskursiivisena. Olen osa diskurssia siinä missä tutkimuskohteena oleva populaari seksologiakin. Seksologian alaan lukeutuva kirjallisuus on muodostunut vahvasti suhteessa seksologian perinteeseen. Oma ymmärrykseni sukupuolesta ja seksuaalisuudesta puolestaan on vahvasti sidoksissa feministiseen tutkimusperinteeseen, jossa erilaisten valta-asemien purkaminen feministisestä näkökulmasta on keskeisessä asemassa. Oman toimijuuteni diskurssissa on hegemonisen vallan purkamista ja feministisen vastadiskurssin muodostamista.

Toisto

Judith Butler ymmärtää subjektiksi tulemisen olevan sidoksissa kulttuuriin merkityksiin. Kulttuuriin merkityksiin kiinnittymisen kautta subjektit tulevat ymmärrettäviksi ja sitä kautta mahdollistuu myös yhteisössä toimiminen. (Charpentier 2001, 35.) Subjektiksi tunnistaminen tapahtuu diskurssissa ja ilman subjektiksi tunnistamista eliminoidaan mahdollisuus toimia yhteisössä. Butlerin käsitys sukupuolesta performatiivisena toistotekona jäsentää sukupuolta teoissa muodostuvana. Sukupuolta tuottava teko on mahdollinen ainoastaan silloin, kun se toistaa jotakin jo olemassa olevaa kulttuurista mallia. Ruumiimme muokkaantuvat sukupuolisidonnaisiksi ja heteroseksuaalisen matriisin mukaisiksi kulttuurisen toiston voimasta. (Charpentier 2001, 41; Karkulehto 2006, 64.)

Butlerin käsitys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta kielellisinä ja ruumiillisina toistotekoina ohjaa analyysiäni. Katseeni kohdistuu aineistossa lausumiin, joiden sisältö toistuu tekstistä toiseen siirryttäessä. Teksteissä toistuvat tietyt teemat, joiden varaan käsitystä naiseudesta, miehisyydestä ja seksuaalisuudesta rakennetaan. Aineistossa toistuvat sukupuolen ja seksuaalisuuden jäsenyykset ovat samalla osa laajempaa kulttuurista todellisuutta, jossa elämme. Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden diskursseja tuotetaan ja ylläpidetään toistamalla feminiinisuuden ja maskuliinisuuden merkkejä. Tämä aineistossani näkyvä toistaminen on tiettyjen sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssien siteeraamista yhä uudelleen ja uudelleen (vrt. Charpentier 2001, 43.) Seksologian alaan lukeutuvien teoksien

voidaan ymmärtää osallistuvan vallitsevien diskurssien ylläpitämiseen, mutta myös vallitsevien diskurssien toisin toistamiseen.

Paitsi kerta toisensa jälkeen itseään samanlaisena toistavana, sukupuoli ja seksuaalisuus näyttäytyy aineistossani toisinaan kuitenkin myös toisin toistuvana. Butlerille heteromatriisi näyttäytyy normatiivisten sukupuolten ja seksuaalisuuksien vakiinnuttajana, mutta myös kyseenalaistajana. Käsitys ”oikeasta” sukupuolesta ja seksuaalisuudesta rakentuu ”väärän” poissulkemisen kautta; jotta joku olisi mahdollista ymmärtää ”oikeana”, on olemassa jotain ”vääräksi” ymmärrettyä. Kuitenkin, jos todellisuudessa olisi olemassa syntymässä saatu alkuperäinen ja ”oikea” naiseus ja mieheys, eivät ”väärin” rakentuneet sukupuolimallit voisi olla mahdollisia, sillä eihän kenenkään synnynnäinen alkuperäisyys voi olla ”väärää”. (Karkulehto 2006, 64-65.)

Butlerin ajattelussa käsitukset ”oikeasta” ja ”väärästä” sukupuolen ja seksuaalisuuden toistosta kyseenalaistuvat. Sukupuolen ja seksuaalisuuden toistosta on mahdollista paikantaa aukkoja, säröjä ja halkeamia, jotka paljastavat kaikenlaisten sukupuoli- ja seksuaalisuuskategorioiden keinotekoisuuden. Toisin toistaminen rikkoo sukupuolen ja seksuaalisuuden hegemoniaa ja tuottaa eheyteen särön. Näiden säröjen paikantaminen on osa analyysiäni. Aineistostani on luettavissa paitsi säännönmukaisuutta ja yhtenäisyyttä, myös poikkeuksia ja säröjä. Poikkeuksien analysoiminen tekee näkyväksi aineiston moniäänisyyttä.

Hiljaisuudet

Aineiston moniäänisyyden paikantamisessa olen poikkeuksien ja säröjen analysoinnin ohella kiinnittänyt huomiota siihen, mistä vaietaan. Diskurssi rakentuu paitsi itseään toistavasta puheesta, mutta myös siitä, että toistamiseen jostain vaietaan. Vaikenemisen kohtia diskurssissa ovat ne kohdat, joilla on mahdollisuus kyseenalaistaa hegemoniaa. Analysoimalla aineistostani sitä, mistä vaietaan, pyrin tuomaan esiin toimijoita, joiden olemassaolo diskurssissa on vaiennettu. Ymmärrän tämän vaientamisen poliittisena tekona, jonka vastaisesti haluan harjoittaa politiikkaa, joka antaa mahdollisuuden ja rakennusaineita vaiennettujen toimijoiden subjektiivisuuden olemassaolon tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Diskursiivisten hiljaisuuksien paikantamisen avulla yritän kurottua fallosentrisen ja heteroseksistisen todellisuuden marginaaleihin.

Diskursseilla on voima avata tai sulkea erilaisten sukupuolisten ja seksuaalisten toimijuuksien muotoja. Osa sukupuolisista ja seksuaalisista toimijoista on suljettu diskurssien marginaaleihin ja he näkyvät diskursseissa ainoastaan hiljaisuuksina. Diskursiiviset hiljaisuudet ovat potentiaalisia

vastadiskurssin muodostumisen paikkoja. Toistuvaa diskursiivista hiljaisuutta analysoimalla on mahdollista tuoda diskurssista esiin sukupuoli ja seksuaalisia toimijoita, joiden kohdalla sukupuoli ja seksuaalisuus toistuvat toisin.

Fallosentrinen ja heteronormatiivinen käsitys todellisuudesta on usein itsestäänselvydeksi ymmärrettyä. Seksuaalisuuden jäsentyminen fallosentrisestä ja heteronormatiivisesta lähtökohdasta toistaa ja uusintaa itseään jatkuvasti. Fallosentrismin käsitettä käytän halutessani tuodaan esiin aineistoni sukupuolihierarkiaa. Analysoimalla sitä, mistä lähtökohtaisesti fallosentrinen ja heteronormatiivinen järjestys järjestelmällisesti vaikenee, on mahdollista antaa diskurssissa ääni sellaisille seksuaalisuuden muodoille, jotka ovat jääneet hegemonisten äänien jalkoihin.

3. Jokanaiset ja jokamiehet

Tässä luvussa analysoin, kuinka naiseksi ja mieheksi sukupuolittaminen tapahtuu populaarissa seksologiassa. Aineistoesimerkkien kautta esiin, kuinka myös seksuaalinen toimijuus sukupuolittuu. Käsitystä naisesta ja miehestä rakennetaan liittämällä naiseen feminiiniseksi tulkittuja piirteitä ja mieheen maskuliiniseksi tulkittuja piirteitä. Analyysissäni pyrin tuomaan esiin, miten aineistossani rakennetaan käsitystä normatiivisesta naisfeminiinisyudesta ja miesmaskuliinisuudesta; millaisilla feminiinisuuden merkeillä nainen sukupuolitetaan naiseksi ja millaisilla maskuliinisuuden merkeillä mies sukupuolitetaan mieheksi.

Suomen kielessä maskuliinisuus suomentuu miehisyydeksi ja miehekkyudeksi, feminiinisyys naisellisuudeksi. Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden voidaan nähdä sitoutuvan lujasti kaksijakoisiin anatomisiin sukupuoliin. (Rossi 2002, 109.) Sukupuolittuneisiin ruumiisiin on erilaisissa diskursseissa yhdistelty feminiiniseksi ja maskuliiniseksi ymmärrettyjä piirteitä. Nämä diskurssit voidaan nähdä luonnollisesti vastakkaisiksi ymmärrettyjen sukupuolien lujittajina ja ylläpitäjinä. (Rossi 2004, 61.)

Diane Richardson (2007, 459-464) jäsentää seksuaalisuuden ja sukupuolen suhdetta viiden kategorian avulla, joita ei kuitenkaan tulisi ymmärtää toisistaan irrallisina, vaan toisiaan leikkaavina, toinen toisiinsa limittyvinä. Richardson nostaa ensiksi esiin sen, kuinka erityisesti 1800- luvun puolivälistä 1900- luvun puoliväliin seksuaalisuutta ja sukupuolta on jäsennetty luonnollisuuspuheen kautta, jolloin sukupuoli ja seksuaalisuus tehdään ymmärrettäväksi osana luonnon universaalia järjestystä. Käsitys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta rakentuu dualististen vastakohtaparien kautta (mies/nainen; heteroseksuaalinen/homoseksuaalinen; maskuliininen/feminiininen). Toisena Richardson esittelee käsityksen, jossa seksuaalisuus tehdään ymmärrettäväksi sukupuolen kautta. Seksuaalisuus ikään kuin muotoutuu seurauksena sukupuolesta. Kolmantena Richardson nostaa esiin päinvastaisen käsityksen, jossa sukupuoli tehdään ymmärrettäväksi seksuaalisuuden kautta. Tie sukupuolitetuksi ihmiseksi kuljetaan heteroseksuaalistamisen kautta. Neljäntenä Richardson esittelee käsityksen, jossa sukupuoli ja seksuaalisuutta on käsitteellistetty toisistaan erillisinä. Viidentenä Richardson nostaa esiin käsityksen, jossa sukupuoli ja seksuaalisuus monin eri tavoin leikkaavat ja risteävät toisiinsa erottamattomalla tavalla, jolloin sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssit olisivat tulkittavissa yhteenkudottuna kudelmana. Richardson painottaa sitä, ettei mikään näistä kategorioista ole kokonaan hävinnyt, vaan niistä on löydettävissä jonkin asteisia variaatioita siinä, miten sukupuolesta ja seksuaalisuudesta tuotetaan tietoa.

Tässä tutkielmassa sukupuolta ja seksuaalisuutta on tarkoitus jäsentää toisiaan leikkaavina, jolloin kumpaakaan sukupuolta eikä seksuaalisuutta ei nosteta ainoaksi tai ensisijaiseksi määrittäjäksi, vaan ne ymmärretään pikemminkin jatkuvassa vuoropuhelussa olevina kategorioina. Pyrin olemaan herkkä tälle tilanteisuudelle analyysissäni.

Stevi Jackson (2006) pitää erittäin tärkeänä analyyttistä erontekoa seksuaalisuuden ja sukupuolen välillä, sillä ainoastaan sitä kautta on mahdollista päästä tutkimaan sitä, miten ne risteävät ja leikkaavat toinen toisiaan. Jacksonin mukaan seksuaalisuus ja sukupuoli ovat kokemuksellisella tasolla vahvasti toisiinsa sidoksissa, mutta analyttisesti niitä on mahdollista käsitellä toisistaan irrallisena. Seksuaalisuuden ja sukupuolen analyttinen erottaminen näyttäytyy tärkeänä, sillä sukupuoli terminä viittaa hyvin kokonaisvaltaiseen sosiaaliseen jakoon, joka jakaa ihmiset naisiin ja miehiin. Sukupuolta on mahdollista jossain määrin varioida, mutta sukupuolen kahtiajakoa on mahdotonta täysin väistää, sillä se on kokonaisvaltaisesti läsnä kaikilla elämän osa-alueilla. Seksuaalisuuden läsnäolo ei ole sukupuolen tavoin yhtä kokonaisvaltaista, vaan se viittaa ainoastaan tiettyyn elämän osa-alueeseen. Seksuaalisuuden alueella voikin nähdä tämän vuoksi olevan enemmän liikkumavaraa.

Jacksonin ajattelussa sukupuoli, seksuaalisuus ja heteroseksuaalisuus vaikuttavat toinen toisiinsa monimutkaisin tavoin. Huolimatta eri suuntiin kulkevista vaikutusketjuista Jackson pitää sukupuolen merkitystä voimakkaimpana, sillä se on elämän kaikki osa-alueet kattava jaottelu, jota on mahdoton täysin väistää. Jacksonin mukaan sukupuolen vaikutus seksuaalisuuteen esiintyy tämän vuoksi vahvempana kuin seksuaalisuuden vaikutus sukupuoleen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö olisi yhtä tärkeää tutkia myös seksuaalisuuden vaikutuksia sukupuoleen. (Jackson 2006.)

Jacksonin mukaan seksuaalisesti haluavina subjekteina meidät on sukupuolitettu ja niin on sukupuolitettu myös seksuaalisen halumme kohteet (Jackson 1996, 33). Kyse on seksuaalisen halun heteroseksualisoinnista, jonka edellytyksenä on käsitys toisilleen vastakkaisiksi sukupuolitetuista naispuolisesta ja miespuolisesta sukupuolesta. Naispuolista sukupuolta määrittää käsitys feminiinisestä ja miespuolista määrittää käsitys maskuliinisesta. (Butler 2006, 69.) Heteroseksuaalisen matriisin käsitteellä Butler käsitteellistää sitä sukupuolta tuottavien kulttuuristen tarinoiden kokonaisuutta, jonka mukaan sukupuolten ymmärretään koostuvan kummallekin ominaisesta biologisesta ruumiista, sosiaalisesta roolista sekä seksuaalisesta halusta. Heteroseksuaalisessa matriisissa naiseen liitetään naisen ruumis, naisen rooli sekä halu mieheen ja mieheen vastaavasti liitetään miehen ruumis, miehen rooli sekä halu naiseen. (Charpentier 2001, 49.)

Analyysissä katseeni kohdistuu erityisesti toistuviin sukupuolittamisen tapoihin. Kun tietty tapa puhua naisista ja miehistä sekä heidän seksuaalisuudestaan toistuu erilaisissa yhteyksissä, on mahdollista puhua kulttuurissamme vallitsevasta naisen ja miehen diskurssista. Analysoin myös sitä, millaisia seksuaalisia toimijuuksia naiseksi ja mieheksi sukupuolitetuille subjekteille teksteissä tarjotaan. Seksuaalisten toimijuuksien analysoimisen kautta on mahdollista puhua seksuaalisuuden diskursseista. Sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssit kulkevat käsi kädessä, sillä seksuaalinen toimijuus määrittyy sukupuolen kautta.

Romantiikan janoa ja pitelemätöntä kiimaa

Teosten *100 kysymystä naisesta/miehestä* takakannessa kirjojen esitellään olevan perusteoksia seksuaalisuudesta jokanaiselle ja jokamiehelle. Teosten lähtökohtana on oletus siitä, että ihmiset ovat yksiselitteisesti jaettavissa kahteen sukupuoleen ja joiden seksuaalinen toiminta sekä seksuaalinen ruumiillisuus määrittyy sukupuolesta käsin. Erityisen selvästi sukupuolen jakaminen kahteen tulee aineistossani esiin teoksissa, joissa naisten ja miesten seksuaalisuutta käsitellään kirjasarjan erillisissä teoksissa. (*100 kysymystä naisesta/miehestä; Naisen/miehen seksuaalisuus.*) Naisten ja miesten seksuaalisuuden käsitteleminen eri kansien välissä tuntuu ikään kuin alleviivaavan sitä maailmankuvaa, jossa naiset ja miehet niin sukupuolina kuin myös seksuaalisina toimijoina tulevat ymmärretyiksi toistensa vastakohtina.

Feministisessä ajattelussa keskeistä on ollut pyrkimys purkaa sitä vastakkain asettelua, jota sukupuolijako miehiin ja naisiin ylläpitää (Rossi 2002, 110). Butler esittää, että feminiinisen ja maskuliinisen tuottaminen toisilleen vastakkaisina on heteroseksuaalisen halun muodostumisen edellytys. Heteroseksuaalista halua rakennetaan sukupuolieron kautta; seksuaalisen halun kohteena on se, mikä on itselle vastakkaista. Butlerin mukaan ”sukupuoli toimii ruumiillista minää ykseyttävänä periaatteena. Se pitää yllä ykseyttä suhteessa ”vastakkaiseen sukupuoleen”, jonka rakenteen oletetaan pitävän yllä samantapaista mutta vastakkaista sisäistä koherenssia biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen ja halun välillä.”(Butler 2006, 75). Butlerin käsitys sukupuolen ja seksuaalisuuden molemminpuolisesta vaikutuksesta toinen toisiinsa on yhteneväinen Jacksonin käsityksen kanssa sukupuolesta ja seksuaalisuudesta toinen toisiaan monimutkaisin tavoin leikkaavina.

Aineistossani naisten ja miesten vastakohtaisuutta painottavissa teoksissa yhtenä keskeisimpänä erona siinä, miten naisten ja miesten seksuaalisuus ymmärretään on se, että miesten seksuaalisuudesta rakennetaan kuvaa aktiivisempänä ja toiminnallisempänä. Naisten seksuaalisuus puolestaan määritellään passiivisemmaksi, romanttisemmaksi ja tunteellisemmaksi. Suomalaisessa avioliitto- ja parisuhdeopaskirjallisuudessa on pitkät perinteet naisten ja miesten sukupuolittamisella toistensa kanssa vastakkaisiksi. Tällä on ollut vaikutusta myös siihen, miten naisten ja miesten seksuaalisuutta on tehty ymmärrettäväksi. Sukupuolittamisen kautta ihmiset ovat tulleet sosiaalistetuiksi seksuaalisuuteen. (Juvonen 2006, 76; ks. Räisänen 1995.)

Aineistossani jako aktiiviseen ja selvästi passiivisempaan toimijaan tulee esiin jo siinä, miten miesten seksuaalisen mielikuvituksen kuvataan olevan aktiivisemmän kuin naisella.

” -- miehet fantasioivat noin kaksi kertaa enemmän kuin naiset. Miehet näkevät naisia enemmän myös eroottisesti latautuneita unia. Tämä on ymmärrettävää, koska miehillä on naisia enemmän testosteronia. Miehillä on ominaista kiihottua fyysisesti fantasioistaan.” (*Miehen seksuaalisuus*, 2003,

Syy miehen aktiivisemmalle seksuaaliselle mielikuvitukselle löydetään biologiasta ja testosteronin suurempi määrä esitetään selitykseksi. Tämän kaltainen selitys näyttää toistuvan silloin, kun miehen aktiivisemmaksi kuvattua seksuaalisuutta halutaan perustella biologisilla seikoilla. Miesten naisia aktiivisemmän roolin seksuaalisten mielikuvien tuottamisessa kuvataan olevan seurausta biologiasta. Biologiin syihin vetoamalla käsitys seksuaalisesti aktiivisemmasta miehestä luonnollistetaan. Nojautuminen biologiaan toimii luonnollisuuden määrittäjänä (vrt. Charpentier 2001, 56).

Varhaisen, 1800- luvun seksologian voidaan nähdä vaikuttaneen siihen, miten naiset ja miehet seksuaalisina toimijoina käsitteellistetään toisilleen vastakkaisina. Niin sukupuoli kuin siitä juontuvat sukupuoli- identiteetti sekä seksuaalisuus määrittyvät biologisiksi. Varhaisesta seksologiasta periytyvä essentialistis-biologinen ajattelu on ollut pohjana modernissa seksologiassa. (Karkulehto 2006, 50-51.) Aineistossani voidaan nähdä jatkuvuutta suhteessa varhaisen seksologian perinteeseen, joka tuottaa ja ylläpitää mielikuvia sukupuolten vastakkain asettelusta. Seksologian perinne tuleeikin aineistossani esiin erityisesti kirjoituksissa, joiden kirjoittajat esitellään kirjojen takakansissa koulutukseltaan seksologeiksi (ks. *100 kysymystä naisesta/miehestä; Naisen/miehen seksuaalisuus*).

Edellinen katkelma *Miehen seksuaalisuudesta* antaa ymmärtää, että nimenomaan miehille on ominaista kiihottua fyysisesti fantasioistaan, ikään kuin naisten kohdalla näin ei olisi. Naisten ja miesten seksuaaliset fantasiamaailmat rakentuvat toisilleen vastakkaisina. Naisten fantasiamaailma on romanttista, ei fyysistä, miesten puolestaan vahvasti fyysistä ja aktiivista. Naisista rakennetaan passiivista kuvaa seksuaalisten fantasioiden tuottajina ja seksuaalisten fantasioiden kokijoina, mutta myös itse fantasioissa nainen määrittyy passiiviseksi kohteeksi, johon mies suuntaa seksuaalisen aktiivisuutensa.

”Naisen erotiikalle on tyypillistä nauttia romanttisista ja eroottisista kirjoista, elokuvista ja julkkistarinoista, prinsseistä ja prinsessoista. Kaikissa niissä tarinoissa uskomaton sankari, kaunis, uljas, puhdassydäminen, useimmiten rikas – ehkä tietämättään – ja fyysisesti vahva mies rakastuu huikeasti päätä pahkaa naiseen, joka on kaunis mutta muuten tavallinen – kuin kuka tahansa meistä. Mies tulee, katsoo silmiin, tarttuu naiseen ja suutelee intohimoisesti ja ohjailee jonnekin sopivalle sohvalle tai heinälatoon hyvin määrätietoisesti rakastelemaan. -- Tarinassa mies ei kysele ”saanko suikon” tai ”saanko koskettaa polveasi”, tarinan mies tietää naisen silmistä että saa, eikä se mies muutenkaan ole kyselijätyyppiä. Kertomus päättyy aina niin, että näin syttynyt rakkaus kestää koko elämän loppuun saakka. Tällaisista miehistä suurin osa naisista fantasioi ja haaveilee. Miehestä, joka tietää mitä tahtoo, jolla on kaikkea ja joka saisi kenet tahansa naisen, mutta valitsee hänet.” (*100 kysymystä naisista ja seksistä*, 2005, 73. Pitävätkö naiset väkivaltaisesta seksistä? Mistä he unelmoivat?, 120-

Katkelmassa kirjoittaja rakentaa kuvaa tyypilliseksi luonnehtimastaan naisen fantasiasta. Miehen kerrotaan olevan se, joka päättää, mitä tehdään ja milloin. Naisen toimijuus rakentuu passiiviseksi, sillä nainen ainoastaan odottaa miehen määrätietoista toimintaa. Mies valitsee ja nainen on valinnan kohde. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti määrittävinä naisen ja miehen paikat seksuaalisina toimijoina rakentuvat siten, että mies on se, jonka kuulukin tehdä seksuaaliset aloitteet ja johtaa toimintaa (Juvonen 2006, 75).

Naisten fantasioiden miehellä kuvataan edellisessä lainauksessa olevan useita piirteitä, kuten sankarillisuus, uljaus, kauneus, varallisuus, puhdassydämyisyys ja fyysinen vahvuus. Naisesta mainitaan ainoastaan hänen kauneutensa ja muilta ominaisuuksiltaan hänen kuvataan olevan tavallinen. Kauneus nostetaan naisen kohdalla ainoaksi merkittäväksi, maininnan arvoiseksi asiaksi. Tällöin kirjoituksen kautta luodaan todellisuutta, jossa naisen ja miehen seksuaalisessa kohtaamisessa naisen kaikki muut ominaisuudet, kuin ulkonäkö, näyttäytyvät täysin merkityksettöminä. Ulkonäkö on kulttuurissamme naiselle tärkeä pääoma, sillä naisen seksuaalisen viehättävyyden mittarina on usein yksipuolisesti ulkonäkö (Juvonen 2006, 82).

Edellisessä katkelmassa keskeistä on myös se, että naisen seksuaalisille fantasioille tyypillisenä kuvataan romanttisuus. Naisten ei kuvata seksuaalisissa fantasioissaan fantasioivan niinkään fyysisestä aktista, vaan naisten fantasioiden kuvataan ennen kaikkea olevan fantasioita romanttisesta, ikuisesta rakkaudesta. Naisen seksuaalisuus määrittyy näin vahvasti rakkauteen sidonnaisena. Länsimainen rakkauskäsitys pitää sisällään romanttisen rakkauden ideaalin, jossa nimenomaan voimakkaat tunteet ovat heteroseksuaalisen rakkauden pohjana. Tällaista rakkauden ja seksuaalisuuden yhteen liittävää rakkauskäsitystä on tulkittu ideologiana, joka valvoo seksuaalisuutta ja kumppanin valintaa. (Lappalainen 1996, 217.) Omassa aineistossani painottuu nimenomaan naisen seksuaalisuuden liittäminen romanttisen rakkauden ideologiaan, jolloin sen seksuaalisuutta ja kumppanin valintaa valvova aspekti näyttäisi ulottuvan koskettamaan ainoastaan naista.

Nainen ymmärretään lähtökohtaisesti romanttisesta yksiavioisesta rakkaudesta haaveilevaksi ja naisen seksuaalisen itsevarmuuden kuvataan kukoistavan juuri yksiavioisuuden romanttisen herkissä puitteissa.

”Mieheltä on lupa odottaa herkkyyttä ja vaatia yksiavioisuutta parisuhteessa. Kun nainen vaalii näitä oikeuksiaan määrätietoisesti ja anteeksi pyytelemättä, seksuaalinen itsevarmuus kukoistaa.” (Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto 2009, 144.)

Katkelmasta käy ilmi ymmärrys miehestä naiselle vastakkaisena ei- herkkänä ja moniavioisena, sillä

naisen kuvataan olevan se, joka on vaatimassa mieheltä yksiavioisuutta ja herkkyyttä.

Katja Yesilova (2001, 196-199) esittää seksuaalikasvatusta koskevassa tutkimuksessaan seksuaalisen halun sukupuolittuvan siten, että naisen seksuaalinen halu ymmärretään suhteessa psyykkisiin tuntemuksiin. Seksuaalisen halun sukupuolittuessa näin, naisen seksuaalisuus jäsenyy lähtökohtaisesti romanttiseksi ja monogaamiseksi. Naisen seksuaalisuus määrittyy romanttisiin tunteisiin sidoksissa olevana. Yesilovan mukaan miehen seksuaalinen halu jäsenyy seksuaalikasvatussopissa vietilliseksi, lähes eläimelliseksi, jolloin miehen seksuaalisuus ymmärretään lähtökohtaisesti promiskuiteettisena. Miehen seksuaalisuudessa keskeiseksi ei määrity tunteellinen ja romanttinen sitoutuminen, vaan se ymmärretään vahvasti fyysisenä viettinä. Yesilova kiteyttääkin osuvasti: ”Tyttö haluaa lemmen- ja poika seksileikkejä” (mt. 198).

Populaarissa seksologiassa naisten romanttisuuden vastakohtana rakentuu kuva riettaista miehistä, joille tunteet ja intiimiys eivät ole merkityksellisiä.

”-- naiset fantasioivat pääasiassa romanttisista tai tunteellisista hetkistä kumppaninsa kanssa. Miesten fantasiat taas keskittyvät seksuaalisiin mielikuviin jostain täysin vieraasta henkilöstä.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 205.)

” -- miesten fantasiat ovat riettaampia, aktiivisempia ja seksuaalisempia kuin naisten fantasiat. Naisten fantasioissa tunteet ja intiimiys ovat olennaisia, toisin kuin miehillä. Naiset ovat fantasioissaan myös passiivisia eli kuvittelevat mitä heille tehdään. Miehet vastaavasti kuvittelevat useimmiten mitä he tekevät kumppanilleen.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 205.)

Miehen seksuaalisia fantasioita kuvattaessa rakentuu kuva miehen seksuaalisuudesta, jossa rakkaus ei ole merkityksellistä. Naisen kuvataan fantasioivan omasta kumppanistaan, kun taas miehen fantasioiden kohteena on kuka tahansa. Naisten fantasiamaailmaan liitetään tunteet ja intiimiys, jolloin naisen seksuaalisen halun kohde jäsenyy kokonaiseksi ihmiseksi. Miesten fantasioissa puolestaan korostuu fyysisyys. Miesten fantasioiden naiset määrittyvät näin yksipuolisesti seksuaalisen halun kohteiksi.

”Naisen merkitys mielikuvassa on olla miehen seksuaalisen tarpeen kohde ja tyydytyksen välikappale. Siihen ei tarvita läheisyyttä tai muitakaan tunteita. Nainen taas tutustuu ensin todelliseen mieheen, ihastuu häneen ja alkaa muodostaa mielikuvia hänestä.” (*100 kysymystä miehestä ja seksistä*, 2005, 31.)

Miesten seksuaalisissa fantasioissa nainen pelkistyy seksiobjektiksi. Nainen esitetään miehen ”tarpeen kohteeksi” ja ”tyydytyksen välikappaleeksi”. Muodostettaessa mielikuvia seksuaalisesti haluttavasta

naisesta ainoastaan naisen fyysisellä olemuksella on merkitystä. Naisen persoonallisuuteen liittyvät tunteet puolestaan kuvataan merkityksettöminä. Muodostettaessa mielikuvia seksuaalisesti haluttavasta miehestä miehen henkiset ominaisuudet nousevat etusijalle, sillä naisen kuvataan ensin tutustuvan ”todelliseen mieheen” ja ihastuvan häneen. Ihastumisen ymmärretään suomen kielessä viittaavaan muuhunkin kuin ihmisen fyysiseen haluttavuuteen. Fyysinen haluttavuus voi olla osa ihastumisessa, mutta tunteena ihastumisen ymmärretään kattavan ihmisen kokonaisvaltaisemmin.

Yesilova on tuonut esiin, kuinka seksuaalikasvatusoppaissa romanttinen haaveilu ihastuksen kohteesta liitetään keskeiseksi osaksi tyttöjen seksuaalista halua. Poikien seksuaalista halua puolestaan ei kiinnitetä yhteen tiettyyn ihmiseen. Käsitys poikien seksuaalisesta halusta muotoutuu yksipuolisesti fyysisenä, jolloin halun kohteena voi olla kuka tahansa nainen. (Yesilova 2001, 197.)

Butlerin mukaan ”[S]ukupuoli on toistuvaa kehon tyylittelyä, joukko toistettavia toimia äärimmäisen jäykästi säännellyssä kehyksessä, joka jähmettyy ajan mittaan ja tuottaa vaikutelman substanssista, luonnonkaltaisesta olemisesta. -- vahvistavat ja luonnollistavat samansuuntaisia maskuliinisen ja heteroseksistisen alistamisen valtajärjestelmiä” (Butler 2006, 91). Naisen ja miehen diskursiivinen rakentuminen niin, että miehen kohdalla painottuvat yksipuolisesti fyysinen, naista objektoiva halu ja naisen kohdalla puolestaan ei- fyysinen romanttisuus, luovat toisteisuudessaan vaikutelman siitä, että naiselle ja miehelle olisi luonnollista asettua näihin heille ennalta määrättyihin odotuksenmukaisiin seksuaalisen toimijuuden paikkoihin.

Kolmessa aikaisemmassa katkelmassa naisten ja miesten seksuaalista fantasiamaailmaa rakennetaan toisilleen vastakkaisina. Sama tekijä kuitenkin kirjoittaa naisen seksuaalisista fantasioista hyvin eri tavoin teoksessa, jossa käsitellään naisen seksuaalisuutta. Kun naisen seksuaalisista fantasioista puhutaan yksinään eikä yhdessä miehen seksuaalisten fantasioiden kanssa, sävy muuttuu: ”Huomattavaa on, että fantasiat eivät useimmiten ole mitään vialta suutelta ja halailua, vaan niihin voitaisiin laittaa K-18 leima” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 127). Naisista ei tuoteta aktiivisesti kuvaa seksuaalisesti riettaista, joille itse seksuaalinen akti olisi fantasioissa merkityksellisempi kuin tunne, kuten miehistä. Lausetasolla naisiin ei liitetä varsinaisesti seksuaalisuuden fyysisyyttä korostavia piirteitä. Naisten fantasioiden kohdalla ei esimerkiksi kuvata, että miehen merkitys mielikuvassa on olla naisen seksuaalisen tarpeen kohde ja tyydytyksen välikappale ja että siihen ei tarvita läheisyyttä tai muitakaan tunteita, kuten miesten fantasioiden kohdalla kuvattiin. Kuitenkin naisten seksuaalisista fantasioista puhutaan aikuisviihteeseen viitaten, jolloin käy ymmärrettäväksi, että tarkoitetaan nimenomaan jotain sellaista seksuaalisuuden muotoa, jossa läheisyydellä ja muillakaan tunteilla ei ole merkitystä. Naisten seksuaalisten fantasioiden suoranaisten määrittäminen vahvasti fyysisiksi ja riettaiksi kierretään käyttämällä naisten fantasioista ilmaisua ”K-18”.

Seksiälyssä naisten ja miesten seksuaalisten fantasioiden välille ei tehdä eroa, vaan ne kuvataan keskenään hyvin samanlaisiksi (*Seksiäly*, 166-168). Eron tekemisen sijaan halutaan korostaa

samanlaisuutta niin naisten ja miesten kuin myös homo- ja heteroseksuaalien välillä: ”--, viisi suosituinta fantasiaa ovat kaikissa ryhmissä varsin samankaltaisia” (*Seksiäly*, 168). Huolimatta pyrkimyksestä korostaa ihmisten keskinäistä samanlaisuutta myös *Seksiälyssä* seksiin pakottamisfantasioita käsiteltäessä miesten yhdeksi tyypillisemmistä fantasioista kuvataan ”Naisen pakottaminen seksiin” ja naisten puolestaan kuvataan fantasioivan siitä, että heidät pakotetaan seksiin (*Seksiäly* 2003, 167). Myös seksuaaliset fantasiat vieraasta henkilöstä kuvataan naisten ja miesten kohdalla eri tavoin. Naisten fantasia esitellään ”Idyllisenä seksuaalisena kohtaamisena vieraan miehen kanssa”. Miesten fantasiassa puolestaan kyseessä on ”Seksi jonkun muun kuin oman senhetkisen kumppanin kanssa” (*Seksiäly* 2003, 166, 168).

Seksiälyssä ihmiset määritellään seksuaalisina olentoina varsin samankaltaisiksi sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Naisista ja miehistä ei tuoteta aktiivisesti kuvaa toisilleen vastakkaisina, mutta kuitenkin myös *Seksiälystä* on luettavissa taustalla vaikuttava ymmärrys naisen ja miehen toisistaan poikkeavasta seksuaalisuudesta. Myös *Seksiälyssä* mies on se, joka kuvataan seksiin pakottavana osapuolena ja nainen pakotettavana. Samalla ylläpidetään käsitystä miehen seksuaalisuudesta aggressiivisena sekä dominoivana naisen seksuaalisuuden määrittäessä alistuvaksi. Jaottelu aktiiviseen ja passiiviseen on läsnä, vaikkei sitä alleviivatakaan samalla tavoin kuin esimerkiksi *Miehen seksuaalisuudessa*.

Kulttuurinen ymmärrys naisen seksuaalisuuden romanttisesta luonteesta on läsnä myös *Seksiälyssä* puhuttaessa vieraaseen mieheen kohdistuvasta seksuaalisesta fantasiasta idyllisenä seksuaalisena kohtaamisena. Miehen vastaava seksuaalinen fantasia on otsikoitu hyvin eri tavoin ja puhutaan seksistä jonkun muun kuin oman sen hetkisen kumppanin kanssa. Näin miehen fantasiassa painottuu itse toiminnallinen akti. Tällainen tulkinta paljastaa myös *Seksiälystä* samankaltaisia rakenteita kuin mitä oli löydettävissä teoksista, joissa naisista ja miehistä kaiken aikaa, hyvin näkyvällä tavalla, rakennetaan kuvaa toisilleen vastakkaisina.

Vaikka aineistossani esiintyy pääasiassa hyvin selkeätä naisten ja miesten vastakkain asettelua, niin poikkeuksiakin on. *Seksi mielessä* -kirjassa niin seksuaalisen jännityksen etsiminen, lihallisesta himosta nauttiminen sekä romanttisesta rakastumisesta haaveileminen kuvataan sukupuolesta riippumattomiksi ihmisyyden osiksi:

”Vilpittömästi sanoen jännittävä takaa- ajo, uuden tyydyttävän himon hurma, romanttinen rakastuminen, kaikki ne kiehtovat meitä, -- ”. (*Seksi mielessä. Onnellisen seksin salaisuus* 2003, 72).

Ei ole yllättävää, että naisten ja miesten samanlaisuutta korostava näkemys löytyy nimenomaan kirjasta, joka ei lähesty seksuaalisuutta fysiologisesta näkökulmasta. Tämä tuntuu vapauttavan käsittelemään seksuaalisuutta avoimemmin. Seksioppaissa ja seksologien kirjoittamissa kirjoissa

kiinnitytään vahvasti fyysiseen todellisuuteen, siihen mitä seksuaalisuus fyysisesti ja fysiologisesti on. Fysiologisessa lähestymistavassa kiinnitytään niin vahvasti fyysiseen todellisuuteen, ettei sukupuoli-eroa ole mahdollista ylittää edes fantasioiden kohdalla, vaan fantasiointikin on vahvasti sukupuolittunutta.

Asuuko joka naisessa strippaava kurtisaani?

Aineistossa toistuu ajatus siitä, että naisen seksuaalisuuteen kuuluu sisäsyntyisenä, luonnollisena osana halu herättää ulkomuodollaan miehessä seksuaalista halua. Naisen luonnollisen seksuaalisuuden kuvataan löytyvän stripatessa tai prostituoidun rooliin heittäytymisessä. Vastaavasti miehen seksuaalisuuteen sisäsyntyisenä nähdään kuuluvan visuaalinen nauttiminen naisen alastomasta vartalosta sekä prostituoiduista fantasioiden. Seksuaalisuus ymmärretään vahvasti sukupuolittuneena. Naisilla ja miehillä on tarkasti rajatut seksuaalisen toimijuuden piirit.

Aikaisemmassa tutkimuksessa on tuotu esiin, kuinka naisen seksuaalisuutta määrittää keskeisesti kysymys reproduktiosta ja naisen seksuaalinen ruumis on sitä kautta määrittynyt pelkäksi äitiyden suorittamisen välikappaleeksi (Juvonen 2006, 75). Populaarissa seksologiassa naisen seksuaalisuutta tehdään ymmärrettäväksi pääasiassa lisääntymisestä irrallisena. Naisen seksuaalinen ruumis ei jäsenny äitiyden suorittamisen välikappaleeksi, vaan ennemminkin miehisen seksuaalisen tyydytyksen välikappaleeksi. Naisen seksuaalinen ruumis ei ole olemassa lisääntymistä varten, vaan sen kuvataan olevan olemassamiehen seksuaalista halua varten.

Seksioppaassa *Seksi ja aisti-ilot* naista opastetaan yksityiskohtaisesti, kuinka strippata miehelleen. Nainen seksuaalisena olentona tehdään ymmärrettäväksi miehisen heteroseksuaalisen halun kiihottajana.

”Ironisesti on sanottu, että jokaisen naisen sisällä asuu esiin pyrkivä strippari. Vaikka kaikki ei ehkä olekaan sitä mieltä, on kuitenkin totta, että jopa kaikkein varautuneimmistakin naisista ajatus strippaamisesta saattaa tuntua houkuttelevalta. Se voi olla myös fantasian materiaalia. -- Strippaamisen yksi kiehtovimmista puolista on naisen mahdollisuus kumota vanhat roolimallit. Naisia on yleensä pidetty halun kohteina, ja samalla heiltä on kuitenkin odotettu kainoa ja siveää käytöstä.

Strippaaminen kyseenalaistaa sellaiset rajoitukset, sillä siinä nainen voi pöyhkeillä omalla vartalollaan ja näyttää seksuaalisuutensa avoimesti.” (*Seksi ja aisti-ilot. Käytännön opaskirja* 1999, 84- 85).

Naisen seksuaalisuuden esitetään lähtökohtaisesti olevan sellaista, että nainen nauttii objektinasemastaan miehen haluavan katseen edessä. Naisen seksuaalinen toimijuus tulee esiin strippaamisen kautta, jolloin naisen seksuaalinen aktiivisuus ymmärretään haluna poseerata miehelle.

Oppaassa naisen halu stripata esitetään luonnollisena osana naisen seksuaalisuutta. Naiselta edellytetään ennen kuin hänen on mahdollista toteuttaa luonnolliseksi ymmärrettyä seksuaalisuuttaan, että hän aktiivisesti harjoittelee peilin edessä ”strippaamisen taidetta”. Strippaamisfantasian toteutumisessa naisen on nähtävä suuri vaiva kaiken eteen. Naista yksityiskohtaisesti ohjeistetaan opaskirjassa siinä, miten hän voi miehelleen stripata. Miehen osaksi jää vain katsella. Parisuhdeoppaita käsittelevässä tutkimuksessa on esitetty, että parisuhdeoppaat olisi suunnattu nimenomaan naisluki- jalle, sillä ne ohjeistavat nimenomaan naista (Tainio 1999, 3). *Seksi ja aisti-iloissa* seksuaalisia fantasioita käsittelevissä luvuissa tuntuu monin paikoin ilmeiseltä, että teos on suunnattu erityisesti naisille, sillä juuri naista ohjeistetaan tietynlaiseen toimintaan.

Seksuaalinen rooli bordellikuningattarena ja viettelijättärenä kiinnittyvät naisen seksuaaliseen olemukseen. Halu vietellä ja viehättää ymmärretään naiseuteen kuuluvina persoonallisuuden piirteinä. Mahdollisuutta näiden piirteiden esiin pääsemiseen pidetään tärkeänä, sillä sitä kautta naisen kuvataan ilmaisevan itseään.

”Naisella on arvostettu työ, vakiintunut suhde ja kenties lapsia. Hän on tasa- arvon ja feminismin kannattaja ja vihaa seksiobjektin asemaa. Kuitenkin jokin pieni osa hänessä saa hänet fantasioimaan jatkuvasti siveettömän naisen, femme fatalen, bordellikuningattaren tai viettelijättären roolista.

Jos nainen silloin tällöin päästää tuollaisen persoonallisuudenpiirteen esiin, se ei tarkoita sitä, että koko hänen arvojärjestelmänsä ja elämäntapansa ovat muuttuneet. Se on hänelle ainoastaan kiihottava keino ilmaista itseään oman makuuhuoneensa ja kumppaninsa turvallisessa sylissä.

Ehkä se on rikastuttava kokemus myös siksi, että jokin tärkeä ominaisuus naisessa pääsee sitä kautta esiin.” (*Seksi ja aisti-ilot. Käytännön opaskirja*, 1999, 91.)

Naisen halu asettua miehen seksuaalisen halun palvelijaksi kuvataan löytyvän aina sieltä jostain, jos vain nainen rohkeasti uskaltaa antaa ”luonnolliselle” naisellisuudelleen mahdollisuuden. *Seksi ja aisti-ilot* -kirjassa naista opastetaan löytämään ”luonnollinen” naiseutensa strippaamisesta ja bordellikuningattaren roolista. Sävy on monin paikoin hyvin puhutteleva. Edellisessä katkelmassa puhuttelun kohteeksi nostetaan erityisesti feministit ja tasa- arvon kannattajat. Heitä kannustetaan löytämään itsestään viettelevä bordellikuningatar. Juuri feministit ja tasa- arvon kannattajat

ymmärretään usein naisellisuutensa menettäneinä miehisinä hahmoina, joten ei ole yllättävää, että *Seksi- ja aisti-iloissa* puhuttelun kohteeksi nostetaan juuri heidät.

Käsitys naisen seksuaalisuudesta muotoutuu suhteessa naista seksuaalisesti haluavaan mieheen. Naisen seksuaalisuutta ei kuvata autonomisena, vaan naisen kuvataan saavan seksuaalista tyydytystä välitteisesti miehen haluavan katseen alla: ”Yleensä nainen haluaa kiihottaa vaatetuksellaan miestä, jonka reaktiot puolestaan kiihottavat häntä” (*Ihanaa yhdessä* 2000, 66.) Katkelmassa naisen omien fyysisten reaktioiden ei esitetä kiihottavan naista, vaan naista kiihottaa nimenomaan se, miten mies reagoi häneen. Jacksonin mukaan heteroseksuaalinen järjestys toimii naisen seksuaalista identiteettiä määrittävänä tekijänä, jolloin naisen paikaksi muotoutuu heteroseksuaalisen halun järjestyksessä viehättää ja miellyttää miestä. Heteroseksuaalinen järjestys ensisijaistaa miehen halun naisen seksuaalisen täytymyksen rajautuessa koskettamaan nautinnon antamista ja rakkautta. (Jackson 1996, 31, 36.)

Heteroseksuaalisuuden luonnetta ja sisältöä ovat perinteisesti määritelleet miehet, jolloin naisen nautintoa koskevat näkemykset ovat jääneet paitsioon. Naisen seksuaalista nautintoa ei ole määritelty autonomisena, vaan pääasiassa suhteessa miehen nautintoon. Naisten ulkokohtaista suhdetta omaan seksuaalisuuteensa on selitetty naisten seksuaalisen autonomian puutteella. (Juvonen 2006, 74-75.) Heteroseksuaalisessa järjestyksessä naisen ruumiillisuus rajautuu ulkopuolelle ja naisen seksuaalista ruumiillisuutta jäsennetään suhteessa miehen haluun. Populaarissa seksologiassa miehen viehättäminen ja miellyttäminen esitetään luonnollisena naisen seksuaalisena ruumiillisuutena. Käsitystä naisen seksuaalisuudesta ei muodosteta naisen autonomisesta haluavasta ruumiista käsin, vaan käsitys naisen seksuaalisesta ruumiillisuudesta muotoutuu miehen seksuaalisen halun seurauksena. Naisen seksuaalisuudeksi määrittyy se, että nainen seksuaalisena olentona haluaa ainoastaan tyydyttää miehistä halua. Naisen seksuaalisuuden ei nähdä organisoituvan itsestään käsin.

Käsitys naisen seksuaalisesta estottomuudesta rakentuu suhteessa prostituoidun hahmoon. Naisen seksuaalisen estottomuuden kuvataan toteutuvan naisen mahdollisuudessa heittäytyä prostituoidun rooliin.

”Ja miten voisikaan paremmin nauttia täysin estottomasta seksistä ilman syyllisyyden häivääkään kuin heittäytymällä mielikuvituksessaan prostituoiduksi” (*Seksi-iloa. Ideoita nautinnolliseen rakasteluun* 2000, 61.)

”He saattavat fantasioida olevansa strippareita, prostituoituja tai vain erittäin seksikkäitä naisia ilman estoja. Tällainen fantasiarooli antaa naiselle luvan nauttia seksistä ilman sitoumuksia, sääntöjä ja rajoituksia.” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 130.)

Kulttuurissamme prostituoidun hahmoon liitetään käsitys osaavasta ja estottomasta feminiinisestä seksuaalisesta toimijasta. Prostituutio pyörii kuitenkin pääasiassa miesten seksuaalisten tarpeiden tyydyttämisen ympärillä, jolloin sitä on vaikea pitää naisen seksuaalisuuden ilmentymänä. Feminiinisen seksuaalisuuden ilmentymänä sitä voidaan pitää ainoastaan silloin, jos naisen seksuaalisuuden ymmärretään lähtökohtaisesti olevan miehen seksuaalisten tarpeiden ja halujen tyydyttämistä.

Käsitys naisen seksuaalisen estottomuuden toteutumisesta prostituoidun roolissa heijastaa miehisiä fantasioita, joissa juuri prostituoidun hahmon ympärille rakentuu käsitys naisen estottomasta seksuaalisuudesta. Osittain omaelämäkerralliseen tutkimusaineistoon perustuvassa *Halu & Intohimo* -teoksessa esitetään, millaisia mielikuvia prostituoidut edustavat miesten fantasioissa.

”Prostituutioon liittyvissä fantasioissaan miehet toivovat kohtaavansa seksuaalisesti taitavan ja kokeneen naisen. Tämä nainen on halukas sellaiseen uudenlaiseen tai erikoiseen seksiin, jota he eivät voi eri syistä harrastaa vaimonsa tai vakituisen kumppaninsa kanssa.” (*Halu & Intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* 2008, 255.)

”Samalla kun jotkut miehet ilmaisevat halveksuntaa »huoraa» kohtaan, se koetaan myös houkuttelevaksi. »Huora» on lähellä omia miehisiä eroottisia unelmia ja fantasioita. -- Se on eräänlainen miehinen initiaationiitti ja seksuaalista kokeilua.” (*Halu & Intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* 2008, 255.)

Miesten prostituoituihin liittyvät fantasiat esitetään luonnollisesti miehen seksuaalisuuteen kuuluviksi. Fantasiointi prostituoidusta ymmärretään osana miehisyyttä. Miesten fantasioissa prostituoidun hahmo saa fetisistisiä piirteitä. Aineistossa prostituoidun hahmo liitetään naisen seksuaalisuuteen useissa kohdin. Prostituoidun hahmon kautta naiselle esitetään avautuvan mahdollisuus oman seksuaalisuuden estottomaan ilmaisemiseen. Naisen seksuaalisuus kokonaisuudessaan fetisoidaan, kun sitä jäsennetään suhteessa prostituoituun, sillä prostituoitu on kulttuurissamme miehen fetisistisen halun kohde.

Käsitys naisen seksuaalisesta ja seksikkästä ruumiillisuudesta muodostuu suhteessa heteroseksuaalisen miehen haluun. Miehen vartaloa erotisoidaan aineistossani vain yksittäisissä tapauksissa. *100 kysymystä naisista ja seksistä* tuo esiin naisten univormuihin liittyvän fetissin.

”Sotilaat, laivojen ja lentokoneiden kapteenit, poliisit ja taksinkuljettajat saavat asuissaan sydämet hypähtelemään. Frakki käy univormusta ja melkein mies kuin mies on komea ja haluttava frakkiin pukeutuneena. Myös työnsä äärellä oleva mies koetaan seksikkäänä. Hikinen, ruskettunut ja vähäpukeinen asfalttityöntekijä tai heinätoivissa oleva mies on useimpien naisten mielestä miehekäs ja

hyvin seksikäs.” (*100 kysymystä naisista ja seksistä* 2005, 122.)

Mies määrittyy seksikkääksi naisen silmissä sellaisena kuin sattuu olemaan, omiin töihinsä uppoutuneena. Naisen kohdalla seksikkääksi puolestaan ei määriy oleminen sellaisena, kun sattuu olemaan, esimerkiksi pihaa haravoidessaan, vaan naisen on aktiivisesti tehtävä itsensä seksikkääksi. Naista ohjataan tekemään itsensä seksikkääksi esimerkiksi opettelemalla ”strippaamisen taidetta”. Seksikkääksi ymmärretyn miehen ei tarvitse olla tietoinen naisen häneen kohdistamasta katseesta. Seksikkääksi ymmärretyn naisen kohdalla puolestaan oletetaan, että hän tietoisesti poseeraa miehen katseelle. Seksikkääksi ymmärretyn naisen on työstettävä seksuaalista ruumiillisuuttaan miehiseksi oletetun halun edessä.

Fetissit ja porno miesten yksityisoikeutena

Edellisessä kappaleessa viimeisenä toin esiin katkelman, jossa esitetään naisten laivan kapteeneihin, poliiseihin sekä muihin univormuihin pukeutuneisiin miehiin liittyviä fetissejä. Naisten fetissit tulevat aineistossani esiin ainoastaan yksittäistapauksina. Pääasiassa fetissejä käsitellään miehen seksuaalisuuteen liittyvinä ilmiöinä. Esiin tulee kyllä myös ajatus, että ”me kaikki olemme enemmän tai vähemmän fetisistejä” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 133) ja että seksuaalinen rakkaus on seurausta monimutkaisesta fetisismistä (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 218; *Naisen seksuaalisuus* 2003, 134). Fetissit tuntuisivat siis koskettavan yhtäläillä kaikkia seksuaalisia olentoja sukupuolesta riippumatta.

Fetissit yhdistyvät populaarissa seksologiassa pääasiassa miehenseksuaalisuuteen.

”Seksuaalikäyttäytymistä ja eroottisia fantasioita tutkineen psykiatri Robert Stollerin mukaan fetissit ovat normi miehillä, mutta ei kuitenkaan naisilla. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, etteikö naisilla myösi voisi olla fetissejä. Ne vain eivät ole naisille yhtä tärkeitä kuin miehille.” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 134; ks. myös *Miehen seksuaalisuus* 2003, 218.)

Fetissit halutaan tehdä ymmärrettäväksi kaikkia seksuaalisia olentoja koskeviksi, mutta tästä huolimatta fetisseistä rakennetaan kuvaa miehille tärkeämpinä kuin naisille. Tämän taustalla mahdollisesti vaikuttaa käsitys siitä, että miehet ymmärretään ylipäätään naisia seksuaalisempina.

Seksi – harrastajan oppaassa seksuaalisia toimijoita ei jaeta naisiin ja miehiin, vaan käytetään sukupuolineutraaleja ilmaisuja kumppani ja ihminen. Fetisismien kuvailu kuitenkin paljastaa sukupuolineutraalista puhetavasta huolimatta myös tästä teoksesta samankaltaisia sukupuolittavia piirteitä kuin teoksista, joissa naisen ja miehen seksuaalisuutta tuotetaan aktiivisesti toisilleen vastakkaiseksi:

”Tavallisia ruumiinosafetissejä ovat jalat, rinnat, sääret ja pakarat, -- Monet jalkafetisistit kiihottuvat myös jalkineista ja jalkakoruista.” (*Seksi – harrastajan opas* 2010, 155.)

Fetisseiksi nostetaan nimenomaan kliseisiä miesten fetisseiksi ymmärrettyjä asioita. Fetissien voidaan nähdä siis määrittävän miehisinä kuten muuallakin aineistossa.

Aineistossani fetissejä käsitellään pääasiassa niin, että seksuaalisesti aktiivisen miehen halu toimii pontimena jonkun tietyn fetismin harjoittamisessa. Oli sitten kyse naisen tai miehen pukeutumisesta esimerkiksi johonkin fetissinä toimivaan asusteeseen, niin lähtökohdaksi tähän pukeutumiseen kuvataan miehen seksuaalisuus.

”Esimerkiksi jotkut miehet eivät voi saada erektiota, jos heidän partnerinsa ei käytä saappaita. Tämän kaltainen fetissi ei ole epänormaalia, jos se on vain yksi monista asioista, joka tekee seksin mielenkiintoisemmaksi. On huhuttu, että eräs entinen Brittiläisen hallituksen ministeri kykeni rakastelemaan vain, jos hän oli pukeutunut paikallisen jalkapalloseuran peliasuun. -- Kengät ovat voimakas kiihoke joillekin miehille. Tämä selittää sen, miksi naiset hoipertelevat ympäriinsä muuten epäloogisilla piikkikoroilla.” (*Seksiopas. Ensikokemuksesta alkaen. Kaikki vuosimallit, muodot, värit ja koot* 2004.)

Korkokenkiin pukeutumisen motiiviksi esitetään miesten korkokenkiin liittyvä fetissi. Naisten pukeutumista korkokenkiin ei tehdä ymmärrettäväksi naisten fetissinä. Näin tuotetaan ja ylläpidetään käsitystä, jonka mukaan naisen oma autonominen seksuaalisuus ei motivoi naisia pukeutumaan erilaisiin fetisseinä toimiviin asusteisiin, vaan naisten esitetään pukeutuvan niihin palvelukseksi miehen fetisististä seksuaalista halua.

Miesten fetisistinen pukeutuminen puolestaan jäsentyy miehen omista seksuaalisista tarpeista johtuvana:

”Lapseksi pukeutuminen on etupäässä miesten yksityisaluetta luultavasti sen vuoksi, että kasvatamme miehet hallitseviksi, ilmeettömiksi - - Mm. menestyvät liikemiehet pitävät tämän tyyppistä sukupuolikäyttäytymistä vapautuksena siitä sovinnollisuuden pakkopaidasta, johon yhteiskunta on heidät pakottanut.” (*Seksiopas. Ensikokemuksesta alkaen. Kaikki vuosimallit, muodot, värit ja koot* 2004.)

Fetisistisellä pukeutumisellaan miehen esitetään palvelevan omia tarpeitaan eikä partnerinsa. Näin miehen seksuaalisuus jäsenyy kokonaisvaltaiseksi ruumiilliseksi autonomisuudeksi.

Jacksonin esittämä käsitys siitä, että heteroseksuaalisessa järjestyksessä naisen seksuaalinen identiteetti määrittyy miestä miellyttämään ja viehättämään pyrkivänä tuntuu ilmeiseltä fetissien yhteydessä (Jackson 1996, 31). Naisilla ei ikään kuin voida kuvitella olevan fetissejä, sillä heillä ei nähdä olevan autonomista, omasta ruumiillisuudestaan käsin orientoituvaa seksuaalista halua. Naisen mahdollisuudet seksuaalisena olentona palvella omia tarpeitaan ja omia halujaan näyttäytyy näin ollen mahdottomana.

Ymmärrys fetissien liittymisestä pääasiassa miesten seksuaalisuuteen tulee esiin myös siinä, kuinka kirjassa *Seksi. Kaikki mitä tulee tietää* (2009, 309-321) suurin osa fetisseistä esitetään miesten kertomana. Fetissejä lähestytään kirjassa ihmisten omien kertomusten kautta. Kertomuksissa ihmiset määrittelevät fetissinsä ongelmalliseksi ja tähän ongelmaan asiantuntija pyrkii antamaan vastauksen. Kirjassa esitellyistä kolmestatoista fetisseihin liittyvästä ongelmasta vain kaksi on naisen fetisismiin liittyvää. Sama toistuu myös kirjassa *Seksiopas: ensikokemuksesta alkaen* (2004), jossa Mikä tahansa voi saada sinut kiihottumaan -luvun fetissejä koskevan alaluvun kaikki kolme lukijapostia esittävää kirjoitusta käsittelee miehen fetisististä ominaisuutta, johon kysellään neuvoa. Fetisistiseksi ymmärretty seksuaalisuus määrittyy näin molemmissa kirjoissa hyvin vahvasti miehiseksi. Fetisismien käsittely on rajoittunut kattamaan pääasiassa miehen seksuaalisuuteen liittyviä ilmiöitä.

Hyvän olon seksissä käsitystä fetisismistä laajennetaan koskemaan seksuaalisuutta monipuolisemmin.

”Uskonkin, että jokaisella on fetissejä, joita ilman ei pysty kiihottumaan. Yleisin tällainen fetissi on sukupuoli.” (*Hyvän olon seksiä* 2010, 142.)

Sukupuolen jäsentäminen yleisimmäksi fetissiksi tekee näkyväksi sukupuolen merkityksen seksuaalisen halun muodostumisessa. Se avaa mahdollisuuksia ymmärtää syitä tarpeelle sukupuolittaa naiset ja miehet sukupuolieroa korostavalla tavalla. Sukupuolieron korostaminen vastaa fetisistiseen seksuaaliseen haluun, joka ei ole mahdollinen ilman vastakkaisiksi sukupuolitettuja naisia ja miehiä.

Miehen seksuaalisuudessa fantasioita ja unelmien naista käsittelevissä luvuissa porno on kaiken aikaa läsnä. Miesten seksuaaliset fantasiat ja pornografia ovat kiinteässä yhteydessä toinen toisiinsa. Pornografiasta ja pornotähdistä puhutaan lähes joka toisella sivulla, lukuun ottamatta s/m- seksiä, fetissejä, biseksuaalisuutta, transsukupuolisuutta ja transvestismiä käsitteleviä kappaleita. *Naisen seksuaalisuudessa* vastaavassa naisten fantasioita käsittelevässä luvussa pornografiseen aineistoon

viitataan ainoastaan ajatuksessa, että naisten seksuaaliset fantasiat ovat K-18 tavaraa

Viittaukset pornoon ja unelmien naisen rakentaminen pornotähden näköiseksi antavat aiheen käsitellä aineistoani tässä alaluvussa suhteessa pornoistumisen käsitteeseen. Ensinnäkin pornoistuminen käsitteenä viittaa 1990-luvulta alkaen voimakkaasti kasvaneeseen pornoteollisuuteen. Toiseksi tällä viitataan siihen, kuinka kova porno on saanut entistä suuremman näkyvyyden osana valtakulttuuria. Kolmantena osana pornoistumisen käsite pitää sisällään sen, kuinka pornografiasta tutut poseeraukset, tyyli ja esitystavat ovat tulleet pysyviksi osaksi populaarikulttuurin eri osaluokkia. Pornografista ilmaisua voi paikantaa niin iltapäivälehdistä kuin mainonnastakin. (Nikunen 2010, 56; Nikunen, Paasonen & Saarenmaa 2005, 9-14.)

Miehen seksuaalisuudessa ”unelmien nainen” pilkotaan osiksi kymmenen sivun mittaisessa yksityiskohtaisessa kuvauksessa siitä, millainen on unelmien nainen miehisissä unelmissa. Kuvauksessa naisen vartalo seksuaalisoidaan kokonaisvaltaisesti. Kulttuurin yleisestä pornoistumisesta on nähty seuraavan naisruumiin voimakkaampaa seksuaalisuutta mediakuvastossa (Kinnunen 2006, 169; Nikunen, Paasonen & Saarenmaa 2005, 14). Tulkitsen naisruumiin seksuaalisuuden ja pornoistumisen yltävän mediakuvastoista myös populaariin seksologiaan.

”Seksikkääksi koetaan yleensä keskikokoinen suu, jossa huulet ovat täyteläiset, punaiset, kosteat ja ehkä hivenen toisistaan erillään” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 297).

Aukinainen suu liitetään mielikuvissa usein seksiin (Tuovinen 2006, 263-264). Naisen avonainen suu punattuine huulineen on tuttu pornosta sekä alusvaate- ja kosmetiikkamainoksista (Nikunen, Paasonen & Saarenmaa 2005, 10).

Muodokkaat rinnat mielletään länsimaisessa kulttuurissa hoikkuuden ohella itsestään selväksi osaksi vallitsevaa kauneusihannetta. Rintasuurennoksia hankkineita naisia koskevassa tutkimuksessa on ilmennyt, että joillekin naisille rintojen ihanteellinen ulkomuoto on jopa tärkeämpi kuin seksuaalisen mielihyvän kokeminen oman tuntoaistinsa kautta. (Kinnunen 2006, 160, 175; Rossi 2002, 118.) Muodokkaiden rintojen ihanne on siten sisäistetty eletyissä naisruumiissa hyvin vahvasti. Tämä naisten rintojen ulkomuodon korostunut merkitys tulee esiin myös aineistossani.

”Yleensä miehet pitävät noin parikymppisen naisen rinnoista, jotka ovat pyöreät, pystyt ja terhakkaat. Esimerkiksi Playboyn keskiaukeamatyttöjen rinnat ovat yleisesti ottaen juuri tällaisia. Niiden koetaan ilmentävän naisen sukukypsyyttä, nuoruutta ja hedelmällisyyttä.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 297.)

Miesten kauneusihanne luonnollistetaan selityksellä, jossa syy kyseiseen kauneusihanteeseen löydetään lisääntymiseen liittyvistä syistä. Miehen seksuaalinen halu ymmärretään lisääntymiseen

tähtävänä, jolloin miehen seksuaalisen halun kohteiksi määrittyvät ainoastaan hedelmällisessä iässä olevat naiset. Juvonen (2006) huomauttaa ihanteellisen käsityksen seksuaalisesta naisruumiista olevan pelottavan yksilötteen silloin, kun se jättää seksuaalisen vuorovaikutuksen kokemisen ulkopuolelle joukoittain naisia. Vaikutukset yksittäisten ihmisten sosiaalisessa elämässä voivat olla hyvinkin kipeitä (Juvonen 2006, 84). *Miehen seksuaalisuudessa* kaikki hedelmällisen iän ohittaneet naiset kuvataan miesten silmissä seksuaalisesti epäkiinnostavina tai oikeastaan vielä kapeammin; kaikkien naiset ilman pyöreitä, pystyjä ja terhakoita parikymppisen rintoja kuvataan jäävän miesten seksuaalisen kiinnostuksen ulkopuolelle.

Miesten seksuaaliset fantasiat naisesta yhdistyvät pornografiseen materiaaliin tekstuaalisella tasolla myös seuraavassa katkelmassa.

”Häpy kiehtoo miehiä ja varsinkin siisti sellainen. -- Osa miehistä tosin pitää siitä, että naisella on runsas häpykarvoitus. Suurin osa miehistä on kuitenkin sitä mieltä, että häpykarvoituksen tulee olla siistitty. Tämä trendi on selvästi havaittavissa Playboyn keskiaukeamatyöillä.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 299.)

Naisruumiin karvoituksen kontrollointi on tiukkaa etenkin Yhdysvalloissa. Säari- ja kainalokarvojen ajamista sekä häpykarvojen ”bikininirajan” ylläpitämistä pidetään tärkeänä kauneuskriteerinä, se on normi. Rossi esittää naisten karvoitukseen liittyvän normin siirtyneen myös suomalaisen mainoskuvastoon. (Rossi 2002, 37.) Aineistossani voi havaita tämän kauneusihanteen siirtyneen myös osaksi populaaria seksologiaa.

100 kysymystä naisesta ja seksistä (2005, 123-125) pohtii naisen ulkonäön vaikutuksia naisen seksielämään.

”Huomaavaista kumppaniaan kohtaan on peseytyä, ajella karvat vääristä paikoista, pitää hiukset kauniina ja tuoksuvina ja vähän edes laittautua miehensäkin takia. Suomalaiset naiset ovat kyllä yleensä puhtaita ja siistejä. Ainoastaan alusvaatteet, erityisesti rintaliivit, ovat yllättävän likaisia ja monesti rumia.” (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 123-124.)

Kirjoittajalle naisen kaunis ulkonäkö ei merkitse ”missin mittoja” eikä nuoruuden ihannointia ja myös kauneuskirurgia tuomitaan (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 124-125). Edellisestä katkelmasta käy kuitenkin ilmi, että jonkinlaista vaivaa naisen on ulkonäkönsä eteen nähtävä, jotta häntä voidaan pitää seksuaalisesti viehättävänä. Karvattomuus on myös tässä olennaisena osana arvioitaessa naisen seksuaalista viehättävyyttä. Naisten karvoitukseen liittyvät normit ovat sosiokulttuurisia itsestäänselvyksiä. Puhutaan karvojen ajelemisesta ”vääristä paikoista”, jolloin lukijan

oletetaan ymmärtävän sen kummemmin erittelemättä, mitä nämä ”väärät paikat” ovat.

Seuraavassa katkelmassa pohditaan miesten halukkuutta antaa naisille suuseksiä ja sen yhteyttä naisen sukupuolielinten ulkonäköön.

”Miksi miehet fantasioivat suuseksin antamisesta, mutta harvoin toteuttavat fantasiaansa käytännössä? Hiten tutkimus antaa tähän kysymyksen ehkä jotain osviittaa. Hiten mukaan noin puolet miehistä ei pidä suuseksin antamisesta naiselle. Lukumäärä on siis lähes vastaava kuin naisilla. Suuseksiä epämiellyttävänä pitävien miesten mielestä naisen sukuelimet eivät usein näytä kovinkaan viehättäviltä. Heidän mielestään sukuelimet myös tuoksuvat pahalta ja emättimen eritteet ovat etovan makuisia. -- Fantasioissaan miehet voivat kuvitella naisen sukuelimet sellaisiksi, jotka heitä kiihottavat. He siis haluavat nuolla ja maistaa unelmiensa mukaista naisen sukuelintä.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 207.)

Kinnunen (2006, 170) kirjoittaa siitä, kuinka media on ikään kuin vallannut ”seksuaalisen halun ja nautinnon estetisoimalla ja pelkistämällä ne tietyiksi ruumiin muodoiksi.” Hän viittaa Susan Bordon näkemykseen mediakuvaston voimasta ”kolonisoida todellisuuskäsityksemme ja kuvittelukykymme” (Kinnunen 2006, 170). Tulkitsen edellistä lainausta suhteessa Kinnusen ja Bordon ajatuksiin. Mediakuvastoista tuttu redusoitu nainen on saanut tekstuaalisen vastinkappaleensa. Miehen seksuaalisen halun ja kiinnostuksen ei kuvata kohdistuvan niinkään luonnolliseen naisen sukupuolielimeen eritteineen, vaan johonkin ei- todelliseen fantasiakuvaan naisesta. Heteronaisen tehtäväksi näyttäisi jäävän joko muokata itsensä miehistä fantasiaa vastaavaksi fantasiahahmoksi tai sitten vain hyväksyä se, ettei hän sukupuolielimineen ja eritteineen kelpaa miehen hyväiltäväksi.

Oman ruumiin aktiivisen muokkaamisen ja kontrolloinnin voidaan nähdä länsimaissa kohdistuvan sekä naisiin että miehiin (Rossi 2002, 116). Suomessa tehdyssä ulkonäköpaineita koskevassa kyselyssä 80 prosenttia naisista ja 59 prosenttia miehistä on vastannut kokevansa ulkonäköön liittyviä paineita (Julkunen 2010, 192). Siinä missä ulkonäkövaatimukset vähäisinä tai hyvinkin voimakkaina liitetään naisen ruumiiseen itsestäänselvästi, mieheen liitettyjä ulkonäkövaatimuksia aineistosta löytyy vain yksittäistapauksina. Kirjassa *100 kysymystä naisista ja seksistä* tuodaan esiin, kuinka ”[A]lastoman miehen pitää olla todella upea vartaloltaan, jotta naiset haluaisivat häntä katsoa.” (*100 kysymystä naisista ja seksistä* 2005, 122). Pääasiassa ulkonäkövaatimukset kohdistuvat naisiin ja edeltävässä katkelmassa ilmenevää miehiin kohdistuvaa ulkonäkövaatimusta voidaan pitää aineistossani poikkeuksena. Tutkimusten mukaan juuri naiset tuntevat voimakkainta tyytymättömyyttä ruumistaan kohtaan ja pyrkivät miehiä useammin muokkaamaan ruumistaan ideaaleja vastaavaksi (Rossi 2002, 116).

Suhtautuminen pornografiaan on aineistossani pääasiassa myönteinen. Sitä ei useinkaan

käsitellä siihen liittyvien negatiivisten piirteiden valossa. Esimerkiksi seuraavassa katkelmassa pornon merkitys nähdään erittäin positiivisena.

”Väestön rakastelutaitojen kehittymisen näkökulmasta seksilehdet ja muu pornografia ovat täyttäneet sukupuoliasioissa kansanvalistajan tehtävän. Ne ovat jo vuosikymmenten ajan opastaneet erityisesti miehiä paremmiksi rakastajiksi sekä jakaneet paljon teoreettista ja käytännöllistä tietoa parisuhteen vuorovaikutuksen parantamiseksi ja sukupuolielämän monipuolistamiseksi.” (*Halu & Intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* 2008, 252.)

Toisenlaisiakin näkemyksiä pornosta on kuitenkin luettavissa, erityisesti nuorille suunnatuista seksuaalikasvatusoppaista. Pornografian kuvataan tarjoavan naisista ja miehistä varsin ahdasmielistä ja vanhentunutta kuvaa naisen pelkistyessä ainoastaan ”miehen nautinnon apuvälineeksi” (*Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* 2005, 124). Porno kuvataan huonoksi käytännön oppaaksi seksuaaliseen kanssakäymiseen, sillä sen ei kuvata tarjoavan sellaisia sosiaalisia taitoja, jotka vuorovaikutteisessa seksuaalisessa kohtaamisessa ovat tärkeitä (*Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* 2005, 122; *Korkkari. Jokamiehen jännitys lukemisto* 2004, 43). Kriitiikin kohteeksi nostetaan myös pornon kaupallisuus sekä ulkoapäin tuotetut seksuaaliset fantasiat (*Hei beibi, mä oon tulta! Nuoren oma seksikirja* 2004, 212).

Seksuaalikasvatusoppaissa esiintyviä pornoa kyseenalaistavia näkemyksiä tulkitseen suhteessa kriittiseen pedagogiaan, jota on esitetty yhdeksi lähestymistavaksi pornografiaan. Kriittisessä pedagogiassa keskeistä on kriittiseen medialukutaitoon opettaminen ja oppiminen, jossa tapoja ja tottumuksia pyritään muuttamaan itserefleksiivisyyden kautta. Pornon kohdalla kriittinen pedagogia merkitsee pysähtymistä miettimään, millaisiin valta- asemiin ja käytäntöihin kukin yksilötasolla asettuu pornoa kuluttaessaan. Pornon kriittinen purkaminen sekä sen tuotanto- ja kulutusjärjestelmien tutkiminen näyttäytyy hedelmällisempänä lähtökohtana kuin pornon yksioikoinen kieltäminen. (Nikunen, Paasonen & Saarenmaa 2005, 21.)

Erityisesti *Kalun käyttöoppaassa* sovelletaan tällaista itserefleksiivisyyden kautta tapahtuvaa kriittistä pedagogiaa ja pornon kyseenalaistamista. Kirjoittaja kirjoittaa pornosta moralisoimatta omien käyttökokemuksiensa kautta ja avaa lukijalle mahdollisuuksia nähdä pornon kuluttaminen toisenlaisesta perspektiivistä, jossa näkyväksi tehdään pornoon liittyviä valta- asetelmia. Erityisesti huomiota kiinnitetään siihen, että valtavirtaporno on suunnattu miehille ja siten käsitystä seksuaalisuudesta tuotetaan varsin yksipuolisesta näkökulmasta. Naisia ei sinänsä kuvata ei- potentiaalisina pornonkuluttajina, vaan naisten nähdään miesten tavoin kiihottuvan eroottisista kuvista, mutta oppaassa kyseenalaistetaan naisten mahdollisuus samaistua hahmoon, ”jolla ei ole lainkaan omaa tahtoa ja joka ei ole kiinnostunut oman nautinnon saavuttamisesta vaan on koko ajan antavana

osapuolena.” (*Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* 2005, 129).

Sensuellissa naisessa kyseenalaistetaan stereotypiaa miehistä pornon pääasiallisina kuluttajina ja esiin tuodaan tutkimustuloksia, joiden mukaan aikuisviihdesivustoilla käyvistä kolmannes on naisia. Naispuolinen kirjoittaja käsittelee pornoa omasta pornoriippuvuudestaan käsin tuoden esiin, kuinka hänen miehensä suhtautui paheksuen hänen pornon käyttöönsä. Miehensä toivomuksesta nainen luopuu pornon käytöstä. (*Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto* 2009, 139-141.)

Huolimatta *Sensuellissa naisessa* esitetystä vaihtoehtoisesta tavasta esittää nainen pornonkuluttajana, myös tässä toistuu käsitys miehen seksuaalisuudesta heteroseksuaalista pariskuntaa ohjaavana tekijänä; koska mies ei halua pornoa, on naisenkin siitä luovuttava. Vastaavasti, kun pornoa käsitellään miehen seksuaalisuuteen kuuluvana osana, niin naisia usein kehoitetaan hyväksymään tämä piirre miehessään (ks. esim. *100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 71-72; *Seksi. Kaikki mitä tulee tietää* 2009, 333-335).

Suuseksiä vain miehille

Käsitykset suuseksin antamisesta ja saamisesta ovat aineistossani vahvasti sukupuolittuneita. Edellisessä alaluvussa toin esiin katkelman *Miehen seksuaalisuudesta*, jossa esitetään, kuinka miehet eivät useinkaan pidä suuseksin antamisesta naiselle. Suuseksin antamista naiselle epämiellyttävänä pitäviä miehiä ei kuitenkaan kehoiteta teeskentelemään siitä nauttimisesta, kuten naisia vastaavassa tilanteessa.

”Miehet pitävät siitä, että naiset äännelevät seksin aikana. -- Naisen kannattaa siis voihkia myös suuseksiä antaessaan. Tämä antaa miehelle vaikutelman, että nainen nauttii siitä mitä tekee. Pieni valkoinen valhe voi joskus olla paikallaan. -- Voihkimisella on sekin tarkoitus, että ääniaallot saavat aikaan pientä värinää, joka hieroo terskan ihoa. Kannattaa kuitenkin varoa, ettei mene äännelemisessä liiallisuuksiin.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 378.)

Suuseksistä nauttimisen teeskentelemisen kuvataan antavan miehelle ”vaikutelman” naisen nautin-

nosta. Näin rakentuu kuva heteroseksistä, jossa keskeistä eivät ole naisen todelliset seksuaaliset reaktiot, vaan enemminkin miehen seksuaalista mielihyvää palvelevat ”vaikutelmat”. Teeskentelemisen seksiaktissa kuvataan olevan suositeltavaa naiselle miehen tyydytyksen takeeksi. Näin rakennetaan kuvaa teeskentelystä naisen osana heteroseksissä.

Rajat sille, kuinka naisen on sopivaa äännellä tuntuvat tiukoilta; ei liikaa eikä liian vähän, vaan sopivasti. Heteroseksuaalisessa kanssakäymisessä naiselta oletetaan ennen kaikkea sopeutumista siihen, että hän reaktionsa vastaavat miehen seksuaaliseen haluun. Ensisijaiseksi ei esitetä sitä, että nainen olisi seksuaalisessa kanssakäymisessä omien reaktioidensa viemänä, omaa seksuaalisuuttaan kuunnellen.

Naisen ja miehen välisen seksuaalisen kanssakäymisen voi tulkita näin rakentuvan pohjalle, jossa naista ei kannusteta kuuntelemaan omia seksuaalisia reaktioitaan. Käsitys naisen seksuaalisuudesta muotoutuu suhteessa miehen seksuaaliseen haluun, jolloin keskeiseksi osaksi naisen seksuaalisuutta määrittäytyy se, että hän oppii tuottamaan kehollaan miehelle ”vaikutelmia” seksuaalisista reaktioistaan, jotka palvelevat miehen seksuaalista halua. Miehen seksuaalisen halun ensisijaistamisen kirjoittaja varmistaa viittauksilla tarkoituksenmukaisuuteen kirjoittaessaan ”[V]oihkimisella on sekin tarkoitus, --”. Naiselle kuvataan olevan tarkoituksenmukaista äännellä suuseksin aikana, ei sen takia, että se olisi hänen seksuaalinen reaktionsa tilanteeseen, vaan siksi, että ääntely palvelee miehen seksuaalisen halun erilaisia ulottuvuuksia.

Merkille pantavaa on myös se laajuus, jolla naisen miehelle antamaan suuseksiin paneudutaan, verrattuna siihen, minkä verran huomiota samainen kirjoittaja antaa miehen naiselle antamalle suuseksille. *Miehen seksuaalisuudessa* miehelle annettavaa suuseksiä käsitellään yhteensä 12 sivun verran, kun taas naiselle annettavaa suuseksiä käsitellään *Naisen seksuaalisuudessa* puolen sivun verran. Näillä riveillä tuodaan esiin näkemys, ettei suuseksin antaminen naiselle ole suositeltavaa, sillä ”[T]iheään harrastetun suuseksin katsotaan olevan eräs mahdollinen syytekijä emätintulehdukseen” (*Naisen seksuaalisuus*, 333). Näkemystä perustellaan sillä, että suun bakteeristo vaikuttaisi haitallisesti emättimen omaan bakteerikantaan.

Naiselle annettu suuseksi määritellään naisen terveydelle vaaralliseksi, miehelle annettu suuseksi ja sperman nieleminen puolestaan nähdään naisen ja syntymättömän lapsen terveyttä edistävänä: ”Hollantilaisen tutkimuksen mukaan miehen siemenneste tekee hyvää tulevalle äidille ja sikiölle” (*Miehen seksuaalisuus*, 373). Tätä näkemystä perustellaan ajatuksella sperman kyvystä toimia raskausmyrkytyksiä ehkäisevänä. Lisäksi ”-- amerikkalaisen tutkimuksen mukaan siemenneste lievittää naisten masennusta” (*Miehen seksuaalisuus*, 373).

Laajimmilleen käsitystä sperman naisille suomista terveysvaikutuksista viedään ajatuksessa, jonka mukaan spermalla olisi: ”-- merkityksensä emättimen hyvinvoinnin kannalta. Siemennesteen sisältämä prostaglandiini E1 lisää emättimen ja klitoriksen verenkiertoa sekä sileiden lihassolujen

liikkuvuutta. Verenkierron virtauksen parantuminen taas edistää kudosten hapensaantia. Spermalla lienee siten muitakin funktionaalisia tehtäviä kuin hedelmöittäminen.” (*Miehen seksuaalisuus* , 374) Tällaisten ajatusten valossa kirjoittaja esittää spermalla olevan hedelmöittämisen ohella ”muitakin funktionaalisia tehtäviä”. Suihinottaminen ja sperman nieleminen esitetään siinä valossa, että siemennesteellä on naisen elimistössä joitain tehtäviä ja on siis tarkoituksenmukaista, että nainen nielee spermaa. Sperman ainoaksi tehtäväksi ei kuvatakaan yksin hedelmöittämistä, vaan sperman esitetään toimivan nieltynä naisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä. Sperman terveydellisten vaikutusten nähdään kattavan niin naisen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä kuin myös jälkipolvien hyvinvoinnin. Sperman voima esitetään siinä määrin mahtavana, että se näyttäytyy jo melkein kuin naisen elinehtona, mikä lienee kirjoittajan pyrkimyskin.

Miehen seksuaalisuudessa miehelle annettavaa suuseksiä käsiteltäessä samainen kirjoittaja tuo esiin, kuinka ” -- suuseksi täyttää joitakin meidän syvimmistä fyysisistä ja psyykkisistä tarpeistamme” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 370). Kirjoittajan ilmeinen ajatus lienee, että tämä fyysinen ja psyykinen tarve on tärkeää tulla täytetyksi miehen kohdalla, muttei naisen kohdalla. Suuseksin psyykkistä ulottuvuutta miehen elämässä kirjoittaja valaisee sillä, kuinka ”mies tuntee suuseksiä saadessaan olevansa palvottu – nainen jumaloi miehen penistä ja siten myös miestä” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 368). Miehen fyysisen ja psyykkisen tarpeen palvelijaksi nainen valjastetaan puheilla siitä, kuinka sperma nieltynä palvelee naisen hyvinvointia funktionaan naisen terveyden edistäminen.

Teoksissa *Naisen ja Miehen seksuaalisuus* naisille ja miehille tarjotaan erilaisia avaimia oman hyvinvointinsa löytämiseen. Naisen hyvinvointiin hänen nielemänsä sperman kuvataan vaikuttavan voimakkaasti, mutta naisen saaman suuseksin puolestaan kuvataan olevan uhka naisen terveydelle. Miehen kohdalla suuseksin saaminen kuvataan niin miehen henkisen kuin fyysisenkin hyvinvoinnin ehdoksi ja jos mies ei sitä saa on mahdollista, että mies turhautuu ja ”miestä saattaa alkaa houkutellessa suuseksin hakeminen muualta, kuten tutkimukset prostituution kohdalla osoittavat” (*Miehen seksuaalisuus* , 369). Parisuhteessa elävien naisten pelotteleminen sillä, että heidän miehensä hakeutuvat mahdollisesti prostituoitujen pariin, jolleivät saa suuseksiä voidaan tulkita naisten painostamiseksi suuseksiin.

Sukupuolten toisin toistamista

Seksuaalisuus jäsentyy aineistossani pääasiassa seksuaalisesti aloitteellisemmaksi ja aktiivisemmaksi ymmärretyn miehen ja passiivisemmaksi ymmärretyn naisen väliseksi kanssakäymiseksi. Käsitystä naisista ja miehistä sekä heidän seksuaalisista toimijuuksista leimaa voimakas vastakkain asettelu. Aktiivisen miehen ja passiivisen naisen tarinassa on kuitenkin myös säröjä. Tässä alaluvussa tarkoitukseni on analysoida ja tuoda esiin sitä, kuinka omassa aineistossani sukupuolta toistetaan toisin tuomalla esiin normista poikkeavia sukupuolen esityksiä.

Omaelämäkerralliseen tutkimusaineistoon pohjautuvassa *Intohimon hetkiä*- kirjassa (1997) Osmo Kontula määrittelee tutkimusaineistonsa valossa miesten kaikkein tyypillisimmäksi fantasiaksi nuoren miehen fantasiakuvauksen.

”Kuvitelmissani kaunis nainen – joku niistä, joka tuntuu tavoittamattomalta unelmalta – ottaa minut rajusti. -- Hyvin usein kumppanini on nykyinen tyttöystäväni ja seksi on hänen kanssaan silloinkin ihanaa. Unissa hän on vain aktiivisempi ja rajumpi.” (*Intohimon hetkiä: seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttyminen omaelämäkertojen kuvaamana* 1997, 93.)

Miesten yleisimmäksi määritellyssä fantasiassa unelmoidaan naisesta, joka ylittää perinteisen käsitykset naisen seksuaalisesta passiivisuudesta ja miehen seksuaalisesta aktiivisuudesta. Edellisessä katkelmassa tulee esiin miehen halu ja tarve olla seksuaalisessa kanssakäymisessä passiivinen ”otettava” osapuoli.

Aineistostani on monin paikoin mahdollista lukea viittauksia siitä, että naisten ja miesten sekä heidän seksuaalisen toimijuutensa jäsentäminen toisilleen vastakkaisiksi, aktiiviseksi ja passiiviseksi, ymmärretään ongelmallisena.

”Maksetussa seksissä on merkille pantavaa se, että osa miehistä haluaa sen aikana itselleen passiivisemmän roolin kuin heillä on vakituisen kumppaninsa kanssa. Miehet ostavat itselleen oikeuden olla passiivisia ja kokemuksen siitä, että he tulevat aktiivisen naisen viettelemäksi.” (*Halu & Intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* 2008, 255-256.)

”Erään tutkimuksen mukaan joka toinen mies halusi seksityöntekijän tekevän kaikki aloitteet ja ohjaavan tapahtumia. Tällä tavalla he voivat vapautua heihin itseensä kohdistuvista seksuaalisista vaatimuksista.” (*Halu & Intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä* 2008, 256.)

Edellisistä katkelmista käy ilmi, kuinka miehen seksuaalisuuteen itsestäänselvästi liitetystä aktiivisuudesta tuotetaan nyt käsitystä painostavana vaatimuksena, josta vapautuakseen miehet ovat valmiita jopa maksamaan.

Anna Kontula (2008, 152-164) esittää seksityötä koskevassa tutkimuksessaan, kuinka prostituutio näyttäytyy joillekin naisille vaihtoehtona, jossa he saavat toteuttaa seksuaalisuuttaan aktiivisemmin ja itsenäisemmin. Kontulan haastattelemista naisista osa koki seksielämänsä tyydyttävämmäksi prostituoiduksi ryhtymisen jälkeen. Näillä naisilla oli takanaan kokemuksia avioliiton aikaisesta seksuaalisesta turhautumisesta, seksuaalisesti alistetuksi tuleminen tunteita sekä tunteita siitä, että on seksuaalisessa kanssakäymisessä pelkästään antavana osapuolena. Näyttäisi siltä, että prostituutio tarjoaisi sopivan seksuaalisuuden toteuttamisen tilan joillekin sellaisille naisille ja miehille, joiden kohdalla kulttuuriset odotukset naisen seksuaalisesta passiivisuudesta ja miehen seksuaalisesta aktiivisuudesta tuntuvat liian ahtailta.

Nimenomaan yhdyntäkeskeinen parisuhde näyttäytyy aineistoni valossa paikkana, jossa norminmukaiset roolitukset nais- ja miestoimijuuksiin näyttäytyvät liian ahtaina. Edellä esitin, kuinka joillekin naisille ja miehille prostituutio tarjoaa paremman väylän toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan kuin perinteinen heteroseksuaalinen parisuhde. Seuraavassa katkelmassa miehelle etsitään passiivisempaa seksuaalisuuden toteuttamisen tapaa yhdymän ulkopuolelta.

”Suuseksi antaa miehelle mahdollisuuden nauttia passiivisesta roolista” (*Miehen seksuaalisuus* 368).

Miehen passiivinen rooli seksuaalisessa kanssakäymisessä kuvataan nimenomaan mahdollisuutena. Suuseksin kuvataan antavan tämän mahdollisuuden, jolloin tehdään ymmärrettäväksi, että yhdyntä ei sitä mahdollisuutta tarjoaisi. Seuraavassa katkelmassa puolestaan keino miehen seksuaalisen passiivisuuden esiin tuomiseen löytyy fantasiasta, jossa seksuaalisuutta toteutetaan toisen miehen kanssa.

”Fridayn mukaan biseksuaaliset fantasiat antavat miehelle erään keinon olla passiivisia. Fantasiassa mies antaa luvan siihen, että toinen mies voi ottaa hänet seksuaalisesti.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 222).

Tulkitsen, että passiivisen roolin mahdollistuminen homoseksuaalisessa fantasiassa viittaa heteroseksuaalisen järjestyksen ahtauteen. Jos heteroseksuaalisessa järjestyksessä olisi seksuaalista liikkumatilaa, voisi mies fantasioida myös siitä, että nainen ottaisi hänet seksuaalisesti. Ja jos liikkumatilaa olisi vielä enemmän, ei miehen suinkaan tarvitsisi ainoastaan fantasioida, vaan myös käytännössä olisi mahdollista, että nainen ottaisi seksuaalisesti miehen. On mielenkiintoista, että jopa fantasian tasolla

miehen kuvataan etsivän mahdollisuutta passiiviseen rooliin toisen miehen kanssa.

Miehen tarve toteuttaa toisinaan seksuaalisuuttaan passiivisena nauttijana toistuu populaarissa seksologiassa. Käsitys miehen seksuaalisuudesta rakentuu diskurssissa pääsääntöisesti aktiiviseksi, mutta paikoin tämä mieheen liitetty käsitys seksuaalisesta aktiivisuudesta ymmärretään siinä määrin vaativana, että miehelle etsitään mahdollisuuksia toteuttaa seksuaalisuuttaan myös passiivisena. Passiivisen seksuaalisen roolin toteuttamisen tarpeellisuus näyttäytyy siinä määrin tärkeänä, että jopa heteronormatiivisuuden ihanne hetkellisesti kumoutuu fantasiassa seksistä toisen miehen kanssa.

Passiivisen seksuaalisuuden toteutumisen paikoiksi miehelle määritellään prostituutio, suuseksi ja biseksuaaliset fantasiat. Vastaavasti naiselle ei esitetä aineistossani sellaisia seksuaalisen toimijuuden paikkoja, joissa tämä voisi toteuttaa kulttuurisista odotuksista poiketen seksuaalisuuttaan aktiivisessa roolissa. Naisten passiiviseksi määrittyvää roolia heteroseksissä ei ymmärretä samassa määrin rasitteeksi ja seksuaalisen hyvinvoinnin esteeksi kuin miehen aktiiviseksi määrittyvä seksuaalinen rooli. Tulkitsen sen viittaavan myös siihen, että seksuaalisuus ymmärretään ylipäättään vahvemmin miehiin liittyväksi, jolloin on ymmärrettävää, että nimenomaan miehen kaikenlaisten seksuaalisten tarpeiden tyydyttymisestä ollaan huolissaan, myös miehen tarpeesta saada välillä olla seksuaalisesti passiivinen.

Rossi (2002) on esittänyt, että huolimatta siitä, että käsitykset naisesta ja miehestä sekä feminiinistä ja maskuliinisesta ovat vaikutusvaltaisia kulttuurisia sopimuksia, voidaan nykykulttuurissa nähdä mahdollisuuksia ristiinkytkeä maskuliinisuuteen perinteisesti kytkettyjä merkityksiä naisiin ja feminiinyyteen liitettyjä merkityksiä puolestaan miehiin (Rossi 2002, 109). Tällaista ristiinkytke mistä aineistossa tapahtuu harvinaisissa poikkeustapauksissa. Naisen strippaaminen miehelle on kulttuurissamme normi, josta poikkeuksena voidaan lukea seuraava: ”Miehen strippaus – Mies panee päälleen puvun ja kravatin ja alkaa sitten stripata naisen edessä” (*Lisää orgasmeja: tie naisen nautintoon* 2009, 242).

Butlerin mukaan olisi kehitettävä ajatuksia ”seksuaalisuuksista, jotka fallisissa valtasuhteissa rakentuessaan toistavat ja jakavat uudella tavalla fallisuuden mahdollisuuden” (Butler 2006, 87). Edellisessä katkelmassa voidaan ajatella, että on toteutettu juuri tällaista butlerilaista ajatusta fallisuuden mahdollisuuksien uudelleen jakamisesta, kun hetkellisesti mies asetetaan naisen katseen kohteeksi strippaamaan. Butlerin mukaan meillä ei ole mahdollisuutta päästä diskursiivisen todellisuuden ulkopuolelle ja kumouksellisuus mahdollistuisi siinä, että toistamme sukupuolia toisin diskurssin sisällä (Butler 2006, 230-232).

Esimerkiksi strippaamisen kohdalla tällaisen kumouksellisuuden voima näyttäytyy jossain määrin kyseenalaisena. Ei pelkästään siinä, että tällaiset sukupuolen toisin toistamiset jäävät yksittäistapauksiksi, mutta myös siinä tavassa, miten nainen ja mies yhdistetään strippaamiseen. Naisen kohdalla strippaamisen kuvataan toistuvasti olevan asia, joka mahdollistaa naisen seksuaalisten

ominaispiirteiden esiin tuomisen. Se kuvataan naisen olemuksesta kumpuavaksi sekä naisen persoonallisuuden piirteenä kuten luvussa ”Asuuko joka naisessa esiin pyrkivä strippaava kurtisaani?” toin esiin.

Mieheen liitettynä strippaaminen ei merkityksellisty samalla tavoin kuin naiseen liitettynä. Miehen kohdalla ei kuvata, kuinka mies voi strippaamisen kautta tuoda esiin jonkin persoonallisuutensa piirteen eikä myöskään kuvata, kuinka jokin tärkeä ominaisuus miehessä pääsee strippaamisen kautta esiin. Strippaaminen esitetään mahdollisena vaihtoehtona miehen kohdalla, mutta miehen olemukseen sitä ei kiinnitetä kuten naiseen. Strippaaminen liitetään mieheen hyvin pinnallisella tasolla, sillä mieheen ei ole mahdollista liittää kaikkea sitä, mikä kulttuurissamme kytketään naiseen.

Miehen strippaamista koskevassa lainauksessa feminiinisyyteen perinteisesti liitetty ominaisuus ristiin kytketään mieheen. Tällainen ristiinkytkeä ei kuitenkaan tunnu kumoavan sitä naiseksi ja mieheksi sukupuolittavaa perustaa, jolla käsitykset feminiinistä ja maskuliinisesta lepäävät. Naisen olemukseen liitetty ymmärrys naisen halusta ja tarpeesta strippata miehelle velvoittaa naisia toteuttamaan seksuaalisuuttaan kyseisellä tavalla. Samanlaista velvoittavaa aspektia ei sisälly tapaan, jossa miehen strippaaminen esitetään täysin hänen olemuksestaan irrallisena. Niin kauan kuin strippaaminen yhdistetään naisen olemukseen, ei miehen satunnaisella esittämisellä strippaajan roolissa ole voimaa kyseenalaistaa vallitsevia sukupuolirooleja.

Vaikka sukupuolta butlerilaisittain toisinaan toistettaisiinkin toisin, ei tällainen kumouksellisuus mahdollisesti useinkaan yletä pintaa syvemmälle. Analysoimieni strippaamisfantasioita koskevien esitysten kohdalla näyttää, että sukupuolta on mahdollista toistaa toisin ainoastaan pinnalla, mutta syvemmällä tasolla käsitykset sukupuolesta tuntuvat liikahtamattomilta. Jos sukupuolen toisin toistamisen mahdollisuus rajoittuu ainoastaan pintaan, on aiheellista kysyä, onko sellaisella lopulta mitään merkitystä. Vakavasti otettavaa kumouksellisuutta on vaikea löytää sukupuolen toisin toistamisesta, jossa sukupuoliin liitetyt käsitykset sisäisestä olemuksellisuudesta eivät kumoudu, vaikka sukupuolen pintaan kiinnitettäisiinkin vaihtoehtoisia merkityksiä. Vaikka sukupuolen sisäinen olemuksellisuus ei kumoudukaan feminiinisyyteen ja maskuliinisuuteen liitettyjä ominaisuuksia ristiinkytkeällä, niin ehkä jotain kumouksellisuutta voi kuitenkin nähdä seksuaalisen toimijuuden alueella. Miehen esittäminen potentiaalisena strippaajana voi jonkun kohdalla mahdollistaa seksuaalisuuden toteuttamisen aikaisemmasta poikkeavalla tavalla.

Olen edellä analysoinut normatiivisen feminiinisen naissukupuolen ja normatiivisen maskuliinisen miessukupuolen diskursiivista muotoutumista populaarissa seksologiassa sekä sitä, miten käsitys naisen ja miehen seksuaalisuudesta johdetaan näistä normatiivisista sukupuolista käsin. Toisilleen vastakkaisiksi sukupuolitettuina naisen ja miehen seksuaalisuus muodostavat heteroseksuaalisen halun yksikön. Kaksijakoinen sukupuolikäsitys on sekä heteroseksuaalisuuden että homoseksuaali-

suuden pohjalla; seksuaalisuuden muotoja ei ole mahdollista ymmärtää sukupuoli- jaottelusta irrallisena (Jackson 1996, 32).

Heteroseksuaalisuuden instituutiona voidaan nähdä toimivan ideologisesti diskursseissa sekä seksuaalisuuden representaatioissa, jotka määrittävät seksuaalisuuden lähtökohtaisesti fallosentrisenä (Jackson 1996, 31). Analyysini perusteella seksuaalisuus käsitteellistyy fallosentrisenä, miehen seksuaalisuuden dominoimana. Tällöin naisen autonominen, naisen ruumiillisuudesta ohjautuva seksuaalisuus näkyy seksuaalisuuden diskursseissa pääasiassa hiljaisuutena. Seksuaalisuuden diskurssit määrittyvät miehiseksi seksuaalisuudeksi, jolloin naisen seksuaalisuus pelkistyy ainoastaan tämän miehisen seksuaalisuuden tyydyttäjäksi.

Kahtiajakoinen sukupuoli- jaotus on pohjalla heteroseksuaalisen halun muodostumisessa, joka jakaa toimijat aktiiviseen subjektiin ja passiiviseen objektiin (Jackson 1996, 23, 32). Kahtiajakoinen sukupuoli- jaotus tuottaa ja ylläpitää käsitystä heteroseksuaalisesta, vastakkaiseen sukupuoleen kohdistuvasta halusta. Butlerin mukaan ”pakollisen ja luonnollistetun heteroseksuaalisuuden instituutio vaatii ja säätelee sukupuolta kahteen jakavana suhteena, jossa maskuliininen puoli erotetaan feminiinisestä puolesta, ja tämä erottelu saadaan aikaan heteroseksuaalisen halun käytännöillä.” (Butler 2006, 77).

Aineistosta esiin tuomani esitykset naisen ja miehen seksuaalisuudesta voidaan ymmärtää juuri tällaisiksi heteroseksuaalisen halun käytännöiksi. Heteroseksuaalisessa halun järjestyksessä nainen määrittyy seksuaalisesti passiiviseksi, mies aktiiviseksi. Heteroseksuaalista halun järjestystä leimaa myös fallosentrisyys, jolloin naisen seksuaalinen ruumis tehdään ymmärrettäväksi miehisen halun heijastelijana.

4. Heteroseksuaalisen halun näyttämöllä

Tässä luvussa analysoin kuinka heteroseksuaalisuus aineistossani määrittyy normiksi, jolloin muunlaiset seksuaalisuuden muodot määrittyvät poikkeuksiksi. Analyysissä keskityn siihen, miten heteronormatiivisuus muotoutuu populaarissa seksologiassa sekä siihen, miten aineistossa tuotetaan käsitystä normatiivisesta heteroseksuaalisuudesta. Tehtäväni on tuoda esiin niitä erilaisia tapoja, joilla seksologisessa kirjallisuudessa tuotetaan normaaliuden ja poikkeavuuden rajalinjoja. Edellisessä luvussa jäsenin seksuaalisuuden diskurssia fallosentrismistä käsin, jossa käsitys seksuaalisuudesta muotoutuu miehisen sukupuolen ja miehisen halun ohjaamana. Tässä luvussa jäsenän aineistoani suhteessa heteroseksismiin, jossa seksuaalisuus käsitteellistyy heteronormatiivisuuden muotoilemana. Heteroseksismin ja fallosentrismin voidaan nähdä toimivan samalla tavalla siinä, kuinka ne toiston kautta saavuttavat luomollistetun aseman (Butler 2006, 89).

Heteroseksistisessä näkemyksessä seksuaalisuudesta tuotetaan käsitystä, jossa heteroseksuaalisuudesta poikkeavat seksuaalisuuden muodot määrittyvät epänormaaleiksi ja uhkaaviksi. Kulttuurisesti hegemonisia heteroseksuaalisia identiteettejä ylläpidetään esimerkiksi homoseksuaalisuuden torjumisella ja poissulkemisella. Yhtenäisen järjestyksen ja identiteetin muodostuminen ja ylläpitäminen vaatii epäyhtenäisyyttä tuottavien sukupuoli- ja seksuaali-identiteettien poissulkemista. Heteroseksuaalisen hegemonian voidaan nähdä olevan riippuvainen niistä sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmentymistä, jotka se sulkee ulkopuolelleen. Käsitys normaalista on mahdollinen ainoastaan, kun on olemassa epänormaaleiksi ymmärrettyjä vaihtoehtoja. Butlerin mukaan hegemonisella tarinalla ei ole milloinkaan mahdollisuutta päästä pakoon ulossuljettua, jonka kautta se on muodostunut. Ulossuljettu on aina läsnä heteroseksuaalisenjärjestyksen marginaaleissa ja perustuksissa. (Butler 1993, 8; Charpentier 2001, 34, 36-37).

Stevi Jackson (2006, 40, 44, 57) näkee sukupuolen ja heteroseksuaalisuuden välisen sidoksen olevan voimakkaamman kuin sukupuolen ja seksuaalisuuden välisen sidoksen, sillä institutionalisoitu heteroseksuaalisuus pitää sisällään paljon muitakin elämän osa-alueita kuin eroottisen seksuaalisuuden. Heteroseksuaalisuus instituutiona säätelee myös esimerkiksi kotitöiden jakamista ja kodin ulkopuolisen työn jakamista. Heteroseksuaalisuuden pakottavuuden voima on juuri siinä, että se ei toimi pelkästään seksuaalisuutta säätelevänä järjestyksenä vaan myös naisten ja miesten yhteiskunnallisia asemia määrittävänä. Heteroseksuaalisuus on läpikotaisin sukupuolittunutta ja tärkeää onkin tarkastella, miten sukupuolittumista tapahtuu institutionaalisella, ideologisella, käytännöllisellä ja kokemuksellisella tasolla.

Jacksonin mukaan kriittisen heteroseksuaalisuuden tutkimuksen tulisi suunnata kritiikkinsä heteronormatiivisuuteen ja sukupuolihierarkioihin, sillä molemmat ovat olennainen osa institutionalisoitunutta heteroseksuaalisuutta (Jackson 2006, 49). Maria Vihlman esittää, että kriittisessä

heteroseksuaalisuuden tutkimuksessa olisi näiden lisäksi paneuduttava myös heteroseksuaalisuuden sisäisiin hierarkioihin (Vihlman 2009, 139). Yhtenä heteronormatiivisuus- käsitteen ongelmana on nähty nimenomaan se, että heteroseksuaalisuus jäsentyy yhdeksi ja yhtenäiseksi, jolloin heteroseksuaalisuuden sisäiset erot ja hierarkisuus jäävät vaille huomiota ja näkymättömiksi (Rossi 2006, 23). Heteroseksuaalisuuden sisäisistä hierarkioista ja normituksesta puhuttaessa käytetään normatiivisen heteroseksuaalisuuden käsitettä, joka jakaa heteroseksuaalisen kanssakäymisen hyväksytyihin ja ei-hyväksytyihin kanssakäymisen muotoihin (Rossi 2003, 120).

Nimeämätön yksiaviainen heteroseksuaalisuus luonnollisena ideaalitulana

Värivalokuvien kuvitetuissa seksioppaissa ja seksologien kirjoittamassa populaarissa seksologiassa seksuaalisia toimijoita ovat naiset ja miehet, joiden toisiinsa kohdistuva heteroseksuaalinen halu on pääasiassa itsestäänselvyudeksi jäsentyvää. Heidän heteroseksuaalinen suuntautumisensa on nimeämätöntä. Esimerkiksi värivalokuvien kuvitettuja seksioppaita ei esitellä takakansissa seksioppaina heteroseksuaalisille pariskunnille, vaikka jokaisella aukeamalla sekä sanoin että kuvin kuvataan nimenomaan heteropariskuntia. Seksioppaista nimenomaan heteroille suunnatuksi esitellään kannessa ainoastaan piirroskuvien kuvitettu *Seksi – harrastajan opas*.

Jacksonin mukaan heteroseksuaalisuutta ei yleensä nimetä, vaan se pysyy hiljaisena olemassaolostaan. Tämä heteroseksuaalisuuden hiljaisuus itsestään on osa sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssia. Heteroseksuaalisuus näyttäytyy itsestään selvänä seksuaalisuuden muotona, jolloin sen nimeämistä ei nähdä tarpeellisena. Nimetyiksi tulevat vain seksuaalisuudet, jotka poikkeavat heteronormista. (Jackson 2005, 23.)

Useissa tässä tutkielmassa mukana olevista teoksista seksuaalisten fantasioiden yhteydessä käsitellään myös samaan sukupuoleen kohdistuvaa fantasiointia. Tämä saattaa jäädä vain pieneksi reunahuomioksi tai sitten kasvaa kokonaan omaksi alaluvukseen kuten *Miehen seksuaalisuudessa*, jossa biseksuaalisuus kuin myös transukupuolisuus ja transvestisyys on otettu omiksi alaluvuikseen seksuaalisia fantasioita käsittelevässä luvussa. Homoseksuaalisuutta kokonaan erillisessä luvussa käsitellään ainoastaan *Kalun käyttöoppaassa* ja *Miehen seksuaalisuudessa*. Seksuaalisuuden muodoista muut kuin heteroseksuaalisuus esitetään nimettynä lukujen otsakkeissa, heteroseksuaalisuutta

puolestaan ei nimetä yhdessäkään otsakkeessa.

Miehen seksuaalisuudessa seksuaalisia fantasioita koskevassa luvussa käsitys seksuaalisista fantasioista jäsentyy heteronormatiivisuudesta käsin. Heteroseksuaalisuus on luonnolliseksi tulkittu asian tila, jolloin poikkeamille siitä etsitään syytä.

”Tutkimuksissa ei ole selvinnyt, mistä biseksuaalisuus johtuu” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 222).

”Transseksuaalisuuden aiheuttaja tai siihen johtavat syytekijät ovat yhä selittämättä, mutta asiasta on sekä biologisia että psykologisia näkemyksiä. Biologisesti on tutkittu kolmea eri mahdollisuutta: 1) sikiökauden aikainen epänormaali hormonitila; 2) muutokset gonodotropiinin erityksessä; 3) rakenteelliset muutokset aivoissa. Psykologinen näkemys on se, että transeksuaalisuuden taustalla saattaa olla konfliktitilanne.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 226-227.)

Kaksinapainen sukupuolijärjestys ja heteroseksuaalisuus ymmärretään normina, josta poikkeaville seksuaalisuuksille ja sukupuolille pyritään usein etsimään selittäviä tekijöitä sekä biologisista että psykologisista selitysmalleista (vrt. Charpentier 2001, 53). Suomalaisessa transsukupuolisuutta koskevassa tutkimuksessa transsukupuolisuus on tuotu esiin parannettavissa olevana sairautena (Huuska 2010, 156).

Judith Butlerin mukaan kahteen jakava sukupuolijärjestys edellyttää, että siitä poikkeavia sukupuoli- ja seksuaali- identiteettejä ei voida nähdä luonnollisesti olemassa olevina. Sukupuolet, joissa sosiaalinen sukupuoli ei seuraa biologisesta sukupuolesta tai seksuaalisen halun muodot, jotka eivät ole seurausta biologisesta eivätkä sosiaalisesta sukupuolesta, eivät ole kulttuurisesti ymmärrettävissä. (Butler 2006, 69-70.) Normista poikkeavat sukupuoli- ja seksuaali- identiteetit tulevat ymmärretyksi ”normien hallitsemalla alueella ainoastaan kehitysvikoina tai loogisina mahdottomuuksina” (mt. 70).

Michel Foucault on esittänyt, kuinka seksuaalisuuden siirtäminen lääketieteelliseen diskurssiin on mahdollistanut seksuaalisuuden käsittelemisen erilaisten oireellisuus-, vajaatoiminnallisuus- ja vammaisuusluonnehdintojen kautta. Seksuaaliseen oireellisuuteen, vajaatoimintaisuuteen tai vammaisuuteen viittaavien piirteiden ajatellaan olevan fysiologisia, sisäisiä sekä pinnallisia tai sitten ne tulevat esiin käyttäytymismuodoissa. (Foucault 1998, 38.) Homoseksuaalisuuden biologisten syiden etsiminen leimaa homoseksuaalisuuden poikkeamaksi, jolloin homoseksuaalisuuden sairausleimasta ei päästä eroon. Lisäksi, jos homoseksuaalisuudelle löydettäisiin biologinen syy, se voisi johtaa siihen, että homoseksuaaleista haluttaisiin päästä eroon. (Charpentier 2001, 59.) Tarpeen etsiä biologisia syytä sukupuolille ja seksuaalisuuksille, jotka eivät mahdu heteroseksuaalisuuden normiin, voidaan nähdä ylläpitävän näiden sukupuolten ja seksuaalisuuksien leimautumista sairauksiksi.

Miehen seksuaalisuudessa luvussa, jossa käsitellään homoseksuaalisuutta, käsitys heteroseksuaalisuudesta jäsentyy poikkeavalla tavalla.

”Emme siis tiedä sitä, miksi joku on homoseksuaali, sen paremmin kuin sitäkään, miksi joku toinen on heteroseksuaali” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 229).

Tällä kertaa heteroseksuaalisuus ei jäsennykään selityksiä kaipaamattomaksi itsestäänselvydeksi. Heteroseksuaalisuudelta viedään hetkeksi sen luonnollistettu asema esitettäessä, ettemme oikeastaan tiedä, miksi jotkut ovat heteroseksuaaleja. Heteroseksuaalisuuden itsestäänselvyys kyseenalaistuu, kun sitä käsitellään suhteessa homoseksuaalisuuteen.

Heteroseksuaalisuuden itsestäänselvyys hetkellisesti kyseenalaistuu edellisessä katkelmassa, mutta tapa, jolla heteroseksuaalisuutta kyseenalaistetaan poikkeaa olennaisesti esimerkiksi aikaisemmin esiin tuomastani katkelmasta, jossa käsitellään transsukupuolisuutta. Heteroseksuaalisuudesta puhuttaessa ei tuoda esiin, miten se aiheutuu ”rakenteellisista muutoksista aivoissa” tai ”sikiökauden aikaisesta epänormaalista hormonitilasta”. Heteroseksuaalisuus on siinä määrin kyseenalaistamatonta kulttuurissamme, että heteroseksuaalisuuden syiden etsiminen rakenteellisista muutoksista aivoissa on suurimmalle osalle ihmisistä jo ajatuksena mahdoton. Jos ihmisten enemmistö olisi esimerkiksi transsukupuolisia, heteroseksuaalisen vähemmistön aivoista etsittäisiin rakenteellisia muutoksia. Tällaisesta ajatuskuvioista tulee mielestäni hyvin ilmeiseksi se mielivaltaisuus, jolla enemmistö harjoittaa valtaa suhteessa vähemmistöihin. Luonnolliseksi ja normaaliksi määritellään seksuaaliset ja sukupuoliset ominaisuudet, jotka ovat ihmispopulaatiossa yleisiä. Tällöin tullaan poissulkeneeksi joukko sukupuolia ja seksuaalisuuksia, jotka kuitenkin kumpuavat siitä samasta ”luonnoksi” kutsutusta.

Miehen seksuaalisuudessa biseksuaalisuuden diskurssin rakentuessa suhteessa heteroseksuaalisuuteen, biseksuaalisuus saa varsin negatiivisen sisällön.

”Leverin mukaan biseksuaalit ovat heteroita uskottomampia ja heillä saattaakin olla useita suhteita yhtäaikaan. Biseksuaalit harrastavat heteroita enemmän suu- ja anaaliseksiä. Biseksuaalit ovat myös suuremmalla todennäköisyydellä ostaneet palveluita prostituoidulta kuin heteroseksuaalit. Biseksuaaleilla on myös heteroseksuaaleja useammin sukupuolitauteja.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 223.)

Biseksuaalisuus jäsentyy moniavioisuudeksi siinä missä heteroseksuaalisuus on tulkittavissa ideaaliksi yksiavioisuudeksi. Seksuaalinen ruumiillisuus leimaa biseksuaalisuutta voimakkaasti. Samainen kirjoittaja liitti sitaattia edeltävillä sivuilla voimakkaan seksuaalisen ruumiillisuuden heteroseksuaali-

seen mieheen.

Seksuaalisuus saa erilaisia merkityssisältöjä riippuen siitä suhteesta mihin sitä tarkastellaan. Edellisessä luvussa tarkastelin sitä, kuinka seksuaalisuus jäsentyy, kun sitä tarkastellaan naisen ja miehen välisenä. Silloin nainen määrittyi pääsääntöisesti seksuaalisesti passiivisemmaksi ja romanti-
semmaksi, miehen määrittyessä riettaaksi ja seksuaalisesti aktiiviseksi. Suhteessa biseksuaalisuuteen biseksuaalisuus määrittyi seksuaaliseksi aktiivisuudeksi, heteroseksuaalisuuden määrittyessä puolestaan passiivisemmaksi. Suhteessa biseksuaalisuuteen heteroseksuaalisuus määrittyi myös ideaalina, sillä biseksuaalisuuteen liitetään joukko negatiiviseksi ymmärrettyjä merkityssisältöjä: uskottomuus, sukupuolitaudit sekä prostituoitujen palvelujen ostaminen. Biseksuaalinen seksuaalinen aktiivisuus määrittyi negatiiviseksi aktiivisuudeksi. Edellisessä luvussa käsittelemääni heteromiehen seksuaalisuuden diskurssiin ei liitetty negatiivisia piirteitä. Heteromiehen seksuaalinen aktiivisuus määrittyi positiiviseksi miehiseksi seksuaalienergiaksi.

Seuraavassa katkelmassa homoseksuaalisuudesta tuotetaan käsitystä epäkypsänä ja ei-aikuismaisena seksuaalisuuden muotona.

”Seksuaalisissa fantasioissa voi olla myös muita kuin kypsiä, aikuisille ominaisina pidettyjä aineksia. Mielikuvissa voi harrastaa ryhmäseksiä, seksiä samaa sukupuolta olevien kanssa, ja niissä voi esiintyä alistamista tai alistumista.” (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 117-118.)

Siinä missä homoseksuaalisuus määrittyi epäkypsyudeksi ja ei- aikuismaisuudeksi, nimeämätön heteroseksuaalisuus käsitteellistyy kypsäksi aikuisuudeksi. Stålströmin tulkinnan mukaan käsitys homoseksuaalisuudesta seksuaalisena epäkypsyutenä esiintyy esimerkiksi Freudin ajattelussa. Freudille homoseksuaalisuus oli tulosta ”kehityspysähtymästä”, jolloin homoseksuaalisen yksilön psykoseksuaalinen kehitys ymmärretään pysähtyneen aikaisempaan vaiheeseen. Freudin käyttämänä ”kehityspysähtymä” viittaa luonnonlakiin, jonka mukaan ihmisten kehityksen tarkoituksena olisi vaiheittainen kasvu kohti kehitystavoitetta, heteroseksuaalisuutta. (Stålström 1997, 75-76.) Tällöin heteroseksuaalisuus ymmärretään seksuaalisena kypsyutenä ei- heteroseksuaalisuuden jäsentyessä epäkypsyudeksi.

Sari Charpentier tuo esiin oman tutkimusaineistonsa valossa, kuinka kristillistä ja psykologista diskurssia yhdistää se, että niissä molemmissa tuotetaan käsitystä homoseksuaalisuudesta keskeneräisyytenä. Kristillisessä diskurssissa homoseksuaalinen ihminen määritellään syntiseksi, psykologisessa diskurssissa puolestaan sisäisesti rikkinäiseksi. Psykologisessa diskurssissa homoseksuaalisuutta ei käsitellä väärin tekemisenä, kuten homoseksuaalisuutta vastustavassa kristillisessä diskurssissa, vaan se ymmärretään psyykkisenä ongelmana. (Charpentier 2001, 52-53.) Näen keskeneräisyydestä ja sisäisestä rikkinäisyydestä puhumisen homoseksuaalisuuden kohdalla heteroseksiminä. Heteroseksis-

mi kuvaa hyvin sitä heteronormatiiviseen järjestykseen sisään rakentunutta, usein tiedostamatonta vihamielisyyttä, joka merkityksellistää homoseksuaalisuuden negatiiviseksi seksuaalisuuden muodoksi.

Edellisessä katkelmassa epäkypsyyttä ja ei- aikuismaisuutta ilmentävät myös ryhmäseksin harrastaminen sekä alistamista ja alistumista sisältävä seksi. Katkelmassa se, mikä tulee määriteltyksi hyväksytyksi, normaaliksi ja kypsäksi heteroseksuaalisuudeksi on tarkoin rajattu. Normaalin heteroseksuaalisuuden piiriin ei nähdä kuuluvan ryhmäseksiä tai alistamista ja alistumista sisältävää seksiä.

Käsitettä normatiivinen heteroseksuaalisuus käytetään silloin, kun puhutaan heteroseksuaalisuuden sisäisestä normituksesta. On olemassa tiettyjä normatiivisia sääntöjä, jotka säätelevät heteroseksuaalisia käytäntöjä. Normatiivinen heteroseksuaalisuus sulkee ulkopuolelleen joukon haluja, joista voidaan puhua epä-normatiivisena heteroseksuaalisuutena. Rossi tuo esimerkkinä esiin tällaisesta epä-normatiivisesta heteroseksuaalisuudesta vanhan naisen ja nuoren miehen välisen seksin sekä tietoisesti lisääntymättä jättämisen (Rossi 2003, 120.) Edellisessä katkelmassa aineistostani normatiivisen heteroseksuaalisuuden ulkopuolelle suljetaan ryhmäseksi sekä alistamista ja alistumista sisältävä seksi.

Uskonnollinen diskurssi, jossa Jumalan tahtoon viitattaisiin sukupuolen ja seksuaalisuuden määrittelyjä koskevista kysymyksistä, puuttuu aineistostani lähes kokonaan. Käsitystä seksuaalisuudesta ei tuoteta näkyvällä tavalla suhteessa uskontoon muuta kuin seuraavassa yksittäistapauksessa, jossa *Sensuelliin naisen* kirjoittaja on lainannut kirjailija Lisa Carveria.

”Kolmenpeli on fyysisesti ja henkisesti uuvuttavaa, koska se ei ole luonnollista. Koskaan ei näe kolmea gasellia puuhaamassa... Koska ne tietävät paremmin. Vain ihminen on riittävän typerä yrittääkseen viilata Jumalaa linssiin... Jumala ei tarkoittanut kolmen peliä.” (*Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto* 2009, 143)

Sari Charpentierin mukaan luonto-diskurssi ja kristillinen diskurssi esiintyvät ajoittain päällekkäisinä hänen analysoimissaan mielipidekirjoituksissa, jolloin luonnoton ja Jumalan tahdon vastaisuus kulkevat käsi kädessä (Charpentier 2001, 66-68). Edellisessä katkelmassa luonnottomuus ymmärretään Jumalan tahdon vastaisuutena; ryhmäseksi on luonnotonta, koska se on Jumalan tahdon vastaista tai toisinpäin; ryhmäseksi on Jumalan tahdon vastaista, koska se on luonnotonta. Molemmat riittävät perusteluiksi toinen toisilleen. Charpentierin mukaan käsitystä luonnonjärjestyksestä tuotetaan samantyyppisenä, muuttumattomana ja annettuna, kuten Jumalan asettamaa kristillistä järjestystä (Charpentier 2001, 67).

Charpentier on tulkinnut aineistossaan esiintyvän luonnollisuuspuheen ajoittain esiintyvän

päällekkäin kristillisen diskurssin kanssa, vaikka puhe Jumalasta ei tekstin tasolla olisikaan esillä. Esimerkkinä hän mainitsee, kuinka mielipidekirjoituksessa esitetään ajatus luonnosta ”säätäjänä”. Luonto toimii samankaltaisena ”säätäjänä” kuin Jumala. (Charpentier 2001, 67.)

Kuten aikaisemmin toin esiin, omassa aineistossani Jumala esiintyy vain kerran ja lähes yhtä harvinaista on suoranainen viittaaminen luontoon ja luonnollisuuteen. Vaikka luontoon ja luonnollisuuteen ei sanallisesti viitatakaan, käsitys siitä, mikä on luonnollista rakennetaan teksteissä muilla keinoin. Esimerkiksi naiseksi ja mieheksi sukupuolittaminen ei edes tarvitse tuekseen puhetta luonnollisuudesta, sillä tietyt naiseen liitetyt feminiinyyden piirteet ja mieheen liitetyt maskuliinisuuden piirteet ovat kulttuurissamme itsestäänselvästi luonnollisia naisiin ja miehiin liittyviä piirteitä. Niiden luonnolliseksi ymmärrettyä asemaa ei tarvitse tekstintasolla erikseen tuoda esiin.

Charpentierin mukaan homoseksuaalisuutta vastustavissa mielipidekirjoituksissa homoseksuaalisuuden epänormaaliutta perustellaan sillä, etteivät eläimetkään tee niin. Luonnolliseksi ymmärretään se, mitä eläinten keskuudessa kuvitellaan tapahtuvan. (Charpentier 2001, 62.) Edellisessä katkelmassa aineistostani ryhmäseksi esitetään luonnottomana, koska eläinkunnan jäsentenkään ei nähdä käyttäytyvän sillä tavoin.

Sensuellissa naisessa, josta edellinen katkelma on, ryhmäseksiin viitataan periaatteessa mahdollisena seksuaalisuuden muotona ilman, että sitä lähtökohtaisesti haluttaisiin tuomita. Suhteessa yksiavioiseen avioliittoon se kuvataan ehdottomasti huonompana vaihtoehtona; sen nähdään olevan paitsi fyysisesti ja henkisesti uuvuttavaa niin myös riskialttiimpaa kuin yksiavioisuus. Siinä missä yksiavioisuus kuvataan uhkattomana turvallisena satamana, määrittäytyy moniavioisuus uhkien täyteiseksi luonnottomuudeksi.

Homoseksuaalisuus uhkana

Juvonen (2002, 315, 318) esittää, kuinka homoseksuaalisuuteen suhtaudutaan suomalaisissa seksitutkimuksissa joskus ilmenevänä seksuaalisuuden variaationa. Homoseksuaalisuutta käsitellään erilliskysymyksenä, poikkeamana heteroseksuaalisuuden normista. Homoseksuaalisuudesta luodaan kuvaa asiana, johon on suhtauduttava huolella ja pelolla. Homoseksuaalisuus määrittäytyy Juvosen aineistossa seksuaalisuuden muodoksi, joka uhkaa heteroseksuaalista järjestystä.

Aineistossani on havaittavissa yhtäläisyyttä Juvosen tulkintoihin, sillä homoseksuaalisuutta tehdään populaarissa seksologiassa ymmärrettäväksi toistuvasti pelon ja huolen aiheena.

”He saattavat pelätä, että kumppani on homoseksuaali, naismainen tai perverssi” (*Seksi ja aisti-ilot. Käytännön opaskirja* 1999, 93.)

Naisen vaatteisiin pukeutuminen yhdistetään homoseksuaalisuuteen, naismaisuuuteen ja perverssiyteen. Nämä jäsentyvät lainauksessa pelon aiheiksi. Perverssiksi ja pelottavaksi ymmärretään seksuaalisuus, joka ylittää heteronormatiivisuuden sekä kyseenalaistaa maskuliinisen miehisyyden.

Naisen vaatteisiin pukeutuminen tuntuu kyseenalaistavan niin heteroseksuaalisuuden, maskuliinisen miehisyyden sekä normaalina pidetyn seksuaalisen halun. ”Vääriin” vaatteisiin pukeutuminen kyseenalaistaa kaiken sen, jonka päällä käsitys normaalista ja norminmukaisesta sukupuolesta ja seksuaalisuudesta lepää. Vaatetukseen latautuu suuri määrä perustavanlaatuisia merkityksiä. Se ei ole pelkästään pintaan kiinnittyvää. ”Väärällä” vaatetuksella on voima kyseenalaistaa niin seksuaalinen kuin sukupuolinenkin identiteetti. ”Väärän” vaatetuksen mukanaan tuoma sukupuoli ja seksuaalisuutta kyseenalaistava mahti halutaan tekstissä kumota.

” -- tutkimusten mukaan monet miehet kiihottuvat pukeutuessaan tai kuvitellessaan pukeutuvansa naisten vaatteisiin, etenkin naisten alusvaatteisiin. He ovat silti heteroseksuaaleja ja sukupuoli-identiteetiltään selkeästi miehiä.” (*Seksi ja aisti-ilot. Käytännön opaskirja* 1999, 92.)

Naisen vaatteisiin pukeutuva mies halutaan tekstissä palauttaa takaisin omalle paikalleen heteroseksuaalisessa järjestyksessä.

Jacksonin mukaan heteroseksuaalisuus esiintyy nimeämättömänä pysyen hiljaisena olemassa olostaan, kuten aikaisemmin toin esiin. Nimetyiksi tulevat vain seksuaalisuudet, jotka poikkeavat heteronormista. Jackson esittää poikkeuksena tilanteen, jossa heteroseksuaalisuuden asema jollain tavoin kyseenalaistuu. Silloin, kun heteroseksuaalisuuden itsestään selvänä ymmärretty asema on jollain tavoin uhattuna, myös heteroseksuaalisuus esitetään nimettynä. (Jackson 2005, 23.) Populaarissa seksologiassa vallitsee pääasiassa hiljaisuus heteroseksuaalisuudesta. Miehen pukeutuessa naisen vaatteisiin itsestään selvänä pidetty heteroseksuaalisuus on uhattuna. Tämän uhkan alla heteroseksuaalisuus tulee ainoan kerran nimetyksi kyseisessä teoksessa seksuaalisia fantasioita käsittelevissä luvuissa.

Heteroseksuaalisuus nimetään aineistossa toisaallakin tilanteessa, jossa heteroseksuaalisuuden itsestään selvä asema on jollain tavoin kyseenalaistunut. Heteroseksuaalisuuden nimeämisellä sen asema halutaan ikään kuin vakauttaa.

” -- haaveilu seksistä samaa sukupuolta olevan kanssa ei tee naisesta lesboa. Itse asiassa voimakkaan seksivietin omaavat heteronaiset pitävät molempia sukupuolia viehättävinä (ja siksi myös todennäköisemmin haaveilevat seksistä samaa sukupuolta olevan kanssa) 27 kertaa todennäköisemmin kuin voimakkaan seksivietin omaavat heteromiehet. Lisäksi moni nainen sanoo, että teoriassa hän haluaisi kokeilla seksiä naisen kanssa mutta ei tule koskaan tekemään sitä. Seksitutkija Dr. Alfred Kinseyn mukaan useimmilla ihmisillä on ainakin aavistus homoseksuaalisuutta mielessään, mutta se ei saisi viedä seksuaalista itsevarmuutta heteroseksuaalina vaimona. Jälleen kerran on hyvä muistaa, että todellinen minämme ei määräydy fantasioissamme vaan siinä, miten elämme jokapäiväistä elämäämme.” (*Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto* 2009, 132.)

Katkelmassa tulee esiin, kuinka heteroseksuaalinen ”todellinen minämme” tehdään ymmärrettäväksi kyseenalaistamattomana, kumoamattomana seksuaali- identiteettinä. Naisten seksuaalinen haaveilu ja fantasiointi naisista nähdään olemassa olevana tosiasiana, mutta sille ei anneta mahdollisuutta kumota heteroseksuaalisuuden asemaa. Homoseksuaalisuus tehdään ymmärrettäväksi ”aavistuksena” ihmismielessä. Tämä aavistus esitetään kuitenkin niin, että se näyttyy negatiivisessa valossa, sillä homoseksuaalinen aavistus ”ei saisi viedä itsevarmuutta heteroseksuaalina vaimona”. Heteroseksuaalisuus on ensisijaistettu suhteessa homoseksuaalisuuteen, sillä juuri heteroseksuaalisuudelta ei saisi viedä sille kuuluvaa asemaa.

Seuraavassa katkelmassa heteroseksuaalisuus on jälleen kyseenalaistunut, kun käsiteltävänä on ollut homoseksuaalinen fantasiointi.

”Mitä tulee kuvitelmiin seksistä samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, rauhoittunet tiedosta, etteivät ne suinkaan kyseenalaista omaa seksuaalista suuntautumistasi. Sellaiset fantasiat voivat yksinkertaisesti tutustuttaa sinut paremmin omiin seksitoiveisiisi.” (*Seksi-iloa. Ideoita nautinnolliseen rakasteluun* 2000, 62.)

Tässä kertaa heteroseksuaalisuutta ei nimetä, vaan puhutaan ”omasta seksuaalisesta suuntautumisesta”, joka ei homoseksuaalisessa fantasioinnissa kyseenalaistu. Lukijan oletetaan omaavan heteroseksuaalisen seksuaali- identiteetin. Homoseksuaalisten fantasioiden olemassa oloa pyritään selittämään aineistossani monin tavoin. Selittelyjen pyrkimyksenä on saada lukija vakuuttumaan, etteivät homoseksuaaliset fantasiat millään tavoin kyseenalaista heteroseksuaalista identiteettiä. Edellisessä katkelmassa homoseksuaalisten fantasioiden olemassaolo selitetään sillä, että ne tutustuttavat paremmin omiin seksitoiveisiin.

Homoseksuaalisuuden mahdollisuuden eliminoimiseen pyritään keinolla millä hyvänsä, jotta

meidän ei ”tarvitse” ajatella, että olisi muuta mahdollisuutta kuin heteroseksuaalisuus.

”Fantasiassa mies antaa luvan siihen, että toinen mies voi ottaa hänet seksuaalisesti. Fridayn mukaan mahdollisen naisen läsnäolo fantasiassa tuntuu kuitenkin eliminoivan homoseksuaalisuuden mahdollisuuden. Miehen ei siis tarvitse ajatella olevansa homoseksuaali.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 222.)

Jos naisen läsnäolon fantasiassa ajatellaan eliminoivan homoseksuaalisuuden mahdollisuuden, niin samalla logiikalla ajateltuna miehen läsnäolosta fantasiassa pitäisi voida ajatella, että myös sillä olisi voima eliminoida heteroseksuaalisuuden mahdollisuus. Heteronormatiivinen ajattelun logiikka tekee kuitenkin mahdottomaksi sen, että heteroseksuaalisuuden asema homoseksuaalisuuden tavoin olisi mahdollista kyseenalaistaa.

Muiden kuin heteroseksuaalisten seksuaalisuuden muotojen jäsentyessä toistuvasti pelon ja huolen aiheeksi voidaan puhua diskursiivisesta heteroseksismistä, joka tuntuu ohjaavan niitä tapoja, joilla käsityksiä seksuaalisuuksista tuotetaan. Heteronormiin mahtumattomien seksuaalisuuden muotojen saadessa negatiivisia merkityssisältöjä heteroseksismi on osuva termi, sillä se kuvaa hyvin diskursiiviseen järjestykseen sisäänrakennettua vihamielisyyttä ei- heteroseksuaalisuutta kohtaan.

Yhdyntäkeskeisen, yksiavioisen heteroseksin haastajat

Teresa de Lauretis (2004, 207) kirjoittaa perverssin halun teoriasta, joka ”on seksuaalisuuden teoriana ei- heteroseksuaalinen ja ei- normatiivisesti heteroseksuaalinen”. Ei-normatiivisen heteroseksuaalisuuden de Lauretis tarkoittaa tässä kohdissa tarkoittavan heteroseksuaalisuutta, jossa lisääntymisen merkitys ei ole keskeinen. de Lauretis ajattelussa seksuaalisuuden tuntomerkeksi määrittyy rakkauden tarpeen sijasta halu, jonka de Lauretis näkee ”tunkeutuvan sohvan ja makuuhuoneen tuolle puolen julkisen representaation tiloihin” (mt. 213-214). Foucault'ta mukailleen de Lauretis ajattelee seksuaalisen halun muotoutuvan diskursseissa, jolloin seksuaalista halua paitsi jähmetetään paikoilleen erilaisten normien ylläpidon kautta, mutta seksuaalinen halu voi saada myös uudenlaisia suuntia ja muodostumia (mt. 214).

Foucault on esittänyt seksuaalisuuden diskurssin rakentuvan normatiivisesta lisääntymään

tähtäävästä heteroseksuaalisuudesta poikkeavien seksuaalisuuden muotojen kieltämisen kautta. Sukupuolen diskurssien muotoutumisessa nimenomaan lisääntymään tähtäävästä heteroseksuaalisuudesta poikkeavat sukupuolisuuden muodot ovat olleet huomion kohteena. Seksuaalisuuden diskurssissa lisääntymään tähtäävästä heteroseksuaalisuudesta poikkeavat seksuaalisuuden muodot ovat olleet kieltojen ja tuomitsemisen kohteena. Tarkoituksena on ollut lisääntymään tähtäämättömän seksuaalisuuden vähentäminen ja poissulkeminen. (Foucault 1998, 32-35.)

Kieltojen kautta määritellään sopivien ja epäsopivien, normaalien ja epänormaalien seksuaalisuuksien muotoja. Kiellot eivät kuitenkaan rajaa seksuaalisuuksien muotoja, vaan lisäävät niitä tuomalla kiellettyjen seksuaalisuuksien kirjon osaksi seksuaalisuuden diskurssia. (Foucault 1998, 32-42.) Kieltojen kautta seksuaalisuuksien ja nautintojen kirjo moninaistuu: ”Lääketieteellisellä ja psykiatrisella tutkimuksella, kasvatusraportilla ja perhekontrollilla voi hyvinkin olla yleisenä ilmitavoitteena kieltää kaikki poikkeavat tai tuottamattomat seksuaalisuuden muodot, mutta todellisuudessa ne toimivat mekanismeina, joilla on kaksi kimmoketta: nautinto ja valta. Nautinto kumpuaa vallasta kysellä, valvoa, vaania, väijyä, kopeloida, kähmiä ja kiskoa päivänvaloon; -- Nämä houkuttelut ja väistöliikkeet, nämä ympyrää kiertävät kiihotukset eivät ole järjestäytyneet ruumiiden sukupuolisuuden ympärille siksi, että ne olisivat rajoja, joita ei saa ylittää, vaan siksi, että ne ovat vallan ja nautinnon *ikuisia spiraaleja*.” (mt. 38-39.)

Foucault kritisoi yksiselitteistä väitettä siitä, että moderni yhteiskunta olisi pyrkinyt palauttamaan seksuaalisuuden heteroseksuaaliseen parisuhteeseen, jonka idealistisimpana muotona on avioliitto. Foucault ei kiellä, etteikö näin olisi, mutta hän väittää, että samanaikaisesti voimistuva ihanne yksiavioisesta heteroseksuaalisesta avioliitosta olisi myös kieltojen kautta tuottanut moninaisen joukon seksuaalisten halujen muotoja. Tiukka heteroseksuaalisen yksiavioisuuden ihanne on vaatinut toteutumisensa tueksi siitä poikkeavien seksuaalisten halujen joukon kieltämistä ja juuri tämän kiellon kautta heteroseksuaalisesta yksiavioisuudesta poikkeavien seksuaalisten halujen joukko on nähnyt päivänvalon, tullut osaksi seksuaalisuuden diskurssia. Tiukan yksiavioisen heteroseksuaalisen avioliiton ihanteen voidaan foucault’laisittain nähdä siis tuottavan kieltonsa kohteet eli poikkeamat heteronormista sekä ei-normatiivisen heteroseksuaalisuuden ilmentymät. (Foucault 1998, 32-42.)

Foucault’laisittain ajateltuna voimistuva normittava ihanne vahvistaa samanaikaisesti myös ei-normatiivisuutta. Huolimatta edellä aineistostani esiin nostetuista normittavista ihanteista ja ideaaleista aineistossani esiintyy myös joukko ei-normatiivisia heteroseksuaalisia haluja. Sallitun seksuaalisuuden rajoihin mahtuu moninaisten nautintojen joukko. Seuraavassa katkelmassa ainoastaan kivun tuottaminen ja nöyryyttäminen rajataan sallitun seksuaalisuuden ulkopuolelle.

”Niin kauan kuin tietty seksiakti ei tuota kipua tai nöyryytystä kummallekaan teistä, älä kutsu sitä

'epänormaaliksi' tai syytä itseäsi tai kumppaniasi halusta kokeilla sitä.” (*Seksiäily* 2003, 176)

Katkelmasta on vaikea päätellä, millaiseen kipuun ja nöyryyttämiseen siinä viitataan. Sadistiseen ja masokistiseen seksuaaliseen käyttäytymiseen viitataan *Seksiäilyssä* ainoastaan yksittäisessä kohdassa, jossa se tuodaan esiin pienen vähemmistön harjoittamana seksuaalisuuden muotona (*Seksiäily* 2003, 165-166).

Hyvän olon seksissä esitetään, että ”raja tavallisen seksin ja sadomasokistisen seksin leikittelyn välillä on usein veteen piirretty viiva” (*Hyvän olon seksiä* 2010, 138). Kirjoittaja tuo esiin myös käsityksensä sadomasokististen fantasioiden yleisyydestä sekä sen, että sosiaaliset normit ovat rajoittamassa seksuaalisuuden toteuttamisen mahdollisuuksia. *Hyvän olon seksissä* sadomasokismia ei määritellä pienen vähemmistön harjoittamaksi seksuaalisuuden muodoksi eikä tehdä jyrkkää erottelua ”tavallisen seksin” ja sadomasokistisen seksin välille, vaan niiden välinen raja nähdään häilyvänä. *Hyvän olon seksissä* käsitys sadomasokismista on hyvin positiivinen ja sen kuvataan voivan parhaimmillaan ”auttaa ihmistä kyseenalaistamaan ulkopuolelta asetettuja seksuaalisia toimintamalleja ja löytämään uusia ulottuvuuksia omasta seksuaalisuudestaan” (*Hyvän olon seksi* 2010, 139). Sadomasokismia positiivisena seksuaalisuuden muotona käsitellään myös esimerkiksi kirjassa *Seksi-iloa* (2000, 63-65).

Heteroseksuaalisuus esitetään usein yhtenäisenä kategoriana ja huomiotta jää heteroseksuaalisuuden moninaisuus (Jackson 1996, 29). Vaikka käsitys normatiivisesta heteroseksuaalisuudesta määrittää ja hierarkisoi heteroseksuaalisuutta, niin ajan kuluessa muuttuvat myös käsitykset siitä, mikä on normatiivista heteroseksuaalisuutta. Rossi (2006, 24-25) tuo esiin Gayle Rubinin 1980-luvulla ilmestyneessä artikkelissaan ”*Thinking Sex*” esittämän ajatuksen siitä, kuinka ”pahaksi, epänormaaliksi ja luonnottomaksi” seksuaalisuudeksi homoseksuaalisuuden ohella on määritelty myös, avioliiton ulkopuolinen, lisääntymiseen johtamattoman, promiskuiteettinen, kaupallinen, yksin tai ryhmässä harjoitettu, sukupolvirajat ylittävä, julkisella paikalla toteutettu, pornografinen, seksivälineillä harjoitettu ja sadomasokistinen seksi. Rossin mukaan osa Rubinin esittämistä epänormaaleiksi määritettyistä seksikäytännöistä olisi liukunut kuluneiden vuosikymmenien aikana hyväksytyiksi heteroseksuaalisuuden toteuttamisen muodoiksi.

Populaarissa seksologiassa ainoastaan sukupolvirajat ylittävä seksuaalisuus jää huomiotta, mutta muut Rubinin listaamat seksuaalisuuden muodot ovat mukana eikä niihin voida nähdä enää 2000-luvulla liittyvän ankaraa tuomitsevuutta, kyseenalaistamista kylläkin. Luvussa kolme toin esimerkiksi esiin pornografiaan liittyviä myönteisiä käsityksiä, jotka ovat aineistossani yleisiä. Vallitsevan porno myönteisyyden vastapainona on alkanut esiintyä myös pornon kyseenalaistavia näkemyksiä. Pornografian kyseenalaistavissa näkemyksissäkään ei kuitenkaan ole havaittavissa ankaraa kieltämistä, vaan kyseenalaistamiseen pyritään valtasuhteita avaavan itserefleksiivisyyden ja

pornon kaupallisuuden kritiikin kautta.

Toisena esimerkkinä vielä 1980- luvulla normatiivisen heteroseksuaalisuuden ulkopuolelle jäsenyneestä seksuaalisuuden muodosta haluan tuoda esiin seksin harrastamisen julkisella paikalla. *Sensuellissa naisessa* julkisella paikalla harrastettavaa seksiä käsitellään omassa kappaleessaan. Tekstin sävy ei ole tuomitseva, vaan siinä halutaan tuoda esiin, kuinka ”jotkut ihmiset (sekä miehet että naiset) kokevat sellaisen toiminnan luovan virkistävää vaaran tunnetta” (*Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto*. 2009, 141). Kirjoittaja ei tuomitse julkisella paikalla harjoitettavaa seksiä, mutta haluaa kuitenkin tuoda esiin siihen liittyviä ongelmia, esimerkiksi sen, että joku ohikulkija, joka havaitsee, mitä on tekeillä, voi hälyttää poliisin paikalle. *Sensuellissa naisessa* hyväksytyksi julkisella paikalle harjoitetuksi seksiksi määrittyy sellainen, joka kuitenkin onnistutaan pitämään salassa ulkopuolisilta. (mt. 141-142.)

Lisääntymisen on nähty pitkään kuuluvan olennaisena osana heteroseksiiin, jopa siinä määrin, että lisääntymään tähtäämätön seksuaalisuus on ymmärretty tuomittavana. Omassa aineistossani heteroseksuaalisuutta ja lisääntymistä ei enää linkitetä kovinkaan vahvasti yhteen. Lisääntymiseen viitataan vain yksittäistapauksissa. Heteroseksiiä määrittääkin lisääntymisen sijaan nautinto. Lisääntymiseen viitataan mahdollisuutena, mutta heteroseksuaalisuutta ei johdeta lisääntymisestä. Lisääntymistä keskeisemmäksi ymmärretään yhtymisen nautinto.

”Yhdynnän tavoitteena on yhtyminen, nautinto ja joskus lisääntyminenkin” (*Korkkari: Jokamiehen jännityslukemisto* 2004, 40).

Katja Yesilova (2000, 117-118) esittää seksuaalikasvatusta koskevassa tutkimuksessaan, kuinka liberaalin seksuaalisuuden etiikan korostama yksilöllinen valinnanvapaus on monipuolistanut käsitystä siitä, mikä on sopivaa seksuaalisuuden ilmaisemista. Lisääntyminen ymmärretään yhdeksi seksuaalisuuden funktioksi. Lisääntymisen ohella seksuaalisuus jäsentyy mielihyvän ja nautinnon lähteeksi. Yesilova näkeekin, että seksuaalikasvattajien tavoitteena on edistää seksuaalimyönteistä kulttuuria, jossa iloinen ja elämää rikastuttava seksuaalisuus halutaan tuoda kaikkien ulottuville. Seksuaaliliberaalissa hengessä korostuu yksilön vapaus ilmaista seksuaalisuuttaan itselleen sopivalla tavalla.

Käsitys yhdynnästä heteroseksuaalisuuteen automaattisesti kuuluvana on mahdollisesti menettänyt itsestään selvän asemansa lisääntymiskeskeisyydestä siirryttäessä nautintokeskeisyyteen. Heteroseksuaalinen kanssakäyminen ei näyttäydykään parhaimmillaan enää silloin, kun suoritetaan lisääntymisen mahdollistava yhdyntä. Seksuaalisen nautinnon ollessa tärkein päämäärä heteroseksuaalisen kanssakäymisen voidaan nähdä olevan parhaimmillaan vaikkapa keskinäisessä masturboinnissa.

” -- nyt päätättekkin rajoittua keskinäiseen masturbointiin. -- Tällainen molemminpuolisen hännäämistekniikan tuottama orgasmi on usein paljon voimakkaampi kuin tavanomaisessa yhdynnässä koettu.” (Seksi-iloa. Ideoita nautinnolliseen rakasteluun 2000, 57.)

Aineistoni valossa näyttää siltä, että siirtyminen lisääntymiskeskeisyydestä nautintokeskeisyyteen, on monipuolistanut heteroseksin muotoja. Heteroseksuaalisuus ei jäsenny suhteessa lisääntymiseen vaan nauttivaan ruumiillisuuteen. Nautintoihin keskittyvä ruumiillisuus on tuonut mukanaan myös erilaisen tavan käsitellä masturboimista. Pyrkimys sanojen masturbaatio ja itsetyydytys korvaamiseen toisenlaisilla, positiivisempia mielikuvia herättävillä termeillä tuntuu olevan yleinen. *100 kysymystä naisesta ja seksistä*- kirjassa (2005, 16-17) tuodaan esiin, kuinka ” -- vanhoillisista, syyllisyyttä ja häpeää aiheuttavista nimityksistä on tietoisesti haluttu päästä pois” (*100 kysymystä naisesta ja seksistä*, 2005, 16-17). Masturboimisen sijaan puhutaan itserakastelusta tai rakastelusta itsensä kanssa sekä sooloseksistä (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 16-17; *Hei beibi, mä oon tulta!*, 199). Aikaisemmin käytössä olleisiin sanoihin masturbaatio, onania ja itsetyydytys sisältyy häpeällisyyden ja saastaisuuden leima. Latinan kielestä peräisin oleva masturbointi -sana on sananmuokaisestikin tarkoittanut itsensä saastuttamista (ks. esim. *100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 16). Sävyero esimerkiksi itserakastelun ja itsetyydytyksen välillä on ilmeinen.

Sooloseksiksi esitetään olennaisena osana seksuaalisuutta. Omasta ruumiillisuudesta nauttiminen esitetään toivottavana.

”Seksuaalinen mielihyvä ja tyytyväisyys ovat lähelläsi, sinun omissa käsissäsi, seurustelet tai et. Itsesi hyvänä pitäminen ja itserakastelu ovat elämänmittainen voimavara, josta voit nauttia aina kun siltä tuntuu.” (*Hei beibi, mä oon tulta! Nuoren oma seksikirja*, 199.)

”Koulun vessassa voi käväistä nopeasti vetämässä kuivat, tai sitten tilanteesta voi rakentaa kotona pitkän ja nautinnollisen juhlahetken hämärässä valaistuksessa ja hyvän musiikin soudessa taustalla” (*Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* 2005, 113).

Jälkimmäisessä katkelmassa masturboimisen kuvataan voivan olla romanttista tunnelmointia itsekseen omassa ruumiillisuudessaan. Masturboimista ei kuvata lainauksissa pelkästään mekaanisena tarpeiden tyydyttämisenä.

100 kysymystä naisesta ja seksistä -kirjassa halutaan tietoisesti purkaa sitä tabuluonteisuutta, joka naisten harjoittamaan sooloseksiin yhä liitetään ja naisten sooloseksiksi esitetäänkin hyvin yleisenä ja toivottavana asiana. Naisten sooloseksin kuvataan mahdollistavan naisille orgasmin, joka ” -- voi

olla kymmenkertainen voimakkuudeltaan verrattuna yhdynnässä saatavaan” (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 18-19). Tässä valossa itsensä hyväily esitetään naisille yhdyntää nautinnollisempana vaihtoehtona. Naisten ruumiillisuuden käsitteleminen ilman, että yhdyntää automaattisesti ensisijajaisetaan, on varmasti omiaan lisäämään naisten tietoisiksi tulemista omasta kehostaan ja niistä seksuaalisista tarpeista, joita naisilla itsellään on.

Seuraavassa katkelmassa *Kalun käyttöoppaasta* halutaan myös purkaa naisen itsetyydytykseen liittyvää tabuluonteisuutta.

”Pojat puhuvat usein estottomasti itsetyydytyksestä, kun taas tytöt useinkin vaikenevat siitä, mitä tapahtuu kun kukaan ei näe. Se ei tarkoita, että tytöt masturboisivat harvemmin, naiselliset halut ja naisten seksuaalisuus vain ovat yhä edelleen melko herkkiä aihealueita. -- Tytöt oppivat jo varhain, että heidän seksuaalisuutensa on jollain lailla salaista tai jopa hävettävää. Ihmisillä on kautta aikojen ollut vaikeuksia hyväksyä naisten seksuaalisia haluja, vaikka ne ovat ihan yhtä voimakkaita kuin miestenkin.” (*Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolielämään* 2005, 114-116.)

Tyttöjen vaikeneminen itsekseen harjoitetusta seksuaalisuudesta liitetään lainauksessa kulttuuriimme, jossa naisten seksuaalisuus on yhä jossain määrin tabu. *Kalun käyttöoppaassa* painotetaan nimenomaan sitä, että käsitykset naisen seksuaalisuudesta ovat kulttuurin luomia.

100 kysymystä naisesta ja seksistä -kirjassa onnistutaan hyvin purkamaan naisten itsensä hyväilemiseen liittyvää syyllisyyttä, mutta samanaikaisesti naisten satunnaisiin seksisuhteisiin suhtaudutaan hyvin negatiivisesti.

”On huomattavasti suositeltavampaa harrastaa sooloseksiä omin käsin omalla sohvalla kuin heittäytyä satunnaisen kumppanin kanssa yhdyntään. Satunnaisista ohikulkijoista koituu varsin vähän iloa, sen sijaan häpeää, syyllisyyttä ja tautiriskejä sitäkin enemmän.” (*100 kysymystä naisesta ja seksistä* 2005, 19.)

Naisten satunnaisten seksisuhteiden kuvaaminen tällaisesta näkökulmasta tuntuu varsin erikoiselta aikana, jolloin esimerkiksi seksin ostamisesta on tullut siinä määrin arkipäiväistä, että YTHS: n matkalle lähtijän muistutuslistassa voidaan muistuttaa kondomin tarpeellisuudesta seksipalveluja ostettaessa.¹ On erikoinen oletus, että naiset tuntisivat syyllisyyttä ja häpeää satunnaisista seksisuhteistaan aikana, jolloin miesten seksipalvelujen ostaminen näyttäytyy joissakin yhteyksissä kyseenalaistamattomana normina eikä missään määrin häpeällisenä asiana.

On vaikea ymmärtää, miksi naisten oletetaan tuntevan satunnaisista seksisuhteistaan ilon

¹ Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön terveysneuvonnan tueksi tuottamat julisteet. http://www.yths.fi/filebank/726-Matkalla_sarja.pdf [online, viitattu 5.5.2011]

sijasta häpeää ja syyllisyyttä. On myös erikoista, että seksipalveluja ostavien tautiriskit ovat minimoitavissa kondomin käytön avulla, mutta naisten satunnaisten seksisuhteiden kohdalla kondomin käyttöä ei esitetä mahdollisuutena tautiriskien vähentämiseksi, vaan naisten kohdalla ainoaksi hyväksi keinoksi suositellaan pidättäytymistä satunnaisesta seksistä kokonaan. Tällaisen kannanoton voi tulkita viestivän yleisestä ilmapiiristä, jossa naisten seksuaaliseen aktiivisuuteen suhtaudutaan yhä kielteisemmin kuin miesten.

Sooloseksiä käsittelevissä kohdissa laajennetaan myös käsitystä siitä, mitkä ylipäättään ovat erogeenisia ruumiinosia. Ihmisen seksuaalista ruumiillisuutta ei pelkistetä käsittämään ainoastaan sukupuolielinten aluetta, vaan nauttivan ruumiillisuuden pintaa laajennetaan.

”Muista, ettei itsetyydytys ole vain sp-elinten rassaamista, vaan sinusta löytyy lukemattomia, ihania, tuntevia, kiihottavia kohtia” (*Hei beibi, mä oon tulta! Nuoren oma seksikirja*, 203).

Feministisessä tutkimuksessa on kritisoitu seksuaalisen ruumiillisuuden rajoittamista peniksen, vaginan ja rintojen alueelle, sillä se kaventaa eroottisuuden aluetta (Butler 2006, 199). Tarkastelemisani kirjoissa käsitys seksuaalisesta ruumiillisuudesta laajentuu kattamaan genitaaleihin keskittymistä kokonaisvaltaisemmin aistillisen, eroottista mielihyvää tuntevan ruumiin.

Nauttivaan ruumiillisuuteen keskittymisen voidaan tulkita liittyvän osaltaan myös kulttuurin individualisoitumiseen. Esimerkiksi 1950-luvun avioliitto-oppaissa tähdennettiin, ettei avioliiton ensisijaisena tarkoituksena ollut yksilön onni, vaan yhteinen hyvä (Urponen 2010, 90). Yhteisön etu ylettyi määrittämään myös yksilön henkilökohtaisia suhteita. 2000-luvun seksi-oppaissa ja seksuaalikasvatusoppaissa puolestaan etsitään nimenomaan yksilön nautintoa.

Eroottinen mielihyvä ei paikannu perinteiseen heteroseksuaaliseen yhdyntään, jossa nainen on penetroitavana ja mies penetroitavana, vaan eroottisen mielihyvän kokemusalue laajenee.

”Miehet fantasioivat myös tilanteesta, joissa nainen/mies työntää sormen heidän peräaukkoonsa. -- Hiten mukaan suhteellisen useat miehet pitävät kyseistä tilannetta erittäin miellyttävänä. Hiten mukaan miehet nauttivat paineen ja täyttymisen tunteesta, jota peräaukkoon työnnetty sormi tai esine tuottaa. Monet miehet saavat siten myös orgasmin.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 210.)

Miehen seksuaalinen ruumiillisuus jäsentyy katkelmassa perinteisestä miehen penetroitavaa roolia korostavasta näkemyksestä poikkeavalla tavalla. Mies kuvataan vastaanottavana ja täyttymisen tunteesta nauttivana. Miehen seksuaalista ruumiillisuutta on luonnehtinut ejakuloiva siittäjäruumis (Juvonen 2006, 75). Lainauksessa käsitys miehen seksuaalisesta ruumiillisuudesta laajentuu ja käsitys miehen kehon orgastisista ulottuvuuksista monipuolistuu. Katkelmassa myös ylittyy heteronormatii-

vinen asetelma, sillä penetroivaksi osapuoleksi kuvataan joko nainen tai mies.

Miehen seksuaalisen ruumiillisuuden mahdollisuudet laajenevat myös seuraavassa katkelmassa, jossa miehen orgasmi nähdään mahdollisena myös ejakulaatiosta irrallisena: ”Joidenkin miesten nännit ovat erittäin herkäät ja niiden stimulaatio voi johtaa jopa orgasmiin (ilman ejakulaatiota)” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 375). Kun käsitys miehen seksuaalisesta ruumiillisuudesta laajentuu koskemaan peniksen ohella muitakin ruumiinosia, voidaan sen ajatella mahdollistavan heteroseksuaalisten seksikäytäntöjen monipuolistumista.

Ryhmäseksi esitetään aineistossani lähes jokaisessa teoksessa yhtenä yleisimpänä fantasiana. Toisinaan ryhmäseksi määritellään normatiivisen heteroseksuaalisuuden rajoihin sopimattomana, kuten aikaisemmin toin esiin, mutta siihen suhtaudutaan myös ilman kielteisyyttä, kokeilemisen arvoisena heteroseksuaalisuuden muotona. Yksiavioisuutta ei pidetä itsestään selvänä heteroseksuaalisuuden muotona, vaan heteroseksuaalisuuden kuvataan voivan olla myös moniavioista.

”Ehkä vaimosi on valmis jakamaan sinut toisen henkilön kanssa mutta vain siinä tapauksessa, että et suutele kolmatta osapuolta huulille. Miehesi voi olla valmis jakamaan sinut toisen henkilön kanssa mutta vain siinä tapauksessa, että tämä ei suutele häntä huulille.” (*Seksi- harrastajan opas. Tärkeimmät tiedot, tekniikat ja apuvälineet toimintojen optimoimiseksi* 2010, 169.)

”Ryhmäseksifantasiassa nainen kuvittelee olevansa usean naisen tai miehen kanssa. Usein nainen kuitenkin fantasioi, että yksi mies hyväilee hänen rintojaan, toinen suutelee häntä ja kolmas yhtyy häneen.” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 129.)

Jälkimmäisessä katkelmassa naisen ryhmäseksifantasian esitetään ensin pitävän sisällään useita naisia tai miehiä. Seuraavassa lauseessa naisen kuvataan kuitenkin usein fantasioivan useammasta miehestä ja näin ryhmäseksifantasia kiinnitetään heteroseksuaaliseen haluun.

Ensimmäisessä katkelmassa ryhmäseksin mahdollistavaksi esitetään sitä, ettei siihen liittyisi suutelemista. Suuteleminen liitetään intiimiyteen ja tunteisiin, jolloin voi ajatella, että ryhmäseksissä mukana oleva osapuoli nähdään mahdollisena, jos se ei millään tavoin kyseenalaista sitä romanttisen rakkauden ideaa, joka heteroseksuaaliseen parisuhteeseen ja avioliittoon liitetään. Seksiin voidaan ottaa kolmas osapuoli mukaan, mutta ainoastaan osallistumaan fyysiseen aktiin. Tunteiden tasolla kolmannella osapuolella ei tunnu olevan asiaa heteroseksuaalisen rakkaussuhteeseen.

Jokamies homona – seksuaalisuuden toisin toistamista

Heteronormatiivisuuden voi nähdä läpäisevän aineistoni lähes kauttaaltaan. Oletus heteroseksuaalisuudesta ohjaa myös minua lukijana, sillä luin fiktiivistä kertomusta *Korkkarista* olettaen aluksi, että kyseessä on miehen naiseen kohdistuva katse.

”Mikä perse. Hyvin muodostuneet tiukat pakarat. Näen lihasten liikkuvan tahdissa, kun hän kävelee. Voisin varmasti katsella pelkästään noita pakaroita tuntikausia. Miltähän niitä tuntuisi silittää tai puristella tai miltä tuntuisi painautua niitä vasten kulli kovana. Hän lähtee juoksemaan, pakarat tärisevät kutsuvasti jokaisella askeleella. -- Olen jumaloinut noita pakaroita niin kauan kuin muistan. Salaa tietenkin, en voi kertoa kenellekään.” (*Korkkari. Jokamiehen jämmityslukemisto* 2004, 209.)

Takapuoleen suuntautuva objektivoiva katse ohjaa aluksi lukemaan kertomusta kertomuksena heteroseksuaalisen miehen seksuaalisesta halusta. Lopussa kuitenkin paljastetaan, että kertomuksen miespäähenkilön seksuaalisen halun ja ihastuksen kohde on mies nimeltä Ville.

Kertomuksen viesti tuntuu olevan, että homoseksuaalisuutta epänormaalina pitävän ilmapiirin vuoksi jotkut ihmiset jäävät hyvin yksin. Kertomuksen päähenkilö kuvaa toistuvasti, kuinka hänellä ei ole ketään ystävää, jonka kanssa hän voisi ihastuksestaan ja seksuaalisen halunsa kohteesta puhua. Kertomuksen homoseksuaalilla ei ole mahdollisuutta ilmaista tunteitaan ihastukselleen, mutta hänellä ei ole mahdollisuutta myöskään puhua asiasta kenellekään. Homoseksuaalisuus on olemassa *Korkkarissa* ainoastaan toteutumattomana fantasiana. Homoseksuaalisuuden käsitteleminen samalla tavoin mutkattomasti kuin heteroseksuaalisuutta käsitellään, tuntuu yhä olevan mahdotonta eikä *Korkkarissa* esimerkiksi käsitellä homoseksuaalien perheen perustamista eikä seurustelusuhteita kuten heteroseksuaalien kohdalla.

Homoseksuaalisuuden hyväksyntään yhteiskunnassamme otetaan kantaa myös seuraavassa katkelmassa, jossa sille, että naiset eivät lähde toteuttamaan naisiin kohdistuvia seksuaalisia fantasioita, esitetään syyksi homoseksuaalisuuteen liittyvät ennakkoluulot.

”Fantasia seksistä toisen naisen kanssa ei kuitenkaan tee ketään lesboksi. -- On melko todennäköistä, että moni nainen haluaisi toteuttaa oikeassa elämässä fantasiansa seksistä toisen naisen kanssa. Ennakkoluulojen vuoksi suurin osa kuitenkin torjuu tämän mielestään. Kuitenkin yhteiskunta sallii helpommin naisten kuin miesten välisen seksuaalisen kanssakäymisen.” (*Naisen seksuaalisuus* 2003, 127-128.)

Katkelmassa puhutaan monista naisista, jotka ilman homoseksuaalisuuteen liitettyjä ennakkoluuloja

olisivat halukkaita toteuttamaan seksuaalisuuttaan naisen kanssa. Lisäksi esitetään, ettei fantasiointi seksistä toisen naisen kanssa tee kenestäkään lesboa. Ymmärrys naisen seksuaalisuudesta jäsenyyksiä lainauksessa biseksuaaliseksi, jossa vallitsevien ennakkoluulojen vuoksi ainoastaan seksuaalisuudella miehen kanssa on mahdollisuudet toteutua.

Edellisessä katkelmassa tuodaan esiin, kuinka yhteiskunnassamme naisten välinen seksuaalisuus on hyväksyttävämpää kuin miesten. Tästä hyväksyttävämmyydestä ei tunnu kuitenkaan automaattisesti seuraavan, että naisten välinen seksuaalisuus olisi myös näkyvämmiin esillä. Aineistossani miesten välisellä seksuaalisuudella on näkyvämpi rooli. Tämä tulee esiin esimerkiksi siinä, että miesten välistä seksuaalisuutta käsitellään monipuolisemmin sekä siinä, että *Naisen/miehen seksuaalisuus* -kirjasarjassa ainoastaan *Miehen seksuaalisuudessa* on oma lukunsa homoseksuaalisuudesta. Naisten välisen seksuaalisuuden piiloinen rooli liittyy siihen diskursiiviseen hiljaisuuteen, joka vallitsee naisen seksuaalisuuden kohdalla yleisemminkin. Seksuaalisuutta jäsenetään miehen seksuaalisesta ruumiillisuudesta ohjautuvana, jolloin myös miesten välinen seksuaalisuus saa enemmän diskursiivista näkyvyyttä kuin naisten välinen seksuaalisuus.

Maskuliinisuuteen liitetään seuraavassa lainauksessa mielenkiintoisella tavalla toisen miehen ”ottaminen”.

”Maskuliinisen mallin omaksuneiden miesten mielestä toisen miehen ottaminen seksuaalisesti on erittäin nautinnollinen tapa osoittaa voimaa ja dominointia. D. McKirman mukaan maskuliinisten miesten mielestä seksi toisen miehen kanssa on sallittu silloin, kun kyse on puhtaasti vain seksistä, johon ei liity mitään intiimimpää, kuten hyväilyä tai suuteluja. Roolinäkemysten mukaan mies, joka ottaa seksuaalisesti toisen miehen, nähdään heteroseksuaalisena ja maskuliinisenä. Vastaanottavassa asemassa oleva mies taas on feminiininen ja homoseksuaalinen. Huomattavaa on, että joissakin kulttuureissa seksikumppanin sukupuoli ei ole miehyyden kannalta olennainen seikka. Ratkaisevaa on, minkä roolin henkilö seksuaalisessa kanssakäymisessä ottaa. Esimerkiksi latinokulttuureissa biseksuaalinen käyttäytyminen ei kyseenalaista miehen heteroseksuaalisuutta ja maskuliinisuutta.” (*Miehen seksuaalisuus* 2003, 224.)

Katkelmassa korostetaan, että aktiivisessa ”ottajan” roolissa olevan miehen heteroseksuaalista identiteettiä ei olisi useidenkaan näkemysten mukaan tarpeellista kyseenalaistaa miesten välisen seksin kohdalla. Seksuaalisuutta määriteltäessä seksikumppanin sukupuolta tärkeämmäksi nostetaan maskuliininen seksuaalisesti aktiivinen ”ottajan” rooli.

Luvussa kolme osoitin, kuinka seksologisessa kirjallisuudessa seksuaalinen toimijuus määrittyy sukupuolittamisen kautta. Naisten seksuaalinen rooli määritellään usein passiiviseksi, miesten puolestaan aktiiviseksi. Edellisen lainauksen valossa tällainen jako seksuaalisesti aktiiviseen ja

passiiviseen toimijaan käy ymmärrettäväksi heteroseksuaalisuuden edellytyksenä. Heteroseksuaalinen maskuliininen identiteetti kuvataan mahdolliseksi ainoastaan ”ottajan” roolissa. ”Ottajan” roolin kuvataan olevan heteroseksuaalisuuden määrittäjänä niin voimakas, ettei edes miehen ”ottaminen” voi kyseenalaistaa heteroseksuaalista identiteettiä. ”Ottajan” roolista luopumisen puolestaan esitetään kyseenalaistavan heteroseksuaalisen identiteetin, mutta myös maskuliinisen identiteetin.

Seksuaalisella roolilla ollessa näin suuri merkitys heteroseksuaalisessa järjestyksessä käy naisten ohjaaminen passiiviseen seksuaaliseen toimijuuteen ja miesten puolestaan aktiiviseen toimijuuteen ymmärrettäväksi yhtenä heteroseksuaalisen järjestyksen ylläpidon keinona. Heteroseksuaalisessa järjestyksessä miehen passiivisella roolilla seksuaalisessa kanssakäymisessä voidaan nähdä olevan maskuliinista sukupuoli-identiteettiä kyseenalaistava vaikutus. Toisilleen vastakkaisiksi sukupuoliteuttu sukupuoli-identiteetit ovat heteroseksuaalisen järjestyksen elinehto, jolloin maskuliinisen sukupuoli-identiteetin kyseenalaistuminen on uhka myös heteroseksuaaliselle järjestykselle.

Edellisessä katkelmassa mielenkiintoisesti kahden miehen välinen seksuaalisuus kuvataan toisen, seksuaalisesti aktiivisen osapuolen kokemana heteroseksuaaliseksi ja seksuaalisesti seksuaalisesti passiivisen osapuolen kokemana homoseksuaaliseksi. Kahden miehen välinen seksuaalisuus jäsentyy samanaikaisesti sekä hetero- että homoseksuaaliseksi. Seksuaalisesti vastaanottavana oleminen jäsentää seksuaalisen kokemuksen homoseksuaaliseksi ja miehen sukupuoli-identiteetin feminiiniseksi. Katkelmassa homoseksuaalisuus ja feminiinisyys kytkeytyvät toisiinsa.

5. Lopuksi

Kenen seksuaalisuus?

Populaarissa seksologiassa käsitystä seksuaalisuudesta määrittää sukupuoliero, falloentrismi ja heteronormatiivisuus. Naiset ja miehet sukupuolittuvat keskenään vastakkaisiksi seksuaalisiksi toimijoiksi. Sukupuolieron korostamisen kautta seksuaalisuus sukupuolittuu. Seksuaalisuuden sukupuolittuessa seksuaaliset toimijat jakautuvat aktiiviseen maskuliiniseen ja passiiviseen feminiiniseen toimijaan. Seksuaalisuuden päätoimijaksi määrittyy seksuaalisesti aktiivinen mies. Seksuaalisuuden diskurssi rakentuu falloentrisenä. Falloentrisessä seksuaalisuuden diskurssissa naisen ruumiillisuudesta kumpuava autonominen seksuaalisuus edustaa aineistossa hiljaisuutta. Seksuaalisuus määrittyy pääsääntöisesti miehisestä seksuaalisesta halusta käsin, jolloin naisen paikaksi seksuaalisuuden diskurssissa jää miehisen halun palveleminen. Heteroseksuaalisessa seksissä nainen ja mies eivät määrity tasavertaisiksi seksuaalisiksi toimijoiksi, sillä miehen seksuaalinen halu ohjaa naista tuottamaan itsestään miehen halua palvelevia vaikutelmia. Sukupuolihierarkkisuus läpäisee heteroseksuaalisuuden. Naisen seksuaalisuus määrittyy heteroseksuaalisessa järjestyksessä miehen halua heijastelevaksi vaikutelmaksi. Naisen seksuaalisuus määrittyy heteroseksuaalisessa järjestyksessä miehelle esitettäväksi esitykseksi: naisen seksuaalisuus on kuin kuori ilman sisältöä. Seksuaalisuuden jäsenydessä falloentrisenä on ymmärrettävää, että prostituutio ja pornografia ovat olennainen osa heteroseksuaalista järjestystä. Pornografia ja prostituutio takaavat sen, että nainen pelkistyy miehen halun ja tarpeen tyydyttäjäksi.

Populaarissa seksologiassa seksuaalisia fetissejä käsitellään lähes yksipuolisesti osana miehen seksuaalisuutta. Niiden esitetään olevan normi miehillä, muttei naisilla. Seksuaalisuuden määrittyessä falloentrisenä, naisen ruumiillisuudesta kumpuava seksuaalisuus jää näkymättömäksi seksuaalisuuden diskurssissa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, ettei naisilla nähdä olevan seksuaalisia fetissejä. Falloentrisessä seksuaalisuuden diskurssissa naisella ei ole autonomista seksuaalista ruumiillisuutta, joten näin naisella ei seksuaalisuuden diskurssissa voi olla osallisuutta myöskään fetisseihin. Fetissit kuuluvat seksuaalisuuden miehelle subjektille.

Seksuaalisuuden diskurssissa nimenomaan miehelle seksuaalisuudelle etsitään normista poikkeavia seksuaalisuuden toteuttamisen tapoja. Seksuaalisuuden rakentuessa falloentrisenä miehisen normin varaan seksologisessa kirjallisuudessa ollaan huolissaan nimenomaan miehen seksuaalisesta hyvinvoinnista. Vaatimus seksuaalisesta aktiivisuudesta nähdään toisinaan miesten kohdalla rasitteena, jolloin miehen seksuaalisen hyvinvoinnin kannalta nähdään tarpeellisena tarjota miehelle mahdollisuus vaihtoehtoisesti toteuttaa seksuaalisuuttaan passiivisessa roolissa. Naisille

puolestaan ei pyritä etsimään ja tarjoamaan vaihtoehtoisia mahdollisuuksia toteuttaa seksuaalisuuttaan aktiivisessa roolissa, vaikka seksuaalisuuden diskursseissa naisille määrittyvä paikka seksuaalisesti passiivisena on varmasti yhtäläillä taakka ja rasite useille naisille samalla tavoin kuin aktiivinen rooli on taakka miehille. Fallosentrisessä seksuaalisuuden diskurssissa naisen seksuaalisuuden näkymättömyys merkitsee sitä, ettei naisen erilaisten seksuaalisten tarpeiden tyydyttämisestä tarvitse olla huolissaan. Fallosentrisuus leimaa heteroseksuaalisuuden ohella myös homoseksuaalisuutta siinä, että nimenomaan miesten välinen seksuaalisuus saa populaarissa seksologiassa runsaammin huomiota kuin naisten välinen seksuaalisuus.

Fallosentrisen seksuaalikäsitys määrittää sitä, kenen seksuaalisesta halusta käsin heteroseksuaalisuutta toteutetaan, mutta myös sitä kenelle heteroseksuaalisessa järjestyksessä tarjotaan mahdollisuus toistaa sukupuoltaan ja seksuaalisuuttaan toisin. Analyysin kohteena olleessa seksologisessa kirjallisuudessa seksuaalisuus jäsentyy lähtökohtaisesti fallosentrisenä, jolloin myös sukupuolen ja seksuaalisuuden toisin toistamista tarjotaan nimenomaan miehille. Naisen ruumiillisuudesta kumpuavan seksuaalisuuden ollessa lähtökohtaisesti vaiennettua, on ymmärrettävää, ettei sille ole myöskään mahdollisuutta etsiä ja esittää toisin toistamisen mahdollisuuksia; näkymätöntä on mahdoton toistaa toisin.

Heteronormatiivisuus näkyy populaarissa seksologiassa heteroseksuaalisuuden hiljaisuutena itsestään. Heteroseksuaalisuus tuodaan esiin nimettynä ainoastaan silloin, kun heteroseksuaalisuuden itsestään selväksi ymmärretty asema on uhattuna. Heteronormatiivisuus näkyy myös siinä tavassa, miten homoseksuaalisuus merkityksellistetään seksuaalisuuden diskurssissa pelon ja huolen aiheeksi. Seksuaalisuuden diskurssi muotoutuu yksilöllisen valinnanvapauden periaatteen mukaisena. Seksuaalisuuden muodot eivät kuitenkaan ole järjestäytyneet valinnan kohteina keskenään samanarvoisiksi, vaan heteroseksuaalisuus näyttäytyy muita seksuaalisuuden muotoja toivottavampana valintana.

Populaarissa seksologiassa lisääntyminen ei määritä seksuaalisuutta enää samalla tavoin kuin aiempina vuosikymmeninä. Lisääntymiskeskeisyydestä nautintokeskeisyyteen siirtymisen voidaan nähdä avanneen sellaisia seksuaalisuuden toteuttamisen tapoja, jotka vielä muutamia vuosikymmeniä sitten määrittyivät normin vastaisiksi seksuaalisuuden toteuttamisen muodoiksi. Populaarissa seksologiassa seksuaalisuuden erilaisia ilmenemismuotoja ei tuomita eikä perverssioista puhuta. Käsitys seksuaalisuudesta muotoutuu suhteessa yksilölliseen valinnanvapauteen. Foucault'n ajatus seksuaalisen halun muotojen moninaistumisesta seksuaalisuuden diskurssissa näkyy populaarissa seksologiassa.

Heteronormatiivisessa järjestyksessä lisääntymiskeskeisyydestä nautintokeskeisyyteen siirtymisen voidaan nähdä lisänneen seksuaalisuuden toteuttamisen mahdollisuuksia heteroseksuaalisuuden sisällä tuoden normatiivisen heteroseksuaalisuuden piirin joukon seksuaalisen halun muotoja, jotka aikaisemmin jäsentyivät ei-normatiivisiksi. Seksuaalisuus merkityksellistyy lähtökohtaisesti

fallosentrisenä ja heteronormatiivisena, jolloin seksuaalisuuden moninaistumisen voidaan nähdä koskettavan nimenomaan heteroseksuaalista miestä.

Populaarissa seksologiassa seksologian perinnettä uusinnetaan sukupuolittamalla naiset ja miehet keskenään vastakkaisiksi. Sukupuolieron korostamisen vaikutuksesta seksuaalisen toimijuuden paikat sukupuolittuvat populaarissa seksologiassa. Sukupuoliero korostuu erityisesti seksioppaisissa sekä opaskirjallisuudessa, jossa seksuaalisuutta lähestytään fysiologisesta näkökulmasta. Biologinen sukupuoliero ymmärretään edelleen kyseenalaistamattomana faktana huolimatta biologisen sukupuolen moninaisuudesta. Seksuaaliopaskirjallisuudessa, jossa lähestymistapa ei ole fysiologinen, sukupuolierojen korostamisesta ollaan pyritty ja osittain päästykin eroon. Sukupuolieron korostamisen sijaan käytetään sukupuolineutraalia kieltä ja puhutaan naisten ja miesten sijaan ihmisistä. Sukupuolineutraalista puhetavasta huolimatta käsitys sukupuolittuneista seksuaalisista toimijoista tulee paikka paikoin esiin.

Sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursseissa olisi tärkeää korostaa biologisen sukupuolen moninaisuutta, jotta käsityksestä sukupuolieron olemassa olosta biologisena faktana päästäisiin eroon. Biologisen sukupuolen ymmärtäminen moninaisena mahdollistaisi sen, että seksuaalisuutta olisi mahdollista käsitellä myös fysiologisesta näkökulmasta nais/mies-dikotomian ylittäen.

Sukupuolieron, fallosentrismin ja heteronormatiivisuuden kritiikki

Populaarissa seksologiassa sukupuoli, fallosentrismi ja heteronormatiivisuus toimivat foucault'laittain ilmaistuna ääninä, jotka liikuttavat puhetta sisältä päin. Sukupuoliero, joka sukupuolittaa naiset ja miehet vastakkaisiksi sekä fallosentrismi ja heteronormatiivisuus toimivat populaarissa seksologiassa metadiskursiivisena tasona, jonka avulla on mahdollista selittää ja tulkita yksittäisiä lausumia ja lausumista koostuvia yhtenäisiä, tekstien välisiä diskursseja ja diskursiivisia muodostelmia.

Metadiskursiivisen tason paikantamisessa toimijuus, toistot ja hiljaisuudet toimivat hyödyllisenä apuvälineenä aineistoa analysoitaessa. Katseen kohdistuessa analyysissä toimijuuksiin, mahdolliseksi tulee paikantaa aineistosta erilaisia sukupuolittuneita toimijuuden paikkoja. Sukupuolittuneiden toimijuuksien analysoimisen kautta muodostuu käsitys sukupuolittuneesta seksuaalisuudesta. Populaarissa seksologiassa käsitys seksuaalisuudesta nojaa sukupuoliin. Huomion kiinnittäminen toistoihin ja toisteisuuteen tuo esiin analysoitavien tekstien välistä samankaltaisuutta. Keskinäisen

samankaltaisuuden hahmottaminen liittyy yksittäiset lausumat yhtenäisiksi teemoiksi ja diskursseiksi. Butlerilainen käsitys sukupuolesta erilaisina toistotekoina konkretisoituu. Sukupuolta toistetaan kerta toisensa jälkeen samankaltaisena. Toisteisuus tuottaa metadiskursiivisen tason, jossa sukupuoli ja seksuaalisuus jäsenyvät kyseenalaistamattomiksi itsestään selvyyksiksi. Hiljaisuuksien paikantaminen tekee näkyväksi falloentrismien ja heteronormatiivisuuden hegemonista asemaa sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursseissa. Falloentrisyyden ja heteronormatiivisuuden hegemonia hiljentää seksuaalisuuden diskursseista toisenlaiset seksuaalisuuden muodot. Yksittäisten lausumien analyysivaiheessa huomion kiinnittäminen toimijuuksiin, toistoihin ja hiljaisuuksiin ohjasi hahmottamaan tekstejä yhdistäviä diskursseja, diskursiivisia muodostelmia ja metadiskursseja.

Analyysini paljastaa falloentrisyyden ja heteronormatiivisuuden aseman keskeisinä seksuaalisuuden määrittäjinä. Falloentrisen ja heteronormatiivisen seksuaalikäsityksen voidaan nähdä edesauttavan heteroseksuaalisten miesten seksuaalista hyvinvointia, mutta jos halutaan kiinnittää huomiota esimerkiksi naisten tai homoseksuaalien seksuaaliseen hyvinvointiin, on seksuaalisuutta lähestyttävä ylittämällä falloentrisen ja heteronormatiivinen tapa jäsentää seksuaalisuutta. Ainoastaan tiedostamalla falloentrismin ja heteronormatiivisuuden läpitunkevuus tavoissamme määrittää seksuaalisuutta, voidaan tehdä mahdolliseksi seksuaalisuuden jäsentäminen toisenlaisista ei-falloentristä sekä ei-heteronormatiivisista lähtökohdista. Seksuaalisuuden tasavertaisten toteutumismahdollisuuksien edistämisen kannalta falloentrismin ja heteronormatiivisuuden kritiikki on tarpeen.

Kriittinen katse on suunnattava myös sukupuolieron suuntaan, joka sukupuolittaa naiset ja miehet toisilleen vastakkaisiksi. Queer-teoreetikoiden mukaan sukupuolieron varaan rakentuvasta kahden sukupuolen mallista olisi päästävä kokonaisuudessaan eroon. Toisaalta voidaan pohtia riittäisikö vähempi. Sukupuoliero ei sinänsä ole ongelma, vaan ongelma on ennemminkin siinä, että sukupuolieroa liioitellaan ja korostetaan, jolloin vaihtoehtoisten sukupuoli-identiteettien toteutuminen käy mahdottomaksi. Sukupuolieroa merkittävämpänä ongelmana näyttäytyy sukupuolihierarkia, joka ensisijaistaa miehen ja miehisen. Seksuaalisuuden diskursseissa sukupuolihierarkia ilmenee falloentrisminä. Sukupuolihierarkian kritiikin avulla on mahdollista tasavertaistaa sukupuolten mahdollisuuksia. Sukupuolieron liioittelun kritiikki puolestaan mahdollistaisi sukupuoli-identiteettien moninaistumisen.

Populaarin seksologisen kirjallisuuden ollessa tutkimuskohteena kriittinen heteroseksuaalisuuden tutkimus näyttäytyy hedelmällisenä tapana lähestyä aineistoa. Kriittisessä heteroseksuaalisuuden tutkimuksessa huomioiduksi tulevat sekä sukupuolihierarkisuus katseen kohdistuessa sukupuolen tuottamistapoihin sekä heteronormatiivisuus katseen kohdistuessa niihin tapoihin, joilla heteroseksuaalisuus määrittyy normiksi. Kriittisen heteroseksuaalisuuden tutkimuksen voidaan nähdä olevan sidoksissa perinteiseen feministiseen tutkimuskenttään, jossa sukupuolihierarkioiden esiin tuomisella ja kyseenalaistamisella on merkittävä rooli, mutta myös queer-tutkimukseen tavassaan

analysoida ja purkaa heteroseksuaalisuuden itsestään selväksi tuotettua asemaa.

Tässä tutkielmassa olen keskittynyt siihen, miten käsitys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta on muotoutunut osana diskursiivista prosessia. Teoreettista tukea sukupuolen ja seksuaalisuuden diskursiiviseen luentaan olen saanut Judith Butlerilta. Butlerin sukupuolen ja seksuaalisuuden teoretisointia on kritisoitu siitä, että keskittyttäessä diskursseihin yksilöllinen ja kokemuksellinen puoli jää vaille huomiota: ihminen ikään kuin unohtuu. Ihmisen voidaan nähdä unohtuneen myös tässä tutkielmassa, jossa ihmisten yksilöllisillä kokemuksilla ei ole sijaa. Toisaalta sukupuoli- ja seksuaali-identiteettipoliittikalla, jota populaari seksologiakin omalta osaltaan edustaa, on merkittävä vaikutus siihen, millaisille yksilöllisille sukupuolen ja seksuaalisuuden kokemuksille tarjoutuu mahdollisuus toteutua. Diskursiivinen hiljaisuus, esimerkiksi homoseksuaalisuuden ja naisen autonomisen seksuaalisuuden kohdalla, merkitsee, ettei kyseisille ihmisryhmille tarjoudu rakennusaineita oman seksuaalisen identiteetin kehittymisen tueksi.

Huolimatta kokemuksellisen tason puuttumisesta tästä tutkielmasta näen, että myös tämän kaltaisella diskurssianalyttisellä tutkimuksella on merkitystä, sillä yksilöllinen sukupuolen ja seksuaalisuuden kokeminen ja sukupuoli- ja seksuaali-identiteettien muotoutuminen on aina enemmän tai vähemmän sidoksissa ympäröivään todellisuuteen. Jatkotutkimuksen kannalta mielekkäänä näyttäisi sukupuolen ja seksuaalisuuden yksilöllisten kokemusten lukeminen ja tulkitseminen yhdessä seksologisten sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevien käsitysten kanssa. Kokemuksellisen tason mukaan ottaminen sukupuolen ja seksuaalisuuden diskurssianalyttiseen luentaan monipuolistaisi sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksen näkökulmaa. Diskurssianalyttinen tutkimus voidaan kuitenkin aina nähdä puutteellisena, sillä aina jää jotain ulottumattomiin. Diskurssianalyysin avulla on mahdollista yletää ainoastaan diskursiiviseen tasoon ja se, mitä jää diskurssien ulkopuolelle on tavoittamattomissa.

Diskurssianalyysiin liittyy omat puutteensa, kuten mihin tahansa tutkimussuuntaukseen, mutta näen diskurssianalyttisen tutkimuksen siitä huolimatta mielekkäänä tutkimusmenetelmänä sukupuolen ja seksuaalisuuden tutkimuksessa. Diskurssianalyttisen tutkimuksen avulla on mahdollista analysoida sukupuolen ja seksuaalisuuden muotoutumisen ehtoja ja tuoda esiin, etteivät nämä ehdot ole satunnaisia, vaan suhteessa valtapositiioihin. Tietoiseksi tuleminen erilaisista vallanalaisuuksista mahdollistaa pyrkimyksen vastadiskurssien muodostamiseen.

Lähteet

Aineisto

Cacciatore, Raisa, Samuli Koiso- Kanttila, Erja Korteniemi- Poikela, Juha Ryyänen & Antti Ryyänen (2004): *Korkkari: Jokamiehen jännityslukemisto*. Helsinki: Tammi. 39-43, 209-212.

Brandt, Pia, Raisa Cacciatore, Maarit Huovinen & Erja Korteniemi- Poikela (2004): *Hei beibi, mä oon tulta! Nuoren oma seksikirja*. WSOY. 199-218.

Banks, Ian (2004). *Seksiopas. Ensikokemuksesta alkaen. Kaikki vuosimallit, muodot, värit ja koot*. Helsinki: Alfamer Oy.

Bishop, Sally (2000). *Seksi- iloa. Ideoita nautinnolliseen rakasteluun*. Helsinki: Gummerus. 48-65.

Conrad, Sheree & Milburn, Michael (2003). *Seksiäly*. Helsinki: Otava. 161-177.

Ethridge, Shannon (2009). *Sensuelli nainen: Yhteispelin onnen avaimet: erotiikka, itsetunto*. Hämeenlinna: Karisto. 128-144.

Forsberg, Manne (2005). *Kalun käyttöopas. Johdatus rakkauteen, tunteisiin ja sukupuolilämään*. Helsinki: WSOY. 111-132.

Franzén, Ylva (2009). *Lisää orgasmeja. Tie naisen nautintoon*. Helsinki: Basam Books Oy. 236-245.

Hare, Jenny (2003). *Seksi mielessä. Onnellisen seksin salaisuus*. Jyväskylä: Gummerus. 61-79.

Heusala, Kari (2003). *Miehen seksuaalisuus*. Helsinki: Like. 202-228, 294-301, 368-379.

Heusala, Kari (2001). *Naisen seksuaalisuus*. Helsinki: Like. 124-137.

Hughes, Rosie (2000). *Ihanaa yhdessä*. Helsinki: WSOY. 66-67.

- Kivimäki, Anneli (2005). *100 kysymystä naisesta ja seksistä*. Helsinki: Kirjastudio. 16-20, 71-72, 117-125.
- Kontula, Osmo (2008). *Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä*. Helsinki: Otava. 254-259.
- Kontula, Osmo & Haavio- Mannila, Elina (1997). *Intohimon hetkiä. Seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttymys omaelämäkertojen kuvaamana*. Helsinki: WSOY. 86-124.
- Lacroix, Nitya (1999). *Seksi ja aisti-ilot: käytännön opaskirja*. Hämeenlinna: Karisto. 82-93.
- Liekki, Rakel (2010). *Hyvän olon seksiä*. Hämeenlinna: Karisto. 127-133, 138-146.
- Sonntag, Linda (2003). *Seksileikkejä*. Helsinki: Tammi. 125-141.
- Suomela, Anu (toim.) (2009). *Seksi. Kaikki mitä tulee tietää*. Jyväskylä: Ajatuskirjat. 309-321.
- Virtanen, Jukka (2005). *100 kysymystä miehestä ja seksistä*. Helsinki: Kirjastudio. 28-32.
- Zopol, Felicia (2010). *Seksi harrastajan opas. Tärkeimmät tiedot, tekniikat ja apuvälineet toimintojen optimoimiseksi*. Hämeenlinna: Karisto Oy. 152-175.

Tutkimuskirjallisuus

- Bacchi, Carol (2005). Discourse, Discourse Everywhere. Subject "Agency" in Feminist Discourse Methodology. *Nordic Journal of Women's Studies*. 13(3): 198-209.
- Butler, Judith (1993). *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge.

Butler, Judith (2006). *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. Suom. Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus. (ilm. alun perin 1990).

Charpentier, Sari (2001). *Sukupuoliusko. Valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homoliittokeskustelussa*. Nykykulttuurintutkimuksen julkaisuja 69. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

de Lauretis, Teresa (2004). *Itsepäinen vietti. Kirjoituksia sukupuolesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta*. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Foucault, Michel (1998). *Seksuaalisuuden historia: Tiedontahto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä*. Suom. Kaisa Sivenius. Helsinki: Gaudeamus. (ilm. alun perin 1976, 1984 ja 1984).

Foucault, Michel (2005). *Tiedon arkeologia*. Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino. (ilm. alun perin 1969).

Hekanaho, Pia Livia (2009). Performatiivinen sukupuolenteoria, sukupuoliero ja sukupuolittumisen kaavat: Mihin Butler- kritiikkiä tarvitaan? *Naistutkimus Kvinnoforskning*. 22(3): 4-19.

Hekanaho, Pia Livia (2010). Queer-teorian kummia vaihteita. Teoksessa Tuula Juvonen, Leena- Maija Rossi & Tuija Saresma (toim.): *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino. 144-155.

Helén, Ilpo (1994). Michel Foucault'n valta-analytiikka. Teoksessa Risto Heiskala (toim.): *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*. Tampere: Gaudeamus.

Helén, Ilpo (1997). *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Tampere: Gaudeamus.

Huuska, Maarit (2010). Transsukupuolisuuden tutkimus Suomessa. Teoksessa Juvonen, Tuula, Leena- Maija, Rossi & Tuija, Saresma (toim.): *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino. 155-160.

Jackson, Stevi (1996). Heterosexuality and Feminist Theory. Teoksessa Richardson, Diane (toim.):

Theorising Heterosexuality. Open University Press, Buckingham. 21-38.

Jackson, Stevi (2006). Heterosexuality, Sexuality and Gender. Re- thinking the Intersections. Teoksessa *Intersections Between Feminist and Queer Theory* 38-58.

Jackson, Stevi (2005). Sexuality, Heterosexuality, and Gender Hierarchy: Getting Our Priorities Straight. Teoksessa *Thinking Straight*. 15-37.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino. 17-47.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. 54-97.

Jokinen, Arto (2004). Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.): *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino. 191-208.

Jokinen, Arto (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Eeva (2005). *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Juhila, Kirsi (1999). Tutkijan positiot. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. 201-232.

Julkunen, Raija (2010). *Sukupuolen järjestykset ja tasa- arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino.

Juvonen, Tuula (2002). Niin makaa kuin petaa. Lomaketutkimuksen ongelmat ja homoseksuaalisuus suomalaisissa seksitutkimuksissa. *Sosiologia* 39(4): 309-321.

Juvonen, Tuula (2006). Seksuaalisen ruumiin jäljillä. Teoksessa Taina Kinnunen & Anne Puuronen (toim.): *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus. 71-90.

- Karkulehto, Sanna (2006). Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat. Teoksessa Taina Kinnunen & Anne Puuronen (toim.): *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus. 44-70.
- Kinnunen, Taina (2006). Silikoni- implantit omaksi iloksi? Teoksessa Taina Kinnunen & Anne Puuronen (toim.): *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus. 160- 182.
- Koivunen, Anu (1996). Sorto. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. 35-75.
- Koivusalo, Markku (1998). Elämänpolitiikasta eli katsaus biovallan teemaan. Teoksessa Roos J.P. & Hoikkala, Tommi (toim.): *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus. 265-291.
- Kontula, Anna (2008). *Punainen exodus*. Helsinki: Like.
- Lappalainen, Päivi (1996). Seksuaalisuus. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. 207-224.
- Lempiäinen, Kirsti (2007). Sukupuolinen toimija: kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sociologia* 44(2): 109-120.
- Liljeström, Marianne (2004). Feministinen metodologia – mitä se on? Teoksessa Marianne Liljeström (toim.): *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino. 9-22.
- Mills, Sara (1995). *Feminist stylistics*. London and New York: Routledge.
- Nikunen, Kaarina (2010). Tarkentuvia katseita pornoon. Teoksessa Tuula Juvonen, Leena- Maija Rossi & Tuija Saresma (toim.): *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino. 55-58.
- Nikunen, Kaarina, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (2005). Anna meille tänä päivänä... eli kuinka porno työntyi osaksi arkea. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.): *Jokapäiväinen pornomme: media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino. 7-29.

Ojala, Hanna (2010). *Opiskelemassa tavallaan. Vanhat naiset ikäihmisten yliopistossa*. Tampere: University Press.

Oksala, Johanna (1997). Foucault ja feminismi. Teoksessa Sara Heinämaa, Martina Reuter & Kirsi Saarikangas (toim.): *Ruumiinkuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia*. Helsinki: Gaudeamus. 168-192.

Paasonen, Susanna (2005). Sähköpostia Sirpa Revalta. Internet-porno, valta ja nautinto. Teoksessa Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen & Laura Saarenmaa (toim.): *Jokapäiväinen pornomme: media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino. 59-85.

Pulkkinen, Tuija (1998). Michel Foucault – homojen ja hullujen pyhimys?. Teoksessa Roos J.P. & Hoikkala, Tommi (toim.): *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus. 252-264.

Reinikainen, Marjo-Riitta (2007). *Vammaisuuden sukupuolittuneet ja sortavat diskurssit. Yhteiskunnallis-diskursiivinen näkökulma vammaisuuteen*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 304. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Richardson, Diane (2007). Patterned Fluidities: (Re)Imagining the Relationship between Gender and Sexuality. *Sociology* 41(3): 457-474.

Roman- Lagerspetz, Sari (2008). Judith Butler. Performatiivisuuden politiikka. Teoksessa Lindroos, Kia & Suvi Soininen (toim.): *Politiikan nykyteoreetikoja*. Helsinki: Gaudeamus. 162-185.

Rossi, Leena- Maija (2002). Esteettisten ideaalien sukupuolipolitiikkaa. Mainoskuvat halun, identiteettien ja ihanteiden tuottajina. Teoksessa von Bonsdorff, Pauline & Anita Seppä (toim.): *Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan*. Helsinki: Gaudeamus. 107-129.

Rossi, Leena- Maija (2005). Halukasta & mukautuvaa. Katumainonta arjen heteroseksualisoijana. Teoksessa *Jokapäiväinen pornomme*. Tampere: Vastapaino. 86-112.

Rossi, Leena- Maija (2003). *Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.

- Rossi, Leena- Maija (2006). Heteronormatiivisuus. Käsitteen elämää ja kummastelua. *Kulttuurintutkimus*. 23(3): 19-28.
- Räisänen, Arja-Liisa (1995). *Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto ja seksuaalivalistusoppaissa 1865-1920*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Serano, Julia (2007). *Whipping girl. A Transsexual Woman on Sexism and the Scapegoating of Femininity*. Berkeley: Seal Press.
- Stålström, Olli (1997). *Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu*. Tampere: Gaudeamus.
- Tainio, Liisa (1999). Opaskirjojen kieli ikkunana suomalaiseen parisuhteeseen. *Naistutkimus – Kvinnoforskning*. 12(1): 2-26.
- Tuovinen, Paula (2006). Pyllistävät blondit. Teoksessa *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat*. Helsinki: Gaudeamus. 249-268.
- Urponen, Maija (2010). *Yli kaikkien rajojen? Helsingin olympialaiset ja Armi Kuusela kansainvälisyyden kynnyksellä*. Helsinki: SKS.
- Vihlman, Maria (2009). *Sukupuoliuskonto. Sukupuoli ja seksuaalisuus rippikoulussa ja häärituaalissa*. Naistutkimuksen pro gradu: Tampereen yliopisto.
- Vuori, Jaana (2001). *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Yesilova, Katja (2000). *Sukupuoli-seksi. Sukupuoli, seksuaalikasvatus ja valistusoppaat Suomessa vuosina 1989-1999*. Sosiologian pro gradu: Helsingin yliopisto.
- Yesilova, Katja (2001). Sukupuolittunut seksuaalikasvatus. *Sosiologia* 38(3): 192-204.

Muut lähteet

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö

www.yths.fi

- Julisteet. Matkalla [online, viitattu 5.5.2011]

http://www.yths.fi/filebank/726-Matkalla_sarja.pdf

